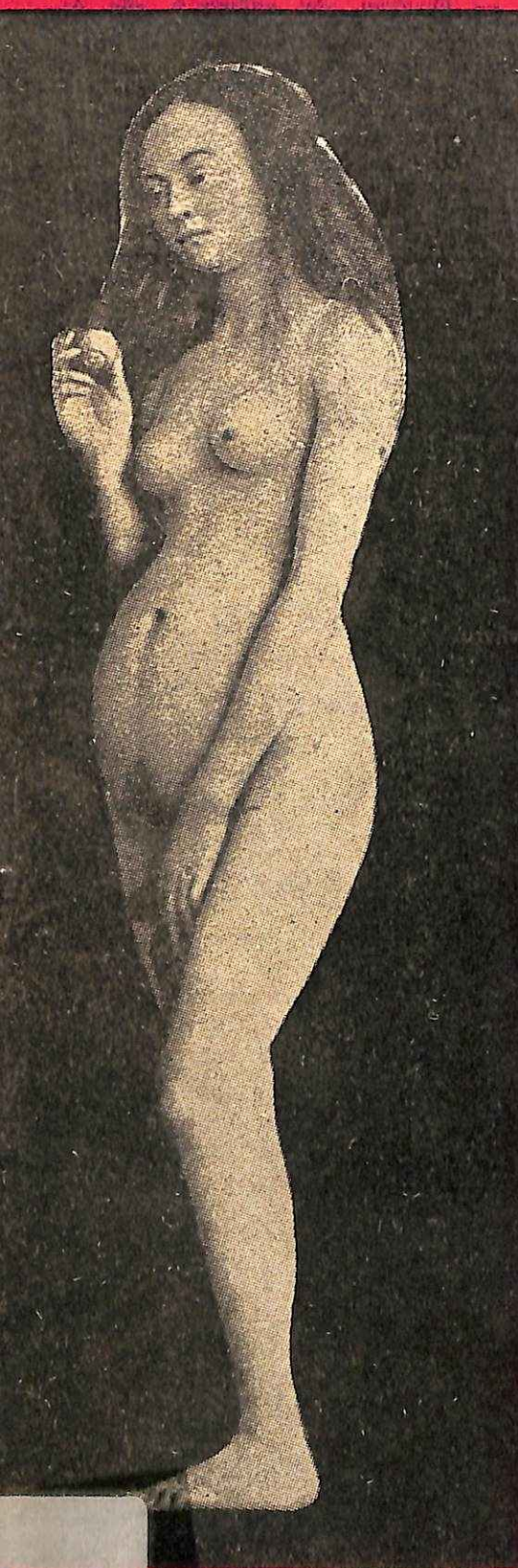

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

Ο Ε' ΤΟΜΟΣ

Με τὸ σημερινὸ τεύχος, στὸ τέλος τοῦ ὁποῖου δημοσιεύεται εὐρετήριον τῶν τευχῶν 93-116, συμπληρώνεται ὁ Ε' τόμος τοῦ «ΚΟΣΜΟΥ».

Ἡ παράδοση βιβλιοδετημένων τόμων δ' ἀρχίσει ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου.

116

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

GIOVANNI GUARESCHI

ΜΕΤΑ από δεκαπέντε χρόνια ξανα-
βοήκα το φίλο μου Φραντζέσκο. Η
φιλία μας, δηλαδή χρονολογείται
από δεκαοκταετίας. Θυμούνται πως εγώ
ήθελα δύο χρόνια να τελειώσω το Γυ-
μνάσιο όταν αυτός ήταν πρωτοετής στη
Νομική Σχολή. Συναντηθήκαμε για πρώ-
τη φορά σ' ένα κοινό διάλειμμα — τη
πανεπιστημίου και το σχολείο μου ήταν
αντικρουστά — που βρεθήκαμε σ' ένα κα-
φενείο και καπνίζαμε. Πιάσαμε την κου-
βέντα, κουνοπολέψαμε τους δασκά-
λους μας κι' αυτός με μύησε στα διά-
φορα μυστικά της φοιτητικής ζωής.

Το φαινόμενο αυτό συνεχίστηκε δύο
χρόνια και μετά ο Φραντζέσκο έγινε
συμφοιτητής μου, όταν εγώ έγινα πρω-
τοετής της Νομικής. Πράγμα που ση-
μαίνει — θα το καταλάβετε βέβαια —
πως ο Φραντζέσκο ζει για τρίτη φο-
ρά στην ίδια τάξη.

Κάποτε κατάφερα κι' εγώ να πάρω
το πτυχίο μου της Νομικής κι' έφυγα ά-
να τον Κόσμο να δοκιμάσω την τύχη μου
χωρίς να γνιστώ περισσότερο για την
Φραντζέσκο και τους άλλους συμφοιτητές
μου.

Και να που τον ξαναβρήκα μετά από
δεκαπέντε χρόνια.

Στην πραγματικότητα αυτός με ξα-
ναβόηκε γιατί κατέφρασε μία μέρα στο
σπίτι μου χωρίς να με ειδοποιήσει προη-
γουμένως. Στην αρχή δεν τον γνώρισα.
Το πράγμα δεν ήταν περίεργο. Ένας
άνθρωπος, οριανταδό ετών διαφέρει λι-
γάκι από ένα παιδί δέκα—οκτώ. Πολλά
πράγματα αλλάζουν σε δεκαπέντε χρό-
νια. Τα μαλλιά πέφτουν, κερδίζει μερι-
κά κιλά, το μέτωπο, όσο νάναι, αρχίζει
να ξαράννει, τα μουστάκια τέλος γίνον-
ται σεβαστά.

Δεν γνώρισα λοιπόν τον Φραντζέσκο
αμέσως. Μά όταν, για να με χαιρετήσει,
πέταξε το καπέλλο του ψηλά για να ξα-
ναπέσει στην κορφή του κεφαλιού του. Οι
ἀναμνήσεις μου ξανάρθαν μάτσο
— Φραντζέσκο! φώναξα.

Τζιουβάνι, γοιά άλεπού! φώναξε κι'
αυτός με το χοντρό του γέλιο και με
χτύπησε φιλικά στον ώμο. Τί νέα;

Τόν παρακάλεσε να μπει μέσα κι' ο
Φραντζέσκο επανέλαβε μετά από δεκα-
πέντε χρόνια και με την ίδια πάντοτε
επιδεξιότητα, το περιβραίο εκείνο κόλλο
του που μ' έκανε έμ' τους άλλους
να κινδυνεύουμε από τη ζήλεια μας: από
ἀπόσταση τριών μέτρων κι' άσוף περα-
σε το καπέλλο του κάτω από τη γάμπα
του το πέ.αεε κατά τρόπο ώστε να πι-
στεί κατ' εὐθείαν στο πόρτ—μαντά.

Όταν υπήκαμε στο γραφείο μου, — σα-
λόνι, — λίβινγκ—ρούμ, ο Φραντζέσκο μου
των τριανταδύ ετών κάθισε στην πολυ-
θρόνα που του έδειξα κατά τον αμερικα-
νικό τρόπο. Ήταν κι' αυτό ένα από τα
θαύματά του. Γιατί λίγοι άνθρωποι έ-
πάρχουν στον Κόσμο που έχουν να κα-
θίσουν κατά τον αμερικανικό τρόπο. Το

πολύ—πολύ ένας στους χίλιους. Ο Φραν-
τζέσκο λοιπόν στάθηκε όρθιος πίσω από
την πολυθρόνα και μ' ένα σάλτο, το ένα
χέρι πίσω από το κεφάλι του και το άλλο
στά όπισθιά του για να προστατεύσει
το πανταλόνι του από κανένα άπρόοπτο,
πέρασε πάνω από την πλάη της πο-
λυθρόνας για να βοηθεί αναπνευστικά
καθισμένος πάνω στο μαξιλάρι με έλα-
τήρι.

Μόλις βολεύτηκε, ο Φραντζέσκο σταύ-
ρωσε τα πόδια του κι' άρχισε να ξεφω-
νίζει πως ήμουν το ίδιο κι' άπαράλλα-
το «γέριχο γουρούνι».

— Κρασιά, λικέρ, οίκακιά ποτά, ατάγ
γείλε μετά χωρίς να πάρει ανάσα, τραγ-
μα που μ' έκανε να καταλάβω πως θα
ήθελε να βρέξει τη χείλη του με κανένα
οινόπνευματώδες αναψυκτικό.

Σ' αυτές τις φωνές έτρεξε ή τρισα-
ριτωμένη κυρία που μοιράζεται αδελφικά
μαζί μου το διαμέρισμά μας, άφήνον-
τας σε μένα τη φροντίδα να πληρώνω
δολάρη το νοίκι.

Ο Φραντζέσκο μου έκλεισε το μάτι,
μου έδωσε μία γερή γροθιά στο στομάχι
κι' από το στόμα του βγήκε κάτι σαν
μούγκισμα:

— Χμ... γυναίκες. Ή; Γυναίκες.

— Να σου συστήσω αλήθεια τη γυ-
ναίκα μου, τσακίστρια εγώ να πω για
να προλάβω καμιά συμφορά.

Τό ε ο Φραντζέσκο πετάχτηκε από την
πολυθρόνα του και κατασκόνισε σαν
παντρεμένος κάτι μουρμουρίζοντας ούτε εγώ
ούτε ή συγκάτοικός μου καταλάβαινα.

Όταν ξαναβρεθήκαμε μόνοι, ήθε-
λοντά μου και μου ρώ ησε ψιθυριστά:

— Είναι καιά;

Modelle öli

Τα σχέδια των Αμερικανών για
την εγκατάσταση ανθρώπων στη
Σελήνη δεν προσφέρουν καμιά
άνεση στους πρώτους, τουλάχιστον,
κατοίκους της, όπως μ'ας άποκαλύ-
πτει μία επίσημη μελέτη, που δη-
μοσιεύθηκε τελευταία.

Το αμερικανικό σχέδιο προβλέ-
πει τρία στάδια. Πρώτο, προσε-
λήνωση τριών άστροναυτών και έ-
πιστροφή στη Γη. Αύτερο, παρα-
μονή τριών άδύων 30 ημέρες
στη Σελήνη και, Τρίτο, μόνιμη
εγκατάσταση βάσης για 10 —
12 άτομα.

Για να προταχθούν οι έπι-
σκέψεις της Σελήνης από την ή-
λιακή ακτινοβολία και από τις
διακυμάνσεις της θερμοκρασίας
που, την ημέρα ανεβαίνει στους
250 βαθμούς και την νύκτα κα-
τεβαίνει σ' ους 230 από το μηδέν,

Τόν καθισόχασα όσο μπόρεσα και ξα-
ναβόηκε το έργο του.

Για σκέψον αλήθεια, Φραντζέσκο, ελπίζω
εγώ. Πάνε δεκαπέντε χρόνια από τότε
που ιδωθήκαμε για τελευταία φορά.
Πως αλλάζουν τα πράγματα στη ζωή!
Θυμάσαι τις ώρες που κουβεντιάζαμε
στο καφενείο;

— Άν τις θυμάμαι; Έκανε αυτός ά-
ναστενάζοντας.

— Θυμάσαι τον καθηγητή της Δι-
κονομίας; Πόσες φορές σε είχε βάλει
πόστα. Και τί αγωνίες για κείνο το
έργο πτυχίο! Το θυμάσαι; Λέγαμε πως
δεν θα βγαίναμε ποτέ απ' αυτό το ά-
ναθεματισμένο ίδρυμα κι' όμως...

— Τι φτιάχνεις εδώ τώρα; με ρώτησε
ο Φραντζέσκο. Έξακολουθείς ν' άνακα-
τεύεις με τις έφημερίδες;

— Ναι, και φοβόμαι ότι δεν θα μπο-
ρώ να ζήσω χωρίς αυτήν την καταρμι-
νη έντυπη φυλλάδα. Τι ώραία έποχή
ήλθ'ε! Δεκαπέντε χρόνια! Φαντάσοι
λοιπόν ότι επί χρόνια εξακολουθούσα να
βλέπω στο όνειρό μου ότι έτρωγα κα-
νόνι στις εξετάσεις του πτυχίου. Σω-
στός έφίλιτης. Μά μήπως και διαβά-
σαμε καθόλου; Θυμάσαι τις περιφημες
νόχτες μελέτης με τα συγγράμματα ά-
πό τα όποια ούτε τα φύλλα δεν είχαμε
φροντίσει να κόψουμε! Εύτυχως όλα τε-
λειωσαν καλά. Ό,τι μ'ας φαινόταν τρα-
γωδία, πήρε τώρα τη μορφή κωμωδίας.
Πως πέρασε αλήθεια ο καιρός! Αδ' ά-
τα δεκαπέντε χρόνια τώρα που τα θυ-
μώμαι μου φαίνονται σαν εκατόν πε-
νήντα.

Άναψα ένα τσιγάρο, του πρόφερα κι'
αίτιονού, και άην ρώτησα πως τα βο-
λεύει τώρα στη ζωή.

— Έτοιμάζομαι για το πτυχίο, μου
άπάντησε με χαμηλωμένο το κεφάλι.
Αυτή τη φορά εργάζομαι σοβαρά κι'
ελπίζω να γλυτώσω το κανόνι...

Έτρεξα σαν τρελλός με το κεφάλι
μπροστά κάτω από τη βούση ν' άποφυ-
γω την άποπληξία.

(Μετ. Ε. Γ.)

θα είναι άποχρεωμένοι να μένουν
μέσα σε άπομονωμένα μπυλόνια
σε σπηλιές και σπηλαγες.

Τα διατηρητικά μηχανήματα για
την έκσκαφή και ο υπόλοιπος τε-
χνικός εξοπλισμός για την έγ-
κατάσταση της βάσης θα λειτουργη-
γούν με ηλεκτατευθυνόμενο έλεγχο
από το έσο ερικό του διαστημο-
πλοίου.

Το ίδιο το διαστημόπλοιο θα έλ-
γει έφοδιασμένο με τεχνητά «πό-
δια» με τα όποια θα σ ηρίζεται
και θα «βαδίζει» με ειδικό τεχνι-
κό μηχανισμό.

Όσο για την οσφή και το
όξυγόνο των κατοίκων της Σε-
λήνης προβλέπεται να χρησιμοποιη-
θεί ένας έξαιρος ικός συνδυασμός
με τα θαλάσσια φύκη. Οι μονο-
κύτταροι αυτοί φυτικοί οργανισμοί
πολλαπλασιάζονται ταχύτατα και
άπορροφούν για την άνάπνεή
τους το όξείδιο του άνθρακος που
εκπνέουν οι άνθρωποι, ενώ συγ-
χρόνως δίνουν όξυγόνο.

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΕΤΟΣ Γ' ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 116 ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 4

ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ Έκδότης — Διευθυντής

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΗΣ Διευθυντής Συντάξεως

ΝΙΚΟΣ Α. ΓΚΟΥΜΑΣ Έπιμελητής Υλης

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΤΗΣΙΩΝ 636 τηλ. 813.180

ΑΘΗΝΑ 17 — 23 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1961

ΕΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ Έυχοί

Το εξώφυλλο του «ΚΟΣΜΟΥ»

Για τα μυστικά της όμορφιάς γρά-
φει ένας από τους μεγαλύτερους σύγ-
χρονους συγγραφείς: ο Άλντους Χάξλεϋ
και εικονογραφεί το έργο του με τη
σύγχρονη βασίλισσα του σέξ, τη Μπρι-
ζίτ Μπαρντ και με έργα μεγάλου ζω-
γράφου, όπως ή «Εύα» του Βέν Άϊκ,
που δημοσιεύονται στο εξώφυλλό μας.

Έπικαιρότητες

- Λόγοι αντίλογοι Σελίς 3
- ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ: Μεγαλειό και δέος » 4
- Ν. ΓΚΟΥΜΑ: «Βοστόκ II» » 5
- ΕΙΔΙΚΟΥ: Για να μην πεθάνει ο κόσμος του 2000 από την πείνα » 7

Έπιστήμη και Τεχνική

- Μορφινομανία » 15
- Πώς λειτουργεί ο εγκέφαλος » 10
- Τα παράξενα του ύπνου » 19
- Α. ΧΑΞΛΕ.Υ. Τα μυστικά της όμορφιάς » 22
- Γιατί πονούμε » 20
- Πουλιά που δεν πετάνε » 26

Ίστορία και Τέχνη

- ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ: Ό θρίαμβος του πεζογραφικού έργου του Φράντς Κάφκα » 13
- Το αίνιγμα Μπόρμαν » 29

Μυθιστόρημα και Διήγημα

- ΤΖ. ΓΚΟΥΑΡΕΣΚΙ: Μετά ά- πό 15 χρόνια » 2
- ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΜΩΡΙΑΚ: Ή Τερέζα στο ξενοδοχείο » 31
- ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ: Τραγούδι ά- γάπης » 35
- Ζ. ΣΙΜΕΝΟΝ: Πέτρος ο Λι- θουάνος. » 37

Β ΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ φρ. 13.6.61

ΗΜΕΡΟΜ. 4-6-92

ΑΡΙΘ. 45573

Λόγοι και αντίλογοι

1

Η ΑΚΡΟΠΟΛΗ θα μεταβληθεί σε έρείπια. Τα άρχαία μνη-
μεία και οι ελαίωνες της Άττικής θα καταστραφούν, άπειλεί
ο πρωθυπουργός της Σοβιετικής Ένώσεως, γιατί κή Έλ-
λάς, είναι μέλος του ΝΑΤΟ κι' έχει διαθέσει τις στρατιωτικές
της δάσεις ως όρμητήριο των έπιθετικών δυνάμεων εναντίον
του σοβιετικού εδάφους. Η αϊφνιδιαστική αυτή δήλωση ξεφεύ-
γει έντελώς από τα πλαίσια του προπαγανδιστικού μηχανισμού,
που έξασπλύνει ή έκστρατεία του ψυχρού πολέμου: Η άπειλή ότι
ή κορυφαία πολιτιστική παρακαταθήκη του παρελθόντος, το καύ-
χημα της ανθρωπότητας, θα κοινορτοποιηθεί άναγκαστικά στην
προσπάθεια των σοβιετικών δυνάμεων να καταστρέψουν τις ξένες
στρατιωτικές βάσεις, προδίδει ιερόσυλη αντίληψη, που τραυματί-
ζει, ένοχλεί και έξοργίζει κάθε άνθρωπο που τιμά το πνεύμα. Εί-
ναι ίσως ή πρώτη φορά στην ιστορία του κόσμου που τόσον ά-
προκάλυπτη, τόσον άμη άπειλή έκτοξεύεται εναντίον των δημι-
ουργημάτων εκείνων, που καθαγιαίνουν με το άνυπέδλητο, το
μοναδικό και άνεπαλήπτο κάλλος τους την παρουσία του άν-
θρώπου πάνω στη Γη.

2

Η ΔΥΣΟΙΟΝΗ άπειλή τροφοδοτείται, βέβαια, από τα πυρη-
νικά όπλα και τους πυραύλους, τα άνώτερα σύγχρονα
έπιτεύγματα της έπιστήμης και της τεχνικής. Και είναι
ή πρώτη φορά που άντιπαράβάλλεται ή έπιστήμη και ή τεχνι-
κή εναντίον του πνευματικού πολιτισμού, εναντίον της ψυχής του
κόσμου. Η άπαράδεκτη αυτή αντίληψη υπογραμμίζει άμειρον πο-
λιτικό φανατισμό και μισαλλοδοξία. Να κοινορτοποιείται ή
Ακρόπολη, έν όνόματι του πολέμου, είναι έπιχείρημα που θα δια-
φιλάζουν οι έλεύθεροι άνθρωποι, σ' όποιοςδήποτε γωνιά της Γης
κρύβουν τα όνειρα και τους καύμους τους. Όσο κι' αν οι έλεύθε-
ροι άνθρωποι ξέρουν, ότι οι πυράυλοι ποτέ δεν θα μπορέσουν
ε τρομάζουν την ψυχή του Κόσμου, άναθυμούνται πάντα με φρίκη
τα προηγούμενα του Μοροζίνη και του Έλγινου. Άλλά, βέ-
βαια, κανένας λογικός ήγέτης δεν μπορεί να έπιφυλάξει στον
εαυτό του την ιστορική άτυχία να προστεθεί το όνομά του τρίτο
στον κατάλογο των βανδάλων. Τρίτο, στη σειρά, αλλά πρώτο
στην ιεροσυλία και το βανδαλισμό.

3

ΤΟ νέο σοβιετικό έπιτεύγμα του «Βοστόκ II» μ'ας έχει φέ-
ρει πολύ κοντά στα έπόμενα στάδια για την εγκατάσταση
διαπλανητικού, έφοδιαστικού σταθμού και την κατάκτηση
της Σελήνης. Το άλμα είναι τεράστιο όπως άναγνωρίζεται από
τους διεθνείς έπιστημονικούς κύκλους που δεν έπέτρεψαν στην
προπαγάνδα να μειώσει τον ένθουσιασμό και να λιγοστεύσει
τον θαυμασμό τους. Άλλωστε, ο θαυμασμός αυτός είναι γενι-
κός και, προ παντός, ειλικρινής και ηγχαίος μέσα στα άνώνα
στρώματα των Λαών. Με την εύθυκρισία τους τα ταπεινά πλάσμα-
τα της Γης άπομονώνουν το Θαύμα από το πολιτικό κήρυγμα και
άποβλέπουν προς ένα Κόσμο θαυμάτων, χωρίς κηρύγματα και χα-
ρίς μάταιο θόρυβο.

4

ΑΝ άποδειχθεί άκριβής ή πληροφορία ότι οι Άγγλοι έπανε-
ξετάζουν την δυνατότητα της διατηρήσεως ή μη των στρα-
τιωτικών βάσεων στην Κύπρο, με έπικρατέστερη άποψη ότι
πρέπει να έκκενωθούν, γιατί δεν έξυπηρετούν καμιά σκοπιμό-
τητα — όπως έχει συχνά διαπιστωθεί — τότε πρέπει να υπο-
θέσουμε ότι ή άτυχής Κύπρος θ' άρχίσει να μετακινείται προς
καθαρώτερους όρίζοντες. Η παρουσία ξένων βάσεων και ή χρη-
σιμοποίηση του κυπριακού εδάφους για τις άσκήσεις των άγγλι-
κών στρατευμάτων παρέχει το μέτρο της έλευθερίας και άνεξαρ-
τησίας της νέας κυπριακής πολιτείας. Άν, πραγματικά, υπάρ-
χει ειλικρινής έπιθυμία να ένισχυθεί ο Κυπριακός Λαός προκειμέ-
νου να όργανώσει τον έλεύθερο βίο του, πρωταρχική προϋπόθεση
είναι ή εγκατάλειψη των ξένων στρατιωτικών βάσεων και ή έκ-
κένωση της νήσου από τα ξένα, άγγλικά, έλληνικά και τουρκικά
στρατεύματα. Σήμερα ή Κύπρος περνάει το στάδιο της κατοχής,
το άχροπτερο, από στρατιωτική άποψη, άγγλικές βάσεις στην Δε-
κέλεια και το Άκρωτήρι.

ΜΕΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙ ΔΕΟΣ

Το μεγάλο, κατόρθωμα
του Τιτώφ και ο Κόσμος

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

ΚΑΝΕΙΣ δεν μπορεί να ξέρει πριν από πόσα χρόνια άρχισε να θεάται, ο άνθρωπος το μυστηριώδες αυτό σύμπαν, με τους παράξενους σπινθηρισμούς των ανεξερευνήτων κόσμων του. Είναι φυσικό να γυρίζει το μυαλό μας πίσω, πριν από πενήντα ή κι' έκατο ή και περισσότερες χιλιάδες χρόνια και να προσπαθεί να συλλάβει τις αντίδρασεις των προγόνων μας μπροστά σ' αυτό το θέαμα. Μπορεί να φαντασθεί κανείς π.χ. ένα γέρο με άσπρη γενειάδα, να κάθεται στη άκρη μιάς βάλσας και να κυττάζει τον ουρανό. Μια γυναίκα μισοντυμένη πρωτόγονα, να δαγκώνει το κεφάλι της από το καύδη της και να κυττάζει κι' αυτή γιομάτη περιέργεια κι' ανησυχία, τ' αναρίθμητα φωτεινά στίγματα του ουράνιου θόλου. Προς τα κεί έκτυπαζαν όλοι οι σκεπτόμενοι και όλοι οι φιλόσοφοι, έχοντας ανάγκη να δώσουν μιά απόκριση στον έαυτό τους και στους άλλους. Χιλιάδες μύθοι υφάνθηκαν, ή φαντασία εξάντλησε όλες τις δυνατότητες της, χωρίς ποτέ να τολμήσει κι' αυτή άκόμη, ν' άμφισβητήσει το άπαράβιστο αυτόν των χώρων. 'Η 'Ελληνική Μυθολογία μπόρεσε να συλλάβει τον άνθρωπο να πετάει όπως ένα πουλί, με τον Δαίδαλο και με τον 'Ικαρο. Να πετάει όμως όχι και πολύ πάνω απ' τη θάλασσα, όχι πιο πολύ πάνω απ' τις κορφές των βουνών, ή χι' έξω από τα όρια του πλανήτη μας, γιατί ο ήλιος διαλύει το ανθρώπινο κερί των τεχνικών φτερών, γιατί το άπειρο, το άπρόσιτο άπειρο έκδικείται.

Στην πιο τολμηρή περίπτωση οι άνθρωποι είδαν τ' άστέρια σαν τόπους άποδημίας των ψυχών, ποτέ όμως και των ζωντανών σωμάτων. Ποτέ ο άνθρωπος δεν είχε συναίσθηση των βαθύτερων δυνάμεών του, του λαβάνοντος μεγάλιου του.

Γιατί και σήμερα άκόμη δεν ξέρει τί άλλο πρόκειται να βγει από μέσα του. Κανένα προύπολογισμό καταιγίσως, προύπολογισμό πλήρης, δεν είναι δυνατόν να καταστρωθεί.

ΕΤΣΙ κάθε καινούργιο άλμα, άποτελεί και μιά καινούργια κατάπληξη. 'Η έξοδο του Τιτώφ στο διάστημα, άποτελεί το τελευταίο στη σειρά των θαυμάτων των ήμερών μας. Δεν χρειάστηκε να περάσει παρά λίγο μόνο χρονικό διάστημα, για να μείνει πίσω το κατόρθωμα του Γκαγκάριν που γιόμισε την ύψιλο θαυμασμό και χει-

ροκροτήματα.

Οι αισθήσεις του δούλευαν κανονικά, το μυαλό του σκέφτονταν. Σκέφτονταν το νέο ευρύ πεδίο δράσεως που άνοίγεται στους ζωγράφους και στους ποιητές. 'Εξησε λικνιζόμενος και περιδινόμενος σ' έναν άλλον κόσμο και ξαναγύρισε γιομάτος νοσταλγία για την πατρίδα του, για τη γή, για την πατρίδα μας δηλαδή. Γιατί όπως οι άστρονάυτες το ίδιο κι' έμεις, πρέπει ν' άρχίσουμε ν' άποχτάμε συνείδηση της μιάς μας πατρίδας, της μιάς μας πολιτείας, που είναι χωρισμένη σε συνολικές με διαφορετικά όνόματα — Ρωσία, 'Αμερική, 'Ινδία κλπ. — και που δεν είναι δύσκολο να γεφυρωθούν οι μικροί τάφοι που τις χωρίζουν.

Οι άστρονάυτες έχουν άπογειωθεί από το βάθος της ιστορίας, έχουν ξεκινήσει από πολύ μακριά και τώρα φτάνουν στον προορισμό τους. 'Η προετοιμασία τους, άρχισε να γίνεται πριν από χιλιάδες χρόνια. 'Υπήρξαν 'Ελληνες, 'Ινδοί, Κινέζοι, Αιγύπτιοι, Σουμέριοι, και σήμερα φτάνουν έκεί που φτάναν σαν Ρώσοι ή σαν 'Αμερικανοί, σαν 'Ανατολικοί ή σαν Δυτικοί, τιμώντας την ίδια ρίζα και την ίδια προίστορία, τιμώντας τον ίδιο άγώνα και τις ίδιες θυσίες, τιμώντας το ίδιο ένθος της δημιουργίας: τον άνθρωπο. Πάνω από τους διαχωρισμούς κι' από τους πολέμους, πάνω από τις αντιθέσεις, πάνω από τη γιγάντια πάλη του καλού και του κακού, προχωρεί ή δοκιμασμένη μορφή του ανθρώπου προς τη βέβαιη νίκη της, πλησιάζοντας ήδη προς τη στιγμή των πρώτων της προσγειώσεων.

Προσγείωση στη Σελήνη, προσγείωση στην 'Αφροδίτη, προσγείωση στον 'Αρη, κατάκτηση του ήλιακού μας συστήματος. 'Ο άνθρωπος έφερνε από πάντοτε μέσα στο πνεύμα του τα κλειδιά του σύμπαντος, χωρίς ο ίδιος να το γνωρίζει, όπως και σήμερα δεν γνωρίζει πόσον είδων κλειδιά φέρονε μέσα του, που θα όδηγηθεί, που θα φτάσει εκεί που δεν γνωρίζει σήμερα, ανακαλύπτοντας από το ένα μέρος το άγνωστο σύμπαν κι' από το άλλο μέρος τον άγνωστο έαυτό του.

ΗΥΠΟΔΟΧΗ των άστροναυτών, ή διάθεση που νοιώθουν οι άνθρωποι όλων των χωρών, να κόψουν και

να τους προσφέρουν άν είναι δυνατόν όλα τα λουλούδια της γής, άπληχτεί τον πανηγυρισμό του 'Ανθρώπου σαν Εξόδου, ξυπνάει μέσα μας ένα είδος παγκόσμιου ένθους, κλονίζει τους τεχνικούς διαχωρισμούς μεταξύ των λαών, μεταξύ της ψυχής και του Πνεύματος των λαών, άποσαθρώνει τα όρια και τις προκαταλήψεις της παλιάς ιστορίας. Μιλώντας από τις ίδιες αυτές στήλες για τον Γκαγκάριν, μιλήσαμε για το δεύτερο μέρος της ιστορίας, της άντάξιας ιστορίας, που δεν πρόκειται να περιλάβει όνόματα στρατηλατών κι' έχουμε την έντύπωση, θέλουμε να πιστεύουμε πως και οι πολέμιοι πύραυλοι και οι ύδρογονοδόμους, τα τελευταία αυτά τέρατα μιάς έφιαλτικής έποχής, δεν πρόκειται να επιβιώσουν μέσα στη νέα ιστορία, αλλά θα διπλωθούν. 'Ο άχρηστευθούν και θα έξαφανισθούν μαζί με το πρώτο μέρος της στο όποιο άνήκουν.

Οι άστρονάυτες, οι τολμηροί αυτοί Κολόμβοι του κοσμικού διαστήματος, γίνονται οι συνδετικοί κρίκοι μεταξύ των ψυχών, κλονίζουν τη νοστροπία των φτηνών πράξεων, άπογυμνώνουν την αναξίότητα, άποκαλύπτουν το άληθινό είναι, την άληθινή δραστηριότητα, όδηγούν στην έχτίμηση του άληθινού ανθρώπινου πλούτου που δρσκεται φυλαγμένος στο βάθος της άπλης μας καρδιάς. 'Ο,τι συμβαίνει σήμερα, συμβαίνει για πρώτη φορά. Κάποτε ένα ένθος παραληρούσε υποδεχόμενο έναν ένδοξο νικητή στρατηγό του, ενώ ένα άλλο ένθος, ένα ή και περισσότερα ένθη, τον μισούσαν θανάσιμα. Οι μισοί άνθρωποι ήθελαν να τον άσπαθούν ζωντανό, οι άλλοι μισοί να τον άσπαράζουν — τρόπος του λέγειν — νεκρό. Σήμερα ή ψυχή του ανθρώπου διευθύνεται από το μεγάλο κι' από το δέος που όνοδίνουν οι ίδιες οι πράξεις του. Βοισκόμαστε σε μιά έποχή έντάσεως που άπειλεί όλο τον πλανήτη με καταστροφή, και όμως δεν ύπάρχει άνθρωπος σε κανένα μέρος του κόσμου αυτή τη στιγμή σοφός ή άπλος, υπεύθυνος ή ένέυθυνος, που να μην είχε την έπιθυμία ν' άνοίξει τα χέρια του να ένσγκαλισθεί και να φιλήσει στο μέτωπο τον Τιτώφ.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

'Η μακράς διαρκείας πτήση του έπισμηναγού Τιτώφ με το δεύτερο «Βοστόκ» είναι σημαντικώτατο βήμα προόδου για τα ταξίδια προς τη Σελήνη και τους γειτονικούς πλανήτες του ήλιακού συστήματος. Ποιά είναι τα συμπεράσματα από την πύσφατη σοβιετική έπιτυχία;

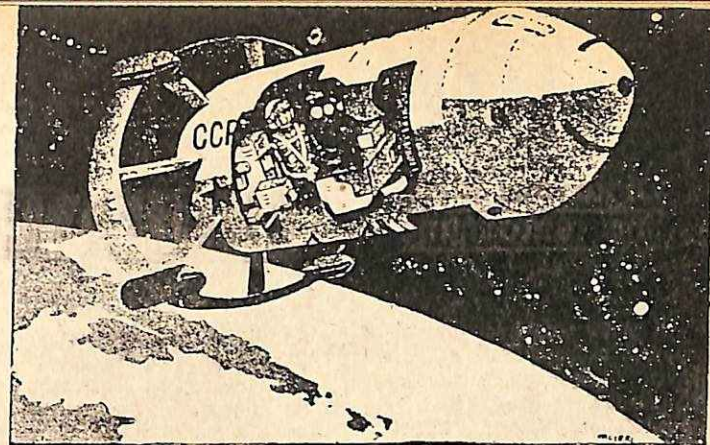
Βοστόκ II

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΖΗΣΕ
17 ΜΕΡΟΝΥΧΤΑ ΣΕ 24 ΩΡΕΣ

ΣΤΟΝ ουρανό της Γής περιστρέφονται αυτή τη στιγμή 103 «άντικείμενα» ανθρώπινης κατασκευής. 'Απ' αυτά, τα πέντε είναι σοβιετικά και τα 98 άμερικανικά, στέλνουν ακόμα σήματα στη Γή. Τα ύπόλοιπα «άντικείμενα» είναι ή άφωνοι δορυφόροι ή τμήματα δορυφόρων και οι πύραυλοι από τους όποιους έξαπολύθηκαν. Τέσσερα περίπου χρόνια μετά την έκτόξευση του πρώτου Σπούτνικ, το μικρό σμήνος των «άντικειμένων» του Διαστήματος αυξάνεται και πληθύνεται. 'Αλλ' οι έκτοξεύσεις αυτές ήταν όλες μιά μακρά προετοιμασία για την έκπληκτική πτήση της Κυριακής, όης Αύγουστου. 'Η έκτοξευση του δεύτερου «Βοστόκ» με πилότο τον έπισμηναγό Γκέρμαν Στεπάνοβιτς Τιτώφ, ήταν το άποκορύφωμα των προσπαθειών για την κατάκτηση του Διαστήματος: ένα σοβιετικό κατόρθωμα που ή λαμπρότητά του δεν έπισκιάζεται από το προπαγανδιστικό όργιο που το περιέβαλε εύθους έξ άρχής και από τις περιγραφές της «δόμδας των 100 εκατομμυρίων τόνων τριντρολούλης» (5.000 φορές ισχυρότερης από τη βόμβα της Χιροσίμα) που μπορούν να κατασκευάσουν οι Ρώσοι. 'Από την προπαγανδιστική έπίθεση που στόλισε την πτήση του δεύτερου «Βοστόκ» είναι καλύτερα να συγκρατήσουμε μονάχα αυτή την έκκληση της κεντρικής έπιτροπής του Κομμουνιστικού Κόμματος και του Πρεζίντιουμ του 'Ανατάτου Σοβιέτ «προς τις κυβερνήσεις όλων των χωρών του κόσμου και όλων των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φυλής, έννικότητας, θρησκείας και κοινωνικής θέσεως» για την κατοχύρωση μιάς μόνιμης Ειρήνης επί της Γής». Στην έκκληση τονίζεται ή μεγάλη ύπεροχή της Ρωσίας στον έπιστημονικό και τεχνικό τομέα (την όποια κανείς δεν άμφισβητεί) και προβλέπεται ότι «δεν άπέχει πολύ ο καιρός που θα μπορέσει ο άνθρωπος να φτάσει στη Σελήνη και τους πλανήτες του ήλιακού συστήματος». Τέλος, οι «σοβιετικές έπιτυχίες στο διάστημα τίθενται στην ύπηρεσία της ειρήνης, της έπιστήμης και όλων των ανθρώπων του πλανήτη μας».

ΠΑΝΤΩΣ, όπως γράφει σ' ένα πρόσφατο άρθρο του ο άκαδημαϊκός 'Ανατόλι Μπλανγκονοβάφ, το νέο συνθετώτερο πρόγραμμά που έφαρμόστηκε κατά την μακράς διαρκείας κοσμική πτήση του έπισμηναγού Τιτώφ, είναι σημαντικώτατο βήμα προόδου για τα ταξίδια προς τη Σελήνη και τους γειτονικούς πλανήτες του ήλιακού συστήματος. Οι πειραματικές παρατηρούμενες πτήσεις, επί τροχιάς κοντά στη Γή, έχουν μεγάλη σημασία για την προπαρασκευή της όριστικής διεξόδσεως του ανθρώπου στο κοσμικό διάστημα. 'Αυτό είναι το βαθύ νόημα και ή τεράστια σημασία της πτήσεως του διαστημοπλοίου Βοστόκ II».

'Η πτήση του κοσμονάυτη Γκέρμαν Τιτώφ επί έλλειπτικής τροχιάς (περίγειο 178 χιλιομέτρων, άπόγειο

257) διήρκεσε πάνω από 25 ώρες. 'Ο Τιτώφ έφτασε ψηλότερα από κάθε άλλον άνθρωπο κι' έμεινε περισσότερο από κάθε άλλον στο διάστημα και σε κατάσταση φαινομενικής έλλείψεως βαρύτητας. Τα συμπεράσματα απ' αυτή την άξιόλογη σοβιετική έπιτυχία μπορούν να συνοψισθούν σε τρία σημεία:

α) 'Ο άνθρωπος είναι πιά σε θέση ν' άνθέξει φυσικά και ήθικά στην πτήση, όχι μόνο γύρω από τη Γή, αλλά κι' από τη Γή στη Σελήνη. Δεν ξέρουμε για τότε προετοιμάζουν οι Ρώσοι το ταξίδι αυτό, αλλά μετά την πτήση του δεύτερου «Βοστόκ» είναι λογικό να περιμένουμε ότι, σύντομα, θ' άποτολμήσουν το μεγάλο πηοήμα. Οι 'Αμερικανοί έλπίζουν ότι θα έχουν προσγειώσει τρεις άνθρώπους στη Σελήνη ως το τέλος της προσεχούς δεκαετίας. 'Αλλ' είναι άπίθανο πως οι Ρώσοι θα καθυστερήσουν τόσο πολύ.

β) 'Ο κοσμονάυτης έγινε τώρα πραγματικός «πιδότος του Διαστήματος». 'Αν και ή αυτονομία του δεν είναι ακόμα άπόλυτη, μπορεί να καθοδηγεί το διαστημόπλοίο του στα πλαίσια μιάς γενικής διαοομής καθωρισμένης εκ των προτέρων. 'Ο Τιτώφ σημείωσε άναμφισβήτητα μιά σημαντική πρόοδο άπέναντι του Γκαγκάριν και του Σέπαρντ.

γ) 'Από δώ και πέρα, μπορεί ν' άντιμετωπισθεί ή τοποθέτηση σε τροχιά έπηνόρωμένων σταθμών παρατηρήσεως του Διαστήματος.

'Αν ύπολογισθούν οι άποστάσεις τις όποιες έκάλυψε ο Τιτώφ κατά τη διάρκεια των 17 περιστροφών του, το άθροισμα ύπερβαίνει κατά πολύ (μιαμίσυ φορά) την άπόσταση άναμεσα στη Γή και στη Σελήνη. Πάντως, το «Βοστόκ II» σε καμμία περίπτωση δεν μπήκε στη ραδιενεργό ζώνη «Βαν 'Αλλεν».

'Η διπλή αυτή ζώνη που περιβάλλει τη Γή, ακολουθώντας τα ίχνη του μαγνητικού της πεδίου, δημιουργεί άνάμεσα στη Γή και στη Σελήνη ένα «ραδιενεργό φράγμα» μεγάλης έντάσεως, του όποιου δεν ξέρουμε ακόμα τις έπιδράσεις πάνω στους ζωντανούς οργανισμούς. Για την άντιμετώπισή του οι έπιστήμονες προσπαθούν τώρα να τελειοποιήσουν τα κατάλληλα προστατευτικά μέσα. Πάντως, θεωρείται γεγονός ότι ο Τιτώφ, σ' όλη τη διάρκεια της πτήσεως, έζησε κανονικά, δηλαδή έφαγε και ήπια, έργασθηκε, κοιμήθηκε και ήταν σε θέση να έκτελεί τις παρατηρήσεις που του είχαν άνατεθεί, να παρακολουθεί την εξέλιξη της πτήσεως του και να χειρίζεται το σύστημα καθοδήγησης. 'Αλλ' αυτό που θεωρείται ως μεγαλύτερη έπιτυχία είναι ότι δεν είχαν καμμία έπίδραση στον οργανισμό του οι συνθήκες έλλείψεως βαρύτητας, τις όποιες υπέστη επί ένα περίπου 24ωρο. Αυτός ήταν ουσιαστικά και ο σκοπός της πτήσεως.

Σε 24 ώρες περιστροφών γύρω από τη Γή, ο Τιτώφ έζησε 17 ήμέρες και 17 νύχτες, γιατί τόσες φορές πέρασε από το σκίερο και φωτισμένο ήμισφαίριο της Γής. Κατά τη διάρκεια της πτήσεως ο Τιτώφ είδε δύο φορές τη Σελήνη που φαίνεται «ίδια, όπως από τη Γή». Τα άστρα φαίνονται λαμπρότερα και ο 'Ηλιος έκθαμβωτικός. «Είδα έναν παράξενο "Ηλιο, είπε ο κοσμονάυτης, άστρα και χρώματα άγνωστα στη Γή. Το κοσμικό διάστημα περιμένει το ζωγάφο του και τον ποιητή του, όσο και τους εξειδικευμένους έπιστήμονες».

'Ο άνθρωπος στο διάστημα αισθάνεται νοσταλγία για τη Γή, άφηγήθηκε ο Γκέρμαν Τιτώφ. «Γιατί δεν ύπάρχει όραιότερο πράγμα στον κόσμο από την πατρίδα μας, τη Γή, πάνω στην όποια μπορούμε να βαδίζουμε, να έργαζόμαστε και ν' αναπνέουμε».

Οι 3000 «πολίτες του κόσμου», σκορπισμένοι σε πενήντα χώρες, ίδρυσαν τη «Δημοκρατία των Πολιτών του Κόσμου», ή οποία βαπτίσθηκε επίσημως «Μοντιβιδέα Ρεπουμπλικάν» (που σημαίνει «παγκόσμια δημοκρατία», σε γλώσσα έσπεράντο, τη μόνη που ταιριάζει στην περίπτωση). Οι Μοντιβιδεάνοι σχημάτισαν και μια κυβέρνηση κι' ένα κοινοβούλιο που τα μέλη του επανεκλέγονται κάθε τέσσερα χρόνια με καθολική ψηφοφορία. Το κοινοβούλιο ένεκρινε και το σύνταγμα της νέας δημοκρατίας. Η Μοντιβιδέα Ρεπουμπλικάν, έθνος οιδέτερο, έχει σκοπό να μείνει έξω από κάθε διεθνή σύγκρουση, αλλά διεκδικεί μεσολαβητικό ρόλο στις διεθνείς διαφορές. Αυτό το φασματικό κράτος που δεν έχει ούτε έθνικό έδαφος, ούτε σύνορα, αποβλέπει στην παγκόσμια ειρήνη και φιλοδοξεί να... καταργήσει τον πόλεμο. Ο δο Σόνμπεργκ πρόεδρος της Μοντιβιδέα Ρεπουμπλικάν, ζήτησε κιάλια τη σύγκληση μιάς διεθνούς διασκέψεως της ειρήνης στη Χάγη, στην οποία, φυσικά, πρόκειται να συμμετάσχει... μόνος του. Η παγκόσμια Δημοκρατία έχει έπίσης κι' έναν πρωθυπουργό, τον Χάμπιν, κι' έναν αντιπρόεδρο της κυβέρνησεως, τον κ. Χιτάκια. Μόνο που το κράτος δεν έχει πρωτεύουσα και η κυβέρνηση δεν έχει έδρα.

κή εταιρεία. Το κράτος, που σύμφωνα με τους νόμους είναι ο ιδιοκτήτης του υπεδάφους, ζήτησε ν' ασκήσει κάποιον έλεγχο σ' αυτές τις άγροαπωλήσεις. 'Αλλ' οι 'Αμερικανοί και οι 'Αγγλοι επικατέστησαν παλιές συμφωνίες που δεσμεύουν την περουβιανή κυβέρνηση. Ο σημερινός πρωθυπουργός Πέντρο Μπελτράν είναι αποφασισμένος να θέσει τέμα σ' αυτή την κατάσταση που ζημιώνει τη χώρα και πλήττει το γόητρο της περουβιανής κυβέρνησεως, αλλά χωρίς να καταφύγει στην έθνικοποίηση των περειαυπηγών, πράγμα που θα είχε ως αποτέλεσμα τη διακοπή της αμερικανικής βοήθειας, την οποία το Περού δεν μπορεί σήμερα να στερηθεί χωρίς κίνδυνο καταρρεύσεως της οικονομίας του. Οι ξένες εταιρείες συμφώνησαν να καταβάλλουν κάθε χρόνο στο περουβιανό κράτος ένα δισεκατομμύριο δραχμές και ν' αποδώσουν θαμναία στη χώρα τα 4000 των πετρελαιοπηγών. 'Αλλ' η αντιπολίτευση δεν είναι ικανοποιημένη απ' αυτή τη λύση και κατηγορεί τον πρωθυπουργό Μπελτράν ότι αποφεύγει την έθνικοποίηση επειδή μερικοί συγγενείς του έχουν προσοδοφόρες θέσεις στις εταιρείες πετρελαίων.

Οι έπιστήμονες του πανεπιστημίου της Λατινίας σ'δ κρατικό πανεπιστήμιο της Ρίγας κατασκεύασαν μια συσκευή για τη φωτογράφιση των τεχνητών δορυφόρων που περιστρέφονται γύρω από τη Γη. Για τη μεγέθυνση της εικόνας πρότειναν τη χρησιμοποίηση του συστήματος του κυλινδρικού που κατά τη φωτογράφιση καταγράφει τις κινήσεις και αβάνει σημαντικά το χρόνο της άπειρης κίνσεως. Αυτό επιτρέπει και τη φωτογράφιση πολύ μικρών δορυφόρων. Η χρησιμοποίηση του ειδικού αυτού κυλινδρικού παρέχει τη δυνατότητα ακριβεστέρας απεικόνσεως του δορυφόρου παρά στις ξένες φωτογραφικές συσκευές.

Με τη βοήθεια της νέας

συσκευής είναι δυνατή η φωτογράφιση δορυφόρων μεγέθους μέχρι 800 άστέρων. Η φωτογράφιση γίνεται σε όλη την παρατηρούμενη πορεία του σπούντικ. Η συσκευή εξασφαλίζει την ακριβή παρακολούθηση της πτήσεως του δορυφόρου και κανονίζει τη φωτογράφιση του στα καθωρισμένα σημεία της πτήσεως του. Οι ειδικοί έπιστήμονες εκδηλώνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τη νέα συσκευή που θα βοηθήσει ν' αποκλυφθούν ώριμα μυστικά του Διαστήματος.

Η κυβέρνηση της 'Αργεντινής προετοιμάζει δραστήρια τη χρησιμοποίηση των ανταρτικιών έδαφών της ως... ψυγείων για την απερίοριστη διατήρηση διαφόρων προϊόντων, τροφίμων και ιατρικών έφοδίων. Ένα δίκτυο μετεωρολογικών σταθμών έχει αρχίσει να οργανώνεται σ' αυτές τις περιοχές. Οι πληροφορίες του θα τεθούν στη διάθεση της γεωργίας. Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες πρόκειται επίσης να χρησιμοποιήσουν την 'Ανταρκτική ως «ψυγείο».

Το όκεανογραφικό ινστιτούτο της Καλιφορνίας σκέπτεται σοβαρά να ρυθμίζει από την 'Ανταρκτική ως τις άκτες του Αδς 'Αντζελες ένα παγόβουνο ύψους 300 μέτρων (πάνω από την επιφάνεια του νερού), μήκους 30 χιλιομέτρων και πλάτους 1100 μέτρων. Αιτός ο πελώριος δγκος πάγου πρόκειται να τροφοδοτήσει τη Νότια Καλιφορνία επί ένα χρόνο με πόσιμο νερό. Έκτός, φυσικά αν λυθεί στο δρόμο.

Αν κάθε Κινέζος έξοικονομήσει τριάντα εκατοστόμετρα ύφασματος το χρόνο, 65 εκατομμύρια κατοίκων αυτής της χώρας θα μπορούσαν να ντυθούν... Αυτό είναι το σύνθημα που ορίχθηκε πρόσφατα από την κυβέρνηση της Λαϊκής

Κίνας, που προσπαθεί να πετύχει τη μείωση της κατανάλωσας των ύφαντουργικών προϊόντων, έφ' όσον η βιομηχανία δεν μπορεί ν' ανταποκριθεί στη ζήτηση. Το πατροπαράδοτο ένδυμα των 650 εκατομμυρίων Κινέζων είναι ένας βαμβακερός χιτώνας με τρία ποίητος κι' ένα παντελόνι από το ίδιο ύφασμα. 'Αλλά μια παλιά κινεζική παροιμία λέει: «τα ρούχα είναι καινούργια επί τρία χρόνια, παλιώνουν στα επόμενα τρία χρόνια και διαρκούν άλλα τρία χρόνια χάρη σ'α μπαλώματα». Ο κινεζικός λαός ήταν λοιπόν ανέκαθεν ολιγαρκής στα είδη άμφιεσεως, αλλά τώρα πρέπει να γίνει ολιγαρκέστερος. Ένα άλλο σύνθημα της κομμουνιστικής κυβερνήσεως συμβουλεύει τους Κινέζους να ξηλώνουν τα παλιά ρούχα, να τα πλένουν και να χρησιμοποιούν τα ράκη για την κατασκευή νέων ενδυμάτων. Τα ύφασματα, όπως στην εποχή του πολέμου, μοιράζονται με το δελτίο. 'Απαγορεύεται στους ράφτες να πετάνε τα αποκόμματα. Οι φορεσιές κόβονται με «πατάρν» που χορηγούνται από τις άμόδιες υπηρεσίες και κάθε σπατάλη στο κόψιμο τιμωρείται. Η μόδα είναι ίδια και για τα δύο φύλα. Η προπαγάνδα ύμνει την απλότητα της πατροπαράδοτης έθνικής φορεσιάς και υπενθυμίζει ότι «το προσωπικό γούστο και η ύποδούλωση στη μόδα είναι σημάδια της καπιταλιστικής παρακμής». Το 1960 η Κίνα είχε πανηγυρίσει για μια «συγχρομένη σεκόρ» 2.500.000 τόννων βάμβακος. Που όφειλεται λοιπόν αυτή η έλλειψη ύφαντουργικών προϊόντων; Η αλήθεια βρίσκεται στις μαζικές έξαγωγές βάμβακος προς την Ε.Σ.Σ.Α., ή οποία καταβάλλει, μόνο γι' αυτή την πρώτη έλλη, 1200 εκατομμύρια ρούβλια το χρόνο στη Λαϊκή Κίνα.

Το άγγλικό πλοίο έδρογραφικών έρευνών «'Οουεν» ανέκαλυψε μια νέα κορυφή στην ύποβρύχια όρσειρά του 'Ατλαντικού. Η κορυφή όρίσκειται σε βάθος 370 όργων από την επιφάνεια του όκεανού.

ΓΙΑ ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΘΑΝΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ 2000 ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΙΝΑ

Η άξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πόρων που παραμένουν σήμερα άνεκμετάλλευτοι

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

Τα έξηντα έκατοστά από τα τρία δισεκατομμύρια των κατοίκων της Γης πεινούν. Έπτακόσια έκατομμύρια παιδιά ζητούν λίγη τροφή από τους γονείς τους. Αυτή είναι η δραματική κατάσταση της ανθρωπότητας. Σήμερα γεννιούνται στον κόσμο όκτώ παιδιά κάθε πέντε δευτερόλεπτα — 5.760 κάθε ώρα: Αν ο ρυθμός αυτός γεννήσεων διατηρηθεί, ο άριθμός των κατοίκων της Γης θα έχει διπλασιασθεί το 2.000 μ.χ. θα έχει τετραπλασιασθεί το 2.050 και θα φτάσει τα 24 δισεκατομμύρια το 2.100. Οι σοφοί μελετούν ήδη το τρομακτικό πρόβλημα της «πείνας του κόσμου». Και λένε: από τώρα κιόλας πρέπει να αναζητηθούν ριζικές λύσεις για ν' αύξησει η γεωργική παραγωγή, αν δεν θέλουμε ν' άπειληθεί ή ζωή των απογόνων μας από πείνα-λέα και άπελπισμένα πλήθη. Γιατί ή πείνα θα είναι ίσως τότε πιό επικίνδυνη για την ειρήνη του κόσμου, παρά ή άτομική βόμβα.

Οι ίθαγενείς αυτοί των Φιλιππίνων τρέφονται ήδη άνεπαρκώς σήμερα. Σε λίγες δεκαετίες ο πληθυσμός των Φιλιππίνων θα έχει τριπλασιασθεί, χωρίς να έχει αύξηθεί αντίστοιχα ή παραγωγή. Τί θα γίνει τότε; Η έπιστήμη θα έχει λύσει το τρομακτικό έπιστημονικό πρόβλημα που θα έχει δημιουργήσει ή αύξηση του πληθυσμού;

ΣΤΗΝ εποχή μας, το σωτήριο έτος 1961, μπορούμε να πούμε ότι, για να δοθούν δυο γεύματα κρέατος στους κατοίκους των ύπαναπτύκτων χωρών, θα χρειάζονται τέσσερις πληνέτες της Γης που θ' άξιοποιηθούν όπως είναι σήμερα άξιοποιημένος ο πλανήτης μας. Σε λίγο ο άνθρωπος θα έγκαταστήσει βάσεις στη Σελήνη. Και όμως άντλούμε τις τροφές μας μόνο από τα δυο έκατοστά της συνολικής επιφανείας της ύδρογειού, δηλαδή από το ένα δέκατο της ξηράς. Οι πολιτικές και ύποπολικές περιοχές, οι άπέραντες άγρονες έκτάσεις, οι όρεινοί όγκοι, οι άγροί τροπικοί και τα χέρσα έδάφη έξακολουθούν να μην παράγουν.

Πώς, λοιπόν, λογαριάζεται ν' αντιμετωπισθεί το μέλλον;

Στις 'Ην. Πολιτείες, όπου ή διαφήμιση των άντισυλληπτικών μεθόδων είναι έλεύθερη κι' έπιβλητική, όπου οι οικογένειες έχουν τα μέσα ν' άποφεύγουν τις γεννήσεις — το ποσοστό που αύξάνεται ο πληθυσμός είναι μόλις 1.7%, ενώ στις χώρες της Δυτικής Εύρώπης, όπου ή πλειοψηφία των χωρών δεν εφαρμόζει τον έλεγχο των γεννήσεων, το ποσοστό είναι μόνο 0.7%.

Η Λαϊκή Κίνα, που έχει υιοθετήσει τα αντισυλλληπτικά, αυξάνει τακτικά τον πληθυσμό της κατά 2.8% και έτσι μάζεται να μπει στον 21ον αιώνα με 1.600.000.000 κατοίκους — όσος είναι σήμερα ο πληθυσμός της Γης. Δεν θα συναντήσουμε, λοιπόν, σ' αυτό το δρόμο την αρμονία ενός κόσμου χορτάτου κι' ευτυχισμένου από τη ζωή.

Το καθήκον μας είναι να επιχειρήσουμε — λένε οι σοφοί — μια γενική αναδιάρθρωση του πλανήτη μας με τέτοιο τρόπο, ώστε να τον υποχρεώσουμε να παράγει μαζί με τις πρωτεΐνες και τα άλλα συστατικά που εμείς κι' οι απόγονοί μας απαιτούμε και θ' απαιτούμε σήμερα, αύριο και μεθαύριο.

Η τεχνητή αγελάδα

ΓΙΑ τους σοφούς που αισθάνονται ότι ευθύνονται για την τύχη της ανθρωπότητας, δεν υπάρχει, άλλωστε, αμφιβολία ότι αυτό είναι πραγματικά το μόνο μέσο για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα.

Πρώτος αντικειμενικός σκοπός: ν' αυξηθεί η απόδοση των εδαφών που ήδη καλλιεργούνται. Ένα εκτάριο της Μπώρ στη Γαλλία αποδίδει πέντε φορές περισσότερο παρά ένα μέσο εκτάριο στην Ιαπωνία. Και το τελευταίο έχει τριπλάσια ή τετραπλάσια απόδοση από ένα εκτάριο στην Ινδία. Είναι λοιπόν, επιτακτική ανάγκη να αναπτυχθεί μια γεωργική εκπαίδευση, όπως ήδη έχει αναπτυχθεί η τεχνική εκπαίδευση που έχει βελτιώσει κι' αυξήσει τη βιομηχανική παραγωγή. Δεν υπάρχει κανένας ιδιαίτερος ή αποφασιστικός λόγος για αγελάδα της Νότιας Αμερικής ή της Μέσης Ανατολής να δίνει τέσσερις φορές λιγότερο κρέας και γάλα από μια ευρωπαϊκή αγελάδα.

Πριν από δέκα χρόνια Αγγλοσάβνες εκπαιδευτές πήγαν στην Ιαπωνία όπου ή μονοτονία της διατροφής μόνο με ρύζι άρχιζε να γίνεται ανιαρή, και εκπαιδευσαν ειδικούς για την κτηνοτροφία.

Σήμερα οι Ιαπωνικοί λόφοι έχουν διαμορφωθεί σε λειβάδια όπου δόσκουν άγγλικές και γαλλικές αγελάδες. Νά λοιπόν, ένα εξαιρετικό παράδειγμα αγροτικής διαπαιδαγώγησης: πρέπει ν' αντικαθιστούνται με ώριμες μορφές αποδοτικής παραγωγής οι μορφές που έχουν πάψει ν' αποδίδουν.

Δεν είναι βέβαιον ότι εξελιγμένες χώρες δε θα βρουν συμφέρον να εγκαταλείψουν την κτηνοτροφία των βοοειδών για να την αντικαταστήσουν με την τεχνητή αγελάδα, την περιδότητη «πρωτεΐνη» των Αγγλων. Μια αγελάδα μας δίνει μια μόνη θερμίδα από τις έπτά θερμίδες που παίρνει από το χορτάρι που τρώει: δεν είναι οικονομική επιχείρηση. Η «πρωτεΐνη» τρώει χορτά που τους προμηθεύουν 37—43% πρωτεΐνες. Τα μασά με ρυθμό ενός τόνου την ώρα, δηλαδή έξη φορές γρηγορώτερα παρά η αγελάδα. Και μας αποδίδει 1500 κιλά φυτικές πρωτεΐνες, ενώ η αγελάδα μας δίνει μόνον 30—50 φορές λιγότερο.

Μπορεί επίσης ν' αποδειχθεί πιδ εν διαφέρουν να καλλιεργηθεί σόγια αντί να τρέφονται κοπάδια αγελάδες, αφού ένα εκτάριο φυτεμένο με σόγια αποδίδει τριπλάσιες λιπαρές ουσίες παρά η αγελάδα που θα έδωσε στην ίδια έκταση.

Το έδαφος που χάνεται

ΜΙΑ μεγάλη επιχείρηση που ενδιαφέρει όλες τις χώρες είναι η πόλη εναντίον στη διάβρωση που δεν

μπορεί βέβαια ν' αποτραπεί εντελώς αλλά που πρέπει να περιορισθεί. Στη Γαλλία, πέντε εκατομμύρια εκτάρια απειλούνται από προχωρημένα διάβρωση.

Μόνο στη Γαλλία χάνονται 40.000 εκτάρια το χρόνο από το κτίσιμο νέων βιομηχανικών πόλεων, πολυκατοικιών στα προάστια των μεγαλουπόλεων — από την κατασκευή αυτοκινητοδρόμων — αεροδρομίων. Σε 39 χρόνια, όταν θ' ανατείλει το έτος 2.000 θα λείπει από τη Γαλλία το αντίστοιχο ενός νομού. Δν το 1961 η Γαλλία υποφέρει από γεωργική υπερπαραγωγή, η Γαλλία του 2.000 θα υποφέρει πιθανότατα από σοβαρή έλλειψη καλλιεργήσιμων εδαφών.

Στάρι στη Σαχάρα

ΕΝΑΣ Γάλλος σοφός, ο κ. Ανρί Ντεσσάν υπολογίζει ότι η καλύτερη εγκατάσταση για την μετατροπή του άλμυρου νερού της θάλασσας σε γλυκό είναι ο φυσικός μετεωρολογικός μηχανισμός. Προτείνει, λοιπόν, να επιχρησθεί επέμβαση στην οργάνωση της ατμοσφαιρας, που να διευκολύνει τη συμπύκνωση των υδρατμών που υπάσχουν πάντοτε στον ούρανό των έρημων και να κατασκευάζει έτσι σύννεφα κατά παραγγελία, που θα δίνουν βροχή όπου θέλουμε και όταν θέλουμε. Η ιδέα αυτή δεν είναι καθόλου ουτοπική και κερδίζει ήδη έδαφος στους επιστημονικούς κύκλους. Με καμμία δεκαριά συσκευές, τα «μετεωτρόνια», που τις έχει επινοήσει ο Ανρί Ντεσσάν, οι κλιματολόγοι κές συνθήκες της Σαχάρας θ' αλλάξουν τόσο πολύ, ώστε τα δάση από καστανιές που φύτρωναν εκεί πριν από 6.000 χρόνια, θα επανεμφανισθούν και, μαζί τους, οι άγριοι μεστάρι που εικονίζονται στις κορυφές του Τασιλί.

Με τόλμη εξίσου μεγάλη θα ήταν δυνατό να γίνουν πιδ ήπια τα κλίματα των υποπολικών περιοχών της Αρκτικής και να ξαναβρεί η Γροιλανδία τη βλάστηση της που άλλοτε της έδωσε το όνομα: «Πράσινη Γη». Αυτό σημαίνει 10 εκατομμύρια τετραγωνικά χιλιόμετρα έδαφους που άλλοτε ήταν κοταπράσινο και που ή τόσο προωδευμένη σημερινή επιστήμη είναι ασφαλώς σε θέση να το αξιοποιήσει.

Καλλιέργεια σε ούρανεξύστη

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με τη γιγαντιαία αυτή ανσδιάπλωση του πλανήτη μας, οι σοφοί λογασιάζουν ν' αναμειχθούν στον τρόπο που εογάζονται τα φυτά. Ολόκληρος ο επισιτισμός μας ξεκινά συμβολικά από το χορτάρι που διατρέφει τα κοπάδια μας. Αν το χορτάρι είναι το φυτό που επεξεργάζεται καλύτερα και εναποθηκεύει τη μεγαλύτερη ποσότητα πρωτεΐνης, μπορούμε και πάλι ν' αυξήσουμε την απόδοση του βελτιώνοντας το μοσίδιο που παΐνει από την ήλιακή ενέργεια. Αυτή τη μεγάλη άποστολή έχει τάξει στον εαυτό του ο κ. Μουάζ, ο διευθυντής του εργαστηρίου Φωτοσυνθέσεως του Έθν.

κου Κέντρου Επιστημονικών Έρευνών της Γαλλίας.

Τα φυτά δεν ξέρουν να χρησιμοποιούν παρά μόνο τα 2% της ενέργειας που δέχονται από τον Ήλιο. Αν ο κ. Μουάζ ανακαλύψει επί τέλους το μέσο ν' ανέβει η απόδοση αυτή σε 20%, τότε και ή μάζα των φυτών που πλησιάζει κάθε χρόνο 46 δισεκατομμύρια τόνους — θα φθάσει τα 460 δισεκατομμύρια — δηλαδή περισσότερο από 150 τόνους για κάθε κάτοικο της Γης. Για να πραγματοποιηθεί αυτό το θαύμα θα έφτανε ν' ανακαλύψει ο άνθρωπος με ποιο τρόπο εργάζονται οι κόκκοι χλωροφύλλης που επενδύουν τα φύλλα.

Ήδη δυο χημικοί του Μονάχου, ο Μάρτιν Στρέλ και ο Άντον Καλογιάνωφ έχουν κάνει το πρώτο βήμα που ήταν ή σύνθεση της χλωροφύλλης. Λιγότερο έντυπωσιακή από την εκτόξευση των τεχνητών δορυφόρων και των διαστημοπλοίων, ή ανακάλυψη αυτή θα θεωρηθεί ίσως από τα εγγόνια μας σαν το μεγαλύτερο επίτευγμα της εποχής μας. Είναι επίσης δυνατόν να στεφθούν από επιτυχία οι εργασίες των κ. κ. Σουάρ και Νίτς, του Οργανισμού του Φυτοτρόνιου του Ζίφ — σύρ — Υβέτ της Γαλλίας και οι σοφοί αυτοί ν' αναγγείλουν προσηώς ότι έχουν επεξεργασθεί ένα φθινό τροπό για την καλλιέργεια λαχανικών χωρίς έδαφος.

Ο κ. Νίτς κατόρθωσε να ωσιμάσει μια ντομάτα τοποθετώντας απλώς ένα λουλούδι ντομάτας σ' ένα υγρό που το έτρεφε. Για την ώρα ή καλλιέργεια αυτή είναι αφάνταστα πολυδύσπη, αλλά τίποτε δεν απαγορεύει να πιστεύουμε ότι μια μέρα δεν θα τελειοποιηθεί και έδαφουσθεί ένα σύστημα καλλιέργειας φυτών σε θρεπτικά υγρά που ν' στοιγίζουν όσο και ή παστοπαράδοτη καλλιέργεια. Έτσι, σε επίτεδα, το ένα επάνω στο άλλο, έπτε ν' αποτελούν ένα οργανωτικό ούσανοξύστη, θ' αναπτυχθεί μια καλλιέργεια φυτών με βιομηχανικό ρυθμό.

Άλλοι τρόποι είναι ικανοί να καταλήξουν σε καταπληκτική δραστηριοποίηση της ζωής των φυτών. Αμερικανοί και Σοβιετικοί εργάζονται συστηματικά και επίμονα για να καθορίσουν ολόκληρη την κλίμακα θουμάτων που θα κάνει το γιβερελλικό όξύ. Οι έρευνητές του αμερικανικού πειραματικού σταθμού της Μπετσβίλλ έλπιζουν να παραγάγουν ντομάτες μέσα σε λίγες μέρες και ενήλικα δέντρα μέσα σ' ένα χρόνο το πολύ. Αναφερόμενος στις σοβιετικές δοκιμές, ο διάσημος Σοβιετικός βιολόγος δρ Ν. Κρασίνινκωφ βεβαιώνει ότι, χάρη στο γιβερελλικό όξύ, κατώρθωσε να οδηγήσει σε ώριμανση έσοδείες μπιζελιών που ήσαν κατά 90% ανώτερες από τις συνηθισμένες έσοδείες.

Ραντεβού με τα ψάρια

Σ' ΟΛΟΚΛΗΡΟ τον κόσμο 77 εργαστήρια θαλάσσιας βιολογίας άσχολούνται με την καλλιέργεια της θάλασσας, πράγμα που ο Άγγλος σοφός σερ Άλιστερ Χάρντυ ονομάζει «θαλάσσια άγροκτήματα». Ο διάσημος

πανεπιστήμιο της Όξφόρδης έχει κάνει την ακόλουθη πρόβλεψη: «Αν ή άνθρωπότητα έξακολουθήσει να αυξάνει με το σημερινό ρυθμό, τα προϊόντα της γης θα γίνουν ανεπαρκή για τις άνάγκες της και ο κόσμος θ' αναγκασθεί, για να επιζήσει, να γίνει υποβρύχιος. Θα ιδουμε τότε εργάτες, που θα έχουν γίνει βατραχάνθρωποι, να οδηγούν τεράστια υποβρύχια τρακτέρ. Ναυτοπρόσκοποι θα φυλάνε τα κοπάδια των ψαριών».

Το δράμα του σερ Άλιστερ Χάρντυ δεν φαίνεται παρόλομο στους σοφούς. Στο βιολογικό σταθμό του Ρόσκοφφ

δες μόλις έχει άρχισι ή γιγαντιαία έξερεύνηση του Ίνδικου Ωκεανού που έχει οργανωθεί σε διεθνή κλίμακα από την Ουνέσκο για να γίνει μια πρώτη άπογραφή των επισιτιστικών πόρων της βρώσιμης χλωρίδας και πανίδας του ωκεανού αυτού.

Μόνο για τον τόνο, το λεγόμενο «τροπικό», οι μελέτες του Γάλλου ζωολόγου Ποστέλ έχουν επιτρέψει απόδοση δέκα φορές μεγαλύτερη παρά το ψάρεμά του. Η καλλιέργεια των υποβρυχίων λειβαδιών θα έχει για αποτέλεσμα να εγκατασταθούν εκεί μόνιμα ποικιλί-

ΑΠΟ ΤΟ 1961 ΩΣ ΤΟ 2000

Η αύξηση του πληθυσμού της Γης στα προσεχή 40 χρόνια προβλέπεται ιλιγγιώδης, πιδ πάντων στις υπανάπτυκτες περιοχές. Οι υπολογισμοί που κάνουν οι ειδικοί δεν αφήνουν καμμία αμφιβολία. Ο πάρα κάτω πίνακας εΐνει ένδεικτικός. Ο πρώτος αριθμός δείχνει το σημερινό πληθυσμό (σ' έκατομμύρια), ο δεύτερος τον πληθυσμό του έτους 2000. Σε παρένθεση σημειώνεται ή έτήσια αύξηση του πληθυσμού σε κάθε χώρα.

Ήν. Πολιτείες	180	280	(1.7%)
Σ. Ένωση	212	379	(1.7%)
Κίνα	710	1.600	(2.8%)
Ιαπωνία	94	150	(1.1%)
Ινδονησία	93	220	(1.9%)
Ινδία	438	1.000	(2.1%)
Πακιστάν	84	230	(1.4%)

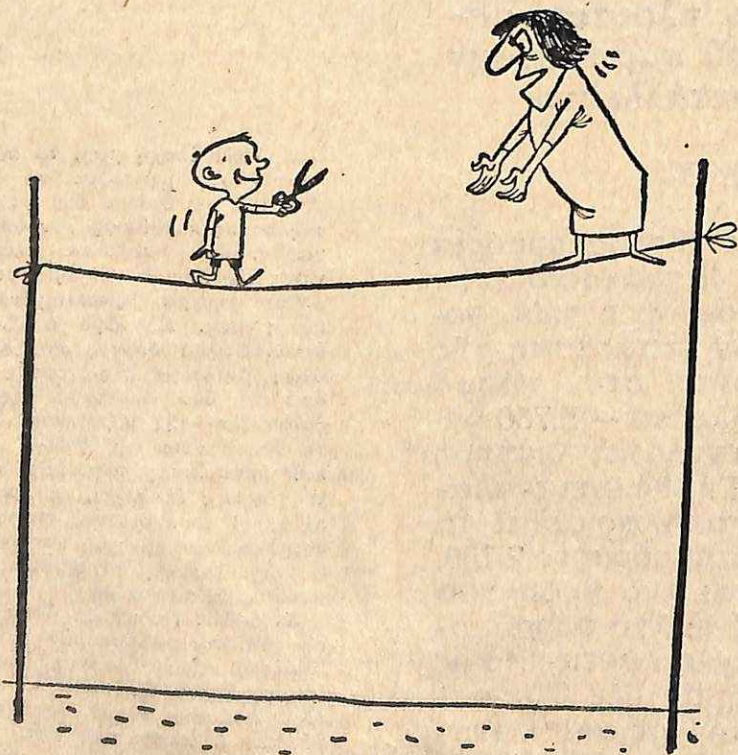
αυτός καθηγητής της ζωολογίας στο μπορεί να ιδεί κανένας ένα έρευνητή να βουτά στη θάλασσα έχοντας κρεμασμένη στο λαιμό του μια πλάκα όπου να σημειώνει την εξέλιξη του πειραματικού κίπου φυκιών που καλλιεργεί στο θυθό και να καταγράφει τα όνόματα των υδροβίων ζώων — ψαριών και δσπρακοεδών, που εγκατεστάθηκαν σιγά σιγά στο τεχνητό αυτό λειβάδι ενός νέου είδους. Πριν από μερικές έβδομά-

ες υδροβίων ζώων που τώρα περνούν εκεί μόνο λίγες μέρες, γιατί μετακινούνται αδιάκοπα από περιοχή σε περιοχή άναζητώντας εκείνη που είναι πιδ πλούσια σε τροφή: Και μόνο το γεγονός αυτό, όπως το προαναγγέλλουν οι μελέτες του δρος Ποστέλ, γεννά τη δάσιμη έλπίδα ότι το όνειρο του σερ Άλιστερ Χάρντυ δε θ' άργήσει να πραγματοποιηθεί.

Ο «καθηγητής Ντ. Β. Γιάλας, τοδ πανεπιστημίου του Λονδίνου και οι συνάδελφοί του στην Αγγλική Έταιρεία για την πρόοδο της Επιστήμης, έχουν λοιπόν δικιο υπολογίζοντας σε 6 δισεκατομμύρια ανθρώπων το επισιτιστικό όφελιμο φορτίο που μπορεί να σηκώσει ο πλανήτης μας χωρίς υπερβολική κούραση. Πέρα από τον πληθυσμό των 6 δισεκατομμυρίων — ζήτημα δηλαδή ελάχιστα δεκαετιών — τι θα γίνει; Η Γη θα έχει κορεσθεί από ανθρώπους και θα κρεμάσει την πινακίδα: «πλήρης» — όπως γινόταν κάποτε στα τράμ. Και τότε θα έλθει ή σειρά της επιστήμης του διαστήματος: θα πρέπει δηλαδή, ή ανθρωπότητα να καταφύγει στις μεγάλες διαπλανητικές μεταναστεύσεις — αυτές που είχε αναγγείλει προφητικά πριν από τριάντα ολόκληρα χρόνια (όταν κανένας άκόμα δεν τολμοίσε να φαντασθεί την κατάκτηση του διαστήματος) ο μεγάλος Γάλλος σοφός Πάλ Λανξβέν.

Η τυχερή...

Γιωργάκη, χρυσέ μου, δός το ψαλίδι...

ΜΙΑ ΠΟΛΥΠΛΟΚΗ
ΜΗΧΑΝΗ
ΜΕ ΔΕΚΑ
ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ
ΚΥΤΤΑΡΑ

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

Η μελέτη της λειτουργίας του εγκεφάλου δεν έχει μονάχα θεωρητικό ενδιαφέρον. Οι έρευνες σ' αυτόν τον τομέα έχουν πολλές πρακτικές εφαρμογές. Ο δρ Στιούαρτ Σάδερλαντ, έκτακτος καθηγητής της πειραματικής ψυχολογίας στο πανεπιστήμιο της Όξφορδης, περιγράφει σ' αυτό το άρθρο μερικοί από τις χιλιάδες των συναρπαστικών πειραμάτων που διεξάγονται σήμερα στα εργαστήρια όλου του κόσμου.

ΦΑΝΤΑΣΘΗΤΕ ότι ξυπνάτε ένα πρωί και διαπιστώνετε πως ο κόσμος άναποδογυρίστηκε — ο ουρανός κάτω και η γη επάνω! Στην αρχή θα τρομοκρατηθείτε, θα ζαλισθείτε, αλλά πάντως θα επιζήσετε...

Πρόσφατα, ένας Γερμανός ψυχολόγος έπεισε μερικούς έθελοντές να υποστούν ένα τέτοιο πείραμα. Έπί πολλούς μήνες, οι έθελοντές φορούσαν ειδικά ματογυάλια που αντέστρεφαν τις εικόνες των αντικειμένων του εξωτερικού κόσμου. Σ' αυτό τον άναποδο κόσμο, οι έθελοντές αρχικά δεν μπορούσαν να προσανατολισθούν. Σκόνταφταν εδώ και κει, ένοιωσαν ναυτία και προσπαθούσαν να πιάσουν πάνω απ' το κεφάλι τους ένα αντικείμενο που βρισκόταν στα πόδια τους.

Αλλά βαθμιαία συνήθισαν σ' αυτή την κατάσταση και άρχισαν ν' αντιδρούν φυσιολογικά. Ο άναποδος κόσμος έπαψε να τους φαίνεται άναποδος, μ' όλο που η εικόνα στο μάτι σχηματιζόταν άνεστραμμένη. Μπορούσαν ακόμα και να κυκλοφορούν με το ποδήλατο σ' ένα πολυσύχναστο δρόμο χωρίς να συγκρούονται με τ' αυτοκίνητα.

Αυτό είναι ένα από τις χιλιάδες των πειραμάτων που διεξάγονται σήμερα στα εργαστήρια πειραματικής ψυχολογίας. Σκοπός τους είναι να μάς βοηθήσουν να καταλάβουμε πως λειτουργεί ο εγκεφάλος.

Οι έρευνες αυτού του είδους είναι συναρπαστικές και ή επιτυχία τους θα ωφελήσει την ανθρωπότητα στο δρόμο της προόδου. Ός που έχουν φτάσει μέχρι στιγμής οι ψυχολόγοι, θ' άπαντήσουμε σ' αυτό το έρώτημα εξετάζον

τας άλλα πειράματα που διεξάγονται αυτή τη στιγμή στα εργαστήρια όλου του κόσμου.

Έκ πρώτης όψεως, φαίνεται πως ο εύκολότερος τρόπος για ν' ανακαλύψουμε πως λειτουργεί ο εγκεφάλος είναι να τον διαλύσουμε σε κομμάτια και να μελετήσουμε τη σύνδεση των νευρικών κυττάρων στο έσωτερικό τους. Αυτή είναι η μέθοδος που χρησιμοποιεί ο νευροανατόμος. Αλλά αν και πολύ σημαντικό, το έδος αυτό της μελέτης δεν λύνει το πρόβλημα. Ο εγκεφάλος είναι τόσο περίπλοκος, ώστε είναι άδύνατον ν' ανιχνεύσουμε όλες τις συνδέσεις στο έσωτερικό του. Ο εγκεφάλος άποτελείται από δέκα δισεκατομμύρια νευρικών κυττάρων. Είναι εκατό χιλιάδες φορές πιο πολύπλοκος από τον τελευταίο ηλεκτρονικό εγκεφαλο που έχει κατασκευάσει μέχρι σήμερα ο άνθρωπος.

Ο εγκεφάλος δέχεται πληροφορίες από τις αισθήσεις και στέλνει μηνύματα στο μυϊκό σύστημα που έλέγχει τη συμπεριφορά μας. Αυτό είναι το αντικείμενο μελέτης των ψυχολόγων. Γνωρίζοντας τις πληροφορίες που δέχεται και τα μηνύματα που εκπέμπει ο εγκεφάλος, ο ψυχολόγος προσπαθεί ν' ανακαλύψει πως συνδέονται μεταξύ τους τα νευρικά κύτταρα για να προκαλέσουν, ώρισμένη δράση του μυϊκού συστήματος.

Κατά τον ίδιο περίπου τρόπο, ένας μηχανικός αυτοκινήτων μπορεί να συμπεράνει από τους ήχους της μηχανής τι συμβαίνει στο έσωτερικό του κινητήρα.

Ένα τυπικό παράδειγμα είναι τα πειράματα που διεξάγονται σήμερα σ' ένα ψυχολογικό εργαστήριο της Νεαπόλεως

Τι θα λέγατε αν ξυπνούσατε ένα πρωί και βλέπατε τον κόσμο άναποδο; Χρησιμοποιώντας ειδικά γυαλιά που αντιστρέφουν τις εικόνες, μερικοί έθελοντές υπέστησαν αυτό το πείραμα επί μήνες...

σχετικά με την ικανότητα του χταποδιού ν' αναγνωρίζει ώρισμένα σχήματα.

Τα σοφά χταπόδια

ΜΠΟΡΟΥΜΕ να έγκυμνάσουμε ένα χταπόδι ώστε να επιτίθεται π.χ. κατά του σχήματος «Η» και να μην επιτίθεται κατά του σχήματος «Τ». Αυτό επιτυγχάνεται μ' ένα σύστημα άμοιρών και αντιποίνων που χρησιμοποιούν οι έγκυμναστές ζώων από τα πανάρχαια χρόνια: Κάθε φορά που το χταπόδι επιτίθεται κατά του Η, του προσφέρουμε μιá σαρδέλλα και κάθε φορά που επιτίθεται κατά του Τ, το τιμωρούμε με μιá ηλεκτρική εκκένωση. Έπειτα από μερικές επαναλήψεις το χταπόδι μαθαίνει πολύ καλά το μάθημά του και μπορεί να ξεχωρίσει το Η και το Τ ανάμεσα σε πολλά άλλα σχήματα.

Ο σκοπός αυτών των πειραμάτων δεν είναι να δημιουργήσουμε σοφά χταπόδια. Τα χταπόδια δε θα μάθουν ποτέ να διαβάζουν. Οι ψυχολόγοι προσπαθούν απλώς να καταλάβουν πως ο εγκεφάλος του χταποδιού συνδυάζει τις πληροφορίες που δέχεται από το μάτι και προκαλεί την αντίδραση του μυϊκού συστήματος. "Αν ο ψυχολόγος ανακαλύψει ποιά σχήματα συγχέει το ζώο με άλλα σχήματα, μπορεί να συμπεράνει πως είναι διευθετημένα τα νευρικά κύτταρα του εγκεφάλου.

Τα χταπόδια προσφέρονται ως πειραματόζωα για τέτοιου είδους έρευνες γιατί μπορούν να διατηρηθούν στο έρ-

γαστήριο σ' ένα μικρό ένυδριο και μαθαίνουν εύκολα. Οι τεχνητές συνθήκες του εργαστηρίου δεν διαφέρουν πολύ από το φυσικό τους περιβάλλον. Στη θάλασσα, είναι συνηθισμένα να περιμένουν επί ώρες άκίνητα σε μιá τρύπα στους βράχους για ν' αρπάξουν ένα άπρόσκετο καβούρι ή ένα ψαράκι που περνάει από μπροστά τους. Ξέρουν όμως ότι ώρισμένα όστρακόδερμα είναι επικίνδυνα και αποφεύγουν να τα πειράξουν. Αυτούς τους επικίνδυνους έχθρους τους αναγνωρίζουν από το σχήμα τους, όπως μαθαίνουν στο εργαστήριο ν' αναγνωρίζουν τα σχήματα Η και Τ.

Μελετώντας το μηχανισμό της άναγνωρίσεως των σχημάτων στον εγκεφαλο των κατώτερων ζώων, οι ψυχολόγοι μπορούν ν' αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη ευκολία το ίδιο πρόβλημα στον άνθρωπο. Σήμερα, οι μηχανικοί όπως και οι ψυχολόγοι ενδιαφέρονται για το πρόβλημα των μηχανισμών άναγνωρίσεως και διαλογής των αντικειμένων. "Αν μπορούσαμε να κατασκευάσουμε μιá μηχανή που μπορεί ν' αναγνωρίσει το συνηθισμένο γραφικό χαρακτήρα, οι έπιστολές θα μπορούσαν να ταξινομηθούν αυτόματα, οι τραπεζιτικοί λογαριασμοί θα έτοιμαζόνταν χωρίς την επέμβαση των υπαλλήλων κτλ. Οι μηχανές αυτές θα έκαναν ούσιαστικά ό,τι κάνουμε κι' εμείς όταν αναγνωρίζουμε τις λέξεις διαβάζοντας ένα χειρόγραφο, αν και ο γραφικός χαρακτήρας, όπως ξέρουμε, παρουσιάζεται υπό εύρύτατη ποικιλία μορφών.

Η μηχανή που άκούει

ΟΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ του ψυχολόγου σχετικά με τον εγκεφαλο έχουν μεγάλη άξία για τον μηχανικό. Οι ψυχολογικές έρευνες για τον τρόπο που ο άνθρωπος έγγεφαλος άναγνωρίζει την όμιλία ώδήγησαν στην κατασκευή μηχανών που μπορούν επίσης ν' αναγνωρίσουν και ν' αντιδράσουν στον ήχο των λέξεων. Οι μηχανές αυτές δεν είναι ακόμα πολύ ικανοποιητικές, αλλά μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι στα προσεχή δέκα χρόνια θα υπάρχουν μηχανές που άναγνωρίζουν την ανθρώπινη λαλιά και αντιδρούν καταλλήλως. Τότε, αντί να πιέζουμε κουμπιά και να κινούμε μοχλούς, θα μπορούμε να δίνουμε προφορικές οδηγίες στις μηχανές μας. Προς το παρόν γίνονται προσπάθειες για την κατασκευή γραφομηχανών που γράφουν αυτόματα καθ' ύπαγόρευση.

Αν ο μηχανισμός της άναγνωρίσεως στα ζώα καθορίζεται από τον τρόπο της συνδέσεως των νευρικών κυττάρων στον εγκεφαλο, μπορούμε να διερευνήσουμε αν οι συνδέσεις αυτές είναι έμφυτες στον εγκεφαλο, δηλαδή αν τα ζώα γεννώνται μ' αυτές ή τις άποκτούν άργότερα με την πείρα.

Μιá Αμερικανίδα ψυχολόγος έξετέλεσε πρόσφατα διάφορα πειράματα για ν' ανακαλύψει αν οι συνδέσεις των νευρικών κυττάρων είναι έμφυτες ή επίκτητες. Πάνω σ' ένα τραπέζι τοποθέτησε ένα τζάμι, έτσι ώστε το γυαλί να εξέχει από την άκρη του τραπεζιού. Κατόπιν άφησε πάνω στο τραπέζι ένα γατάκι που μόλις είχε άνοιξει τα μάτια του. Το γατάκι κινήθηκε πάνω στο τραπέζι, αλλά σταμάτησε στην άκρη, εκεί που άρχιζε το τζάμι. Απ' αυτό μπο-

ρούμε να συμπεράνουμε ότι το νεογένητο ζώο έβλεπε το κενό μέσα από το τζάμι και άναγνώριζε τον κίνδυνο. Γι' αυτό και δεν άταμακρυνόταν από την άκρη του τραπεζιού, αν και θα μπορούσε να περπατήσει πάνω στο τζάμι.

Η άναγνώριση του κενού — του κινδύνου της πτώσεως — είναι λογόν έμφυτη στο γατάκι. Το ζώο γενιέται με ώρισμένες έγκεφαλικές συναρτήσεις που του επιτρέπουν ν' αναγνωρίζει ώρισμένους κινδύνους και ν' αντιδρά καταλλήλως, χωρίς να έχει επίκτητη πείρα των φαινομένων που αντιμετωπίζει.

Τα μωρά έχουν επίσης την τάση ν' αντιδρούν κατά τον ίδιο τρόπο, ένστικτωδώς, αλλά δεν μπορούμε να έχουμε

Οι τραγουδιστές και οι τραγουδίστριες, όπως η Μαρία Κάλλας, έλέγχουν τον τόνο τους ακούγοντας την ίδια τη φωνή τους...

έμπιστοσύνη στις αντιδράσεις τους. Το γατάκι δεν θα σκοτωθεί ποτέ πέτοντας από ένα τραπέζι. Αλλά τα παιδιά μπορεί να πέσουν. Οι άνθρωποι γενιούνται με λιγώτερες έμφυτες συναρτήσεις παρά τα ζώα, μαθαίνουν όμως εύκολότερα με την πείρα. Οι γνώσεις τους είναι περισσότερο επίκτητες παρά έμφυτες.

Τα μονοπάτια της μνήμης

ΕΙΝΑΙ γνωστά τα πειράματα ηλεκτρικής διεγέρσεως των κέντρων της μνήμης. Στις έχειρήσεις του εγκεφάλου, αν ο χειρούργος άγγίξει ώρισμένα σημεία μ' ένα ηλεκτρικό καθετήρα ξεπηδούν άναμνήσεις γεγονότων που είχαν λησμονηθεί από καιρό. Αυτό δείχνει πως οι άναμνήσεις άποθηκεύονται στον εγκεφαλο και ότι τα κέντρα της μνήμης μπορούν να έρεθισθούν τεχνητά. Αλλά αυτό που έχει σημασία είναι να μάθουμε πως άποθηκεύονται οι άναμνήσεις και πως άναδύονται από τα βάθη της μνήμης.

Παλαιότερα, οι νευρολόγοι πίστευ-

αν ότι τα μηνύματα που έρχονται στον εγκεφαλο από τις αισθήσεις (εικόνες, ήχοι κλπ.) νευρικά κύτταρα ηλεκτρικά ρεύματα που κυκλοφορούν συνεχώς σε κλειστά κυκλώματα. Αυτό σημαίνει πως οι άναμνήσεις συνδέονται με το ηλεκτρικό δυναμικό του εγκεφάλου.

Αλλά οι πρόσφατες μελέτες άπορρίπτουν αυτή την έρμηνεία της άναμνήσεως. Όταν οι ψυχοπαθείς υποβάλλονται σε ηλεκτροσόκ, τα ρεύματα που περνούν από τον εγκεφαλο τους άποσυνθέτουν τα ηλεκτρικά κυκλώματα των νευρικών κυττάρων.

Και όμως, ο άσθενής δεν παθαίνει άμνησία. Σε άλλα πειράματα, οι ψυχολόγοι κατέβασαν τη θερμοκρασία του εγκεφάλου των ποντικών σχεδόν στο σημείο πήξεως, πράγμα που έξουδετέρωνει την ηλεκτρική δραστηριότητα των νευρικών κυττάρων και διασπά τα κυκλώματα. Και όμως, μετά το πείραμα, τα ποντίκια δεν είχαν ξεχάσει τίποτα απ' όσα είχαν μάθει προτού ύποστούν την κατάψυξη — μπορούσαν π.χ. να βρουν το δρόμο τους μέσα σε πολύπλοκους λαβυρίνθους.

Η πιο πιθανή έξήγηση της άναμνήσεως είναι η ακόλουθη: Όταν ο εγκεφαλος δέχεται μιá έντύπωση από τον έξωτερικό κόσμο μέσω των αισθήσεων, ηλεκτρικά ρεύματα κυκλοφορούν για ένα σύντομο διάστημα και προκαλούν μόνιμες άλλοιώσεις στον τρόπο συνδέσεως των νευρικών κυττάρων του εγκεφάλου. Μά κάθε νέα έντύπωση, καινούργια «μονοπάτια» άνοίγονται στον εγκεφαλο και κάθε φορά που τα ηλεκτρικά ρεύματα περνούν απ' αυτά τα μονοπάτια «θυμίζαμε» την άρχική έντύπωση που δημιούργησε το μονοπάτι. Η έξήγηση αυτή της άναμνήσεως ένισχύεται από την παρατήρηση των φαινομένων που συνοδεύουν την άπώτομη διακοπή της ηλεκτρικής δραστηριότητας του εγκεφάλου.

Αν και το ηλεκτροσόκ, όπως άναφέραμε, δεν άδηγεί στην άπώλεια της μνήμης, διαπιστώθηκε πως ο άσθενής είναι συνήθως άίκανος να θυμηθεί κάτι που συνέβη λίγα λεπτά πριν από την ηλεκτροπληξία. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα θύματα των τροχαίων άτυχημάτων που τραυματίζονται έλαφρά στο κεφαλι δεν μπορούν να θυμηθούν τα γεγονότα που προηγήθηκαν του δυστυχήματος και προκάλεσαν τη σύγκρουση.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις συμβαίνει το έξης: Τα ηλεκτρικά ρεύματα που δημιουργούνται στον εγκεφαλο από τις έντυπώσεις που προηγήθηκαν κατά λίγα λεπτά, του τραύματος ή του ηλεκτροσόκ, διακόπτονται προτού σχηματίσουν νέα «μονοπάτια», νέες συνδέσεις μεταξύ των κυττάρων του εγκεφάλου. Δηλαδή τα ηλεκτρικά ρεύματα δεν είχαν καιρό να προκαλέσουν μόνιμες άλλοιώσεις στα νευρικά κύτταρα.

Αυτό έξηγει και την ιδιότυπη έξασθένιση της μνήμης στους γέρους. Οι γέροι, όπως ξέρουμε, θυμούνται πολύ ζωηρά και με όλες τις λεπτομέρειες γεγονότα που συνέβησαν στα νιάτα τους, πριν από πολλά χρόνια, και όμως δισκολεύονται να θυμηθούν τι συνέβη χθες.

Οι παλιές άναμνήσεις έπιζούν, έπειδή τα «μονοπάτια» που χαραχθηκαν

στον εύπλαστο νεανικό εγκέφαλο δεν έπαψαν να υπάρχουν, δεν έσβησαν με την πάροδο της ηλικίας. 'Αλλ' όσο γερνάμε, το νευρικό σύστημα, όπως και τ' άλλα μέρη του οργανισμού μας, χάνει την ελαστικότητά του. Τα νέα μονοπάτια χαράζονται δύσκολα και δεν αποθηκεύονται καινούργιες ανάμνησεις.

Ωστόσο, κάθε τι που έχει σχέση με τη λειτουργία της μνήμης δεν έχει ακόμα έρμηνευθεί ξεκάθαρα από τους επιστήμονες. Υπάρχουν πολλά κενά στις θεωρίες που προσπαθούν να εξηγήσουν την ανάμνηση και κάθε μέρα προστίθενται καινούργια στοιχεία. Για παράδειγμα, η μελέτη ώρισμένων περιπτώσεων έγκεφαλικών τραυμάτων απέκάλυψε ότι αν υποστεί βλάβη μια περιοχή του εγκεφάλου που λέγεται «ίπποκάμπος», ο άσθενής δεν μπορεί ν' αποθηκεύσει καινούργιες ανάμνησεις, αλλ' οι παλιές παραμένουν άθικτες. Οι άνθρωποι που έχουν υποστεί τέτοια τραύματα είναι άνικανοι ν' απομνημονεύσουν τη νέα διεύθυνση του σπιτιού τους, αλλά θυμούνται καθαρά τη διεύθυνση ενός σπιτιού όπου έμεναν χρόνια πριν από το δυστύχημα.

Καταργούνται τα σχολεία

ΤΟ πρόβλημα του «έντοπισμού» των ανάμνησεων είναι από τα πιο δύσκολα. Δεν ξέρουμε ακριβώς σε ποιο σημείο του εγκεφάλου αποθηκεύεται ή κάθε ανάμνηση. Μόνο κατά τύχη, στις χειρήσεις του εγκεφάλου ή εξ αιτίας τραυμάτων που καταστρέφουν ένα μέρος του εγκεφαλικού φλοιού, οι γιατροί μπορεί ν' ανακαλύψουν ότι το τάδε σημείο ήταν ή έδρα της τάδε ανάμνησης. Αυτό μας επιτρέπει να συμπεράνουμε ότι τα «μονοπάτια» των ανάμνησεων είναι σκορπισμένα σ' ευρύτατες περιοχές της φαιάς ουσίας. 'Από μίαν άποψη, αυτό είναι ευεργετικό για τον άνθρωπο, γιατί αν υποστεί βλάβη ένα τμήμα του εγκεφάλου, δεν χάνουμε κατ' ανάγκην την ικανότητα να εκτελούνται κινήσεις που εξαρτώνται από ώρισμένη σειρά ανάμνησεων, όπως π. χ. η όδηγηση ενός αυτοκινήτου. 'Η όδηγηση περιλαμβάνει πληθώρα κινήσεων που έχουν αποτυπωθεί στη μνήμη μας με την εκπαίδευση. 'Αλλ' οι ανάμνησεις της εκπαίδευσης δεν είναι συγκεντρωμένες σ' ένα μικρό σημείο του εγκεφάλου, αλλά σκορπισμένες σ' όλο τον εγκεφαλικό φλοιό.

Οι ηλεκτρονικοί εγκέφαλοι που κατασκευάζουν οι άνθρωποι είναι πολύ πιο δύσκαμπτοι. 'Αν υποστεί βλάβη ένα τμήμα της «μνήμης» τους, όλες οι πληροφορίες που είναι αποθηκευμένες σ' αυτό το τμήμα εξαφανίζονται και είναι αδύνατον να εκτελέσουμε με το μηχάνημα οποιαδήποτε πράξη που εξαρτάται από το τμήμα αυτό της ηλεκτρονικής «μνήμης».

'Η έρευνα της λειτουργίας της μνήμης στον ανθρώπινο εγκέφαλο θα βοηθήσει τους μηχανικούς να κατασκευάσουν τελειότερους ηλεκτρονικούς εγκέφαλους. 'Επίσης, θα βρεθούν τρόποι για να βελτιώσουμε την ελαστικότητα της μνήμης των ανθρώπων. 'Ισως οι επιστήμονες θα καταφέρουν να «δημιουργούν» ανάμνησεις με τον ηλεκτρικό έρεθισμό του εγκεφάλου. Με την κατάλληλη χειρουργική επέμβαση τα παιδιά θα μοθαίνουν να διαβάζουν χωρίς να

πάνε στο σχολείο! 'Αντί να περνούν από τις αισθήσεις, οι έντυπώσεις θ' αποτυπώνονται απ' ευθείας στον εγκέφαλο με ηλεκτρονικούς καθετήρες και ή γνώση θ' αποκτάται χωρίς άπώλεια χρόνου και κόπου. Τα πανεπιστήμια θα μεταβληθούν σε χειρουργικές κλινικές, όπου οι φοιτητές θα υφίστανται τις κατάλληλες χειρήσεις που θ' αποτυπώνουν στο μυαλό τους π. χ. τη θεωρία της σχετικότητας ή απλώς τις πρωτοβάθμιες εξισώσεις.

'Αλλά μπορούμε να είμαστε βέβαιοι πως οι δραματικές αυτές εξελίξεις δεν πρόκειται να συμβούν κατά τη διάρκεια της δικής μας γενεάς. 'Ο εγκέφαλος δεν έχει ακόμα αποκαλύψει τα μυστικά του.

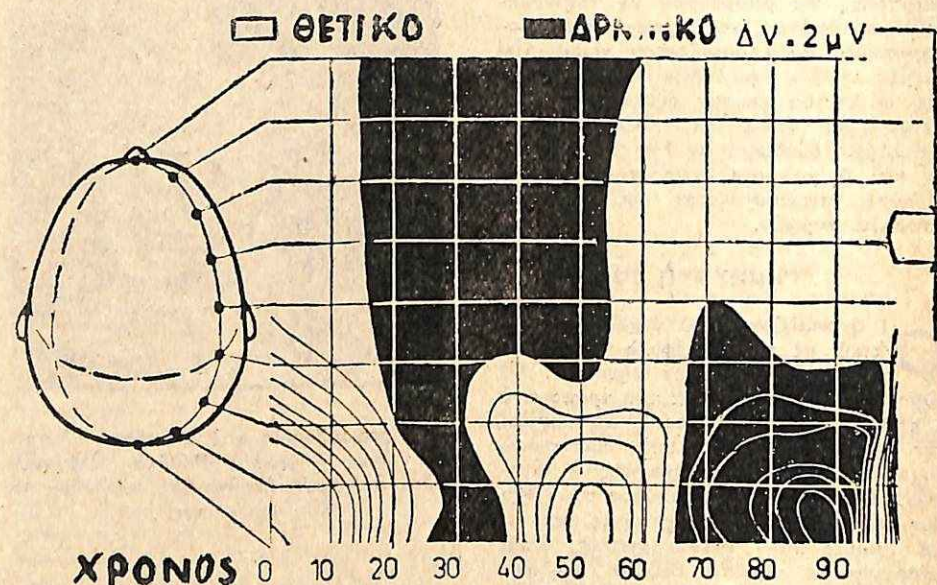
'Εκλογή και απόφαση

ΠΟΙΟΣ είναι ο έγκεφαλικός μηχανισμός από τον οποίον εξαρτώνται τα αισθήματα της ήδονης; Με ώρισμένα πειράματα, οι 'Αμερικανοί ψυχολόγοι προσπάθησαν πρόσφατα να

έναν τρόπο συμπεριφοράς, να εκτελέσουμε ώρισμένες κινήσεις. Υπάρχουν πολλοί δρόμοι π. χ. που οδηγούν στην τάδε διεύθυνση στην οποία πρέπει να φτάσουμε σε ώρισμένη ώρα για να συναντήσουμε κάποιο πρόσωπο. 'Η έκλογή του κατάλληλου δρόμου που θα μας οδηγήσει στο σκοπό μας απαιτεί μίαν «απόφαση».

Υπάρχουν σήμερα μηχανές που μπορούν να πάρουν «αποφάσεις» σε περιωρισμένη κλίμακα. 'Η απλούστερη απ' αυτές τις μηχανές είναι ο θερμοστάτης που ρυθμίζει τη λειτουργία του ηλεκτρικού θερμοσίφωνος και του ηλεκτρικού ψυγείου μας. 'Όταν η θερμοκρασία φτάσει σε ώρισμένο επίπεδο, ο θερμοστάτης διασπλά ή συνδέει το ηλεκτρικό κύκλωμα και το ψυγείο ή ο θερμοσίφων λειτουργούν ή παύουν να λειτουργούν. 'Ο θερμοστάτης λειτουργεί σά να έχει κάποιο «σκοπό», τη διατήρηση ώρισμένου επιπέδου θερμοκρασίας.

Στις απλούστερες πράξεις μας, έναργούμε περίπου κατά τον ίδιο τρόπο. 'Αν προσπαθήσουμε να σχεδιάσουμε ε-

βρουν μίαν απάντηση. Στον εγκέφαλο ενός ποντικού τοποθετήθηκαν ηλεκτρόδια που επέτρεπαν τη διόχτευση μικρών ηλεκτρικών ρευμάτων. 'Ο ποντικός τοποθετήθηκε σ' ένα κλουβί που περιείχε μιά κινητή ηλεκτροφόρο ράβδο. Κάθε φορά που ο ποντικός άγγιζε με το κεφάλι του τη ράβδο, δεχόταν μιά ηλεκτρική εκκένωση στον εγκέφαλο. 'Αν η εκκένωση διωχτετευόταν σε ώρισμένο σημείο του εγκεφάλου, ο ποντικός κουνούσε με μανία τη ράβδο για να δεχθεί την ίδια εκκένωση ή οποία προφανώς, του προξενούσε ευχάριστηση. Φαίνεται πως ο ηλεκτρισμός προκαλούσε τη διεγερση ενός «ήδονικού κέντρου».

'Ο ανθρώπινος εγκέφαλος, που δε διαφέρει πολύ στη δομή του από τον εγκέφαλο των άλλων θηλαστικών, έχει ασφαλώς παρόμοια ήδονικά κέντρα.

Με τα φαινόμενα της ήδονικής διεγέρσεως συνδέεται και το πρόβλημα της «έκλογής» και της «απόφασης». Οι περισσότερες πράξεις μας έχουν ώρισμένο «σκοπό». Για να φτάσουμε σ' αυτό το σκοπό πρέπει να διαλέγουμε

ναν τέλειο κύκλο με το μολύβι μας παρατηρούμε ότι το χέρι μας δεν κινείται σταθερά. 'Όταν το μολύβι ξεφύγει από τη σωστή καμπύλη, το μάτι συλλαμβάνει την ανωμαλία και διαβιβάζει αυτή την πληροφορία στον εγκέφαλο, που στέλνει το κατάλληλο μήνυμα στους μύς του χεριού για να διορθώσουν την κίνησή τους. Σ' αυτή την περίπτωση το μάτι παίζει το ρόλο του «θερμοστάτη».

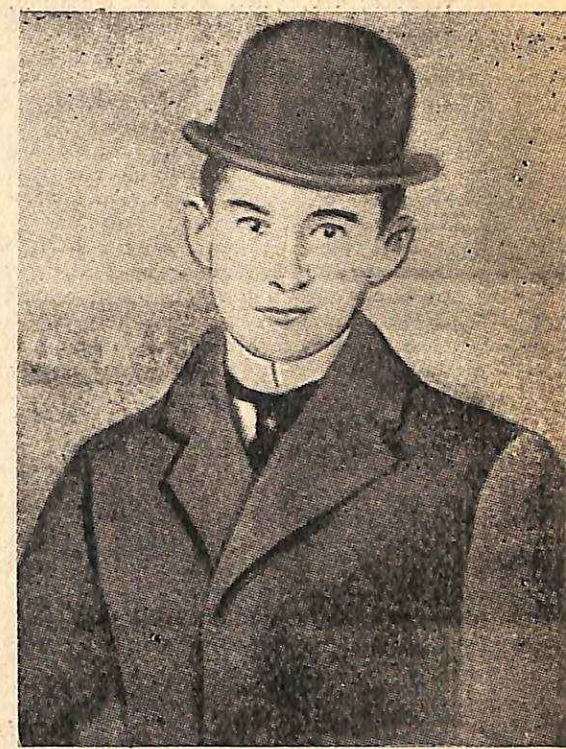
Οι τραγουδιστές έλέγχουν το ύψος της φωνής τους ακούγοντας το ίδιο τους το τραγούδι. Το αυτό στέλνει στον εγκέφαλο τις πληροφορίες που επιτρέπουν τη διόρθωση της φωνής όταν χρειάζεται. 'Αν ένας τραγουδιστής φορέσει ακουστικά που άλλοιώνουν τη φωνή του — δηλαδή διαβιβάζουν έσφαλμένες πληροφορίες στον εγκέφαλο — ο τραγουδιστής θ' άρχισι να κάνει παραφωνίες.

'Επιθυμίες όπως ή δίψα έλέγχονται κατά τον ίδιο τρόπο. 'Ενας ύγιής άνθρωπος πίνει ακριβώς όσο χρειάζεται ο οργανισμός του. 'Η έλλειψη νερού στο σώμα άνιχνεύεται από ώρισμένα κύττα-

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ του πεζογραφικού έργου ένός «άγνωστου»

ΤΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ

ΦΙΛΟΙΕΧΝΟΥ

Ο ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ
(Μιά από τις σπανιότατες φωτογραφίες του που υπάρχουν)

Πριν από 37 χρόνια πέθανε από φθιση, στο σανατόριο του Κήρλιγκ, κοντά στη Βιέννη, ένας γερμανόφωνος Τσέχος - 'Εβραίος, υπάλληλος άσφαλιστικής εταιρείας και άφησε ανέκδοτα διάφορα χειρόγραφα που δεν είχε τολμήσει να τα δημοσιεύσει. 'Η τελευταία του θέληση ήταν να καούν αυτά τα χειρόγραφα.

Εύτυχώς για τα γράμματα, τα χειρόγραφα δεν κάηκαν. Καί όταν έκδοθηκαν, έπειτα από λίγο, ή άνωθωπότητα αποκάλυπτε ένα μεγάλο συγγραφέα. 'Ο Φραντς Κάφκα — ο φυματικός που πέθανε άγνωστος στο σανατόριο Κήρλιγκ — είναι μαζί με το Μαρσέλ Προυστ ο άνθρωπος που άνανέωσε το μυθιστόρημα. 'Η επίδρασή του, τα τελευταία τριάντα χρόνια, υπήρξε τεράστια στη λογοτεχνία. Καί το έργο του, μικρό σε όγκο, μέγιστο σε σημασία, έχει ήδη πάρει τη θέση του ανάμεσα στα λογοτεχνικά μνημεία του είκοστού αιώνα.

Ο ΦΡΑΝΤΣ Κάφκα γεννήθηκε στις 3 'Ιουλίου 1883 σ' ένα κόσμο που τον χώριζε απ' αυτόν τρείς φορές το άνευρο της χαμένης ένότητος. Οι γονείς του, που ήσαν χωριάτες, είχαν εγκαταλείψει την ισορροπία της άγροτικής ζωής για την άβεβαιότητα της πόλης. 'Ησαν 'Εβραίοι, αλλ' είχαν αφήσει να χαλαρωθεί μέσα τους ή πατρογονική πίστη τους, μολονότι διατηρούσαν την έξωτερική επίφασή της. 'Η Πράγα, τέλος, όπου είχαν εγκατασταθεί οι γονείς του την εποχή της παρακμής της αστρονογυρικής μοναρχίας, πρόσθετε στη διασπορά του 'Ισραήλ τον τριπλό κοινωνικό φραγμό που χωρίζει τους Τσέχους από τους Γερμανούς της Βοημίας — τους Σουδίτες — κι' αυτούς από την έβραϊκή κοινότητα. 'Η Μάρθα Ρομπέρ, που είχε προλογίσει το «'Ημερολόγιο» του Κάφκα, παρατηρεί:

«'Η Πράγα δίνει κάθε μέρα στον Κάφκα το θέαμα μιάς κοινωνίας, όπου ή γειτνίαση άπλως τονίζει περισσότερο την απόσταση, όπου ο χωρισμός, θεμελιωμένος σ' ένα σιωπηρό νόμο, τηρείται σιωπηρά απ' όλους, σά να ήταν ή πό-

λη θύμα κάποιου ζητήματος».

Στην κατάσταση αυτή άναγνωρίζονται μερικά από τα καφκαϊκά θέματα καθώς και ή άτμόσφαιρα του κόσμου αυτού της παρεξηγήσεως, όπου όλοι μιλούν την ίδια γλώσσα χωρίς να καταλαβαίνονται, όπου ο καθένας άγγίζει, χωρίς να τους βλέπει, τοίχους χωρίς τέλος, όπου ποτέ το παράλογο και το άσυνήθιστο δεν προκαλούν την παραμικρή έκπληξη.

Δεν πρέπει, άστοσο, να βλέπουμε στον Κάφκα το παθητικό προϊόν ενός περιβαλλοντος, μίας στιγμής, μιάς φυλής. Οι άσφατες αυτές ρωγμές που παίρνουν τη μορφή της αληθείας του κόσμου του, μόνο σ' αυτόν εμφανίζονται, συγκεντρωμένες, όλες γύρω σ' ένα πρόσωπο που τις ένοσφώνει σά μάτια του: στον πατέρα του. Εύπορος έμπορος, περφηφανος για την οικονομική θέση του που είχε κατακτησει, οικογενειάρχης που συναισθανόταν την άρετή του, άνθρωπος τακτικός που εύχόταν να μένουν οι δικόι του πιστοί σε μιά θρησκεία που ο ίδιος την άμελούσε, ο Χέρμαν Κάφκα γεμίζει, σά μάτια του γιού του, μ' όλη την ουσία που του λείπει. 'Η πρώτη πραγματικότητα που συναντά ο νεαρός Φραντς είναι ή άδιαφιλονέμητη αυτή έξουσία που προκύπτει από το πατρικό κύρος, από την οικονομική και κοινωνική έπιτυχία και από τον παλιό ραββινικό Νόμο.

Η πατρική έξουσία

ΔΕΝ υπάρχει — άμφιβολία ότι ο Φραντς υποφέρει από αυτή την έξουσία. 'Η παρούσα του πατέρα βαρύνει στη ζωή του. 'Όλα τα δίβδλια του θα γεμίσουν σε λίγο από τις μεταμορφώσεις του πατέρα. Είναι ο κύριος του «Πύργου», οι Δικαστές της «Δίκης», ο Αυτοκράτορας μιάς μυθικής Κίνας, ο τέως Διοικητής του «'Αναμορφωτηρίου» — όλοι αυτοί οι άπρό-

σιτοι φορείς ενός νόμου που έρχεται από τα βάθη των αιώνων και που επιβάλλεται χωρίς άμφισβήτηση. 'Η παρούσα αυτή του πατέρα καθορίζει τη στάση του Κάφκα, που συλλαμβάνει δλόκληρο το έργο του σά μίαν άπόπειρα να την ξεφύγει. 'Ηθελε να δώσει στο

έργο του το γενικό τίτλο! «'Απόπειρα φυγής έξω από την πατρική σφαίρα». 'Αν, όμως, άναζητήσει κανένας στο «'Ημερολόγιο» του ή στις ανάμνησεις των φίλων του τις έκδηλές αιώτης της έξουσίας, θα τις βρεί έντελώς άσημαντες. 'Ο Κάφκα δεν είχε δυστυχισμένη ή περιωρισμένη παιδική ηλικία. 'Αγαπούσε μάλλον τη μοναξιά, μολονότι, είχε τρείς μικρότερες άδελφες. 'Η μητέρα του φρόντιζε για τις υποθέσεις, ο πατέρας του βασίλευε. Τον Φραντς τον είχαν έμπιστευθεί σε δασκάλους και γκουβερνάντες. Αυτή ακριβώς, όμως, ή ύπαρξη ενός πατέρα τόσο βέβαιου για τον έαυτό του κάνει το γιό τά φαίνεται άσήμαντος και του άφαιρεί την πραγματικότητά του. 'Ο Κάφκα θα είναι τριανταξέη χρόνια όταν, για να ξεκαθαρίσει όριστικά τις σχέσεις του με τον πατέρα του, θα του γράψει την έπιστολή αυτή από έκατό σελίδες που είναι ένα από τα καταπληκτικότερα κείμενα που μπορεί να φαντασθεί κανένας.

«'Αγαπητέ πατέρα, με ρωτούσες μιά μέρα γιατί ίσχυρίζομαι ότι σε φοβάμαι. Δεν μπόρεσα όπως πάντα, να σου δώσω καμμιάν απάντηση, όχι μόνο εξ αιτίας του φόβου που μου προκαλείς, αλλά και γιατί, για να δικαιολογήσω αυτό το φόβο, θάπρεπε να έμψαινα σε πάρα πολλές λεπτομέρειες»...

'Από την άνάλυση που ακολουθεί και που ακριβώς μπαίνει σ' όλες αυτές τις λεπτομέρειες δυό συμπεράσματα θαγίνουν φανερά: Πρώτα το πρώτο: αίσθημα του Κάφκα μπροστά στον πατέρα του είναι ότι ο πατέρας αυτός υπάρχει. 'Ο 'Ιδιος, όχι. 'Ο πατέρας ύπαρχει γιατί είναι αυτοδημιούργητος, γιατί κυβερνά την οικογένειά του, γιατί έχει αυτοπεποίθηση ακόμα και στις άν-

τιφάσεις του, γιατί έχει το δικαίωμα, άκομα και στην αρθρογραφία και έξω από κάθε κρίση.

«Από την πολυθρόνα σου — του λέγει — κυβερνούσες τον κόσμο».

Ο Φράντς, από το άλλο μέρος, δεν είναι παρά ένα πλάσμα δανεικό, ένα καθρέφτισμα. Νοιώθει πως είναι κοινωνικά περιττός, σχεδόν παράσιτο. Έπει-δη είναι μόνος, δεν είναι τίποτε.

Είναι φανερό, όμως, κι' ένα δεύτερο συμπέρασμα. Ο Κάφκα χρειάζεται την ανύψωση αυτή του Πατέρα στη μυθική ύπαρξη, υποφέρει από την πατρική έξουσία, αλλά την αναζητεί — ως ένα βαθμό τη δημιουργεί με τη στάση του, όσο και την ξεσκεπάζει. Η απόπειρά του για φυγή δεν είναι παρά μια έπι-βεβαίωση και μια δικαιολογία της έξαρτήσεώς του. Με μια δυσφορία ανάμι-κτη με θαυμασμό, μ' ένα κράμα ένοχής και άνοχής, ο Φράντς ισχυρίζομενος ό-τι ξεφεύγει από τον πατέρα του, έπι-θέτει με άπελπισμένη λογική όλους τους λόγους γιατί δεν θα ξεφύγει ποτέ απ' αυτόν.

«Για σένα γινόταν λόγος στα έργα μου» γράφει ακόμα στην εκπληκτική έπιστολή «άφωνα» αυτή να ξεχειλί-ζουν τα παράπονα που δεν μπορούσα να τα εκφράσω στην άγκαλιά σου, ή-ταν θεληματικά τραβηγμένη σε μάκρος, μια απομάκρυνση από σένα»...

Θεληματικά τραβηγμένη σε μάκρος, πραγματικά! γιατί αν ο Κάφκα, ά-τέλειωτα απομακρύνεται από τον πα-τέρα του, το κάνει με τον όρο να μην τον εγκαταλείψει ποτέ. Άλλωστε το αίσθημα αυτό ένοχής όπου ο Κάφκα έ-πιμένει με τόση αυτοαρέσκεια, είναι παράξενα άμφίβολο. Ο Φράντς βεβαιώ-νει αδιάκοπα την κατωτερότητά του, είναι όμως κακόπιστος. Ξέρει, από μι-αν άλλη άποψη, ότι είναι άνώτερος ά-πό τον πατέρα του, γιατί αν ο Φράντς δεν υπάρχει, ενώ ο Χέρμαν (ο πατέρας του) υπάρχει, ο Φράντς ξέρει ότι ο Χέρ-μαν υπάρχει, ενώ ο ίδιος δεν το ξέρει. Η έπιστολή αυτή — είναι από τα άρι-στοουργήματα του Κάφκα — παρὰ την καλή προαίρεσή της παρ' όλη την προ-σπάθειά της για την κατανόηση, πε-ριέχει μια άπέραντη αυθάδεια.

Και δεν προκαλεί έκπληξη ότι το γράμμα αυτό που προωριζόταν να διαλύσει τις παραληγές και που αντίθετα τις άποκρυστάλλωνε, δεν δό-θηκε ποτέ στον παραλήπτη του. Ο Κάφκα το έδωσε στη μητέρα του που, αντί να το μεταβιβάσει, το το έπέ-στρεψε χωρίς να καταλάβει.

Η γραφειοκρατία

ΤΟΝ ίδιο εκείνο χρόνο, το 1919, ο Κάφκα δημοσίευσε ένα από τα σπάνια κείμενα που εκδόθηκαν ό-σο ζούσε: το «Γιατρό του χωριού». Αφιέρωσε ένα αντίτυπο στον πατέρα του και το το πήγε στο δωμάτιό του. — «Αφισέ το στο τραπέζι του είπε ο Χέρμαν.

«Από πρώτη όψη» βεβαιώνει ο Μάξ Μπρόντ, ο πιστός φίλος που φρόντισε να εκδοθούν τα άνέκδοτα έργα του Κάφ-κα, «Ο Φράντς φαίνεται ένας νέος δόγτελα κανονικός, ήμαλός. Τα διανοη-τικά γούστα του δεν προτιμούσαν καθό-λου το νοσηρό και το έξεζητημένο, το παράξενο, το άπίθανο»...

Ο Φράντς, πραγματικά, ήταν «όμα-λός», φυσιολογικός: ο κόσμος δεν ήταν

ήμαλός — ο κόσμος αυτός των άποπνι-κτικών διαδρόμων, των άπρόσιτων δι-καστών και των τελεσιδικιών καταδικών, ο κόσμος αυτός που τότε ο Κάφκα ή-ταν ο μόνος που τον έβλεπε, όπου ό-μως, σε λίγο, κάθε Εύρωπαίος, θ' ά-ναγνώριζε το δικό του σύμπαν. Δεν υπάρχει έργο λιγώτερο τεχνητό, λι-γώτερο έξεζητημένο από το έργο του Κάφκα. Και καμμιά ζωή δεν φαίνεται λιγώτερο πρωτότυπη και πιο ουδέτερη από τη δικιά του.

Ο Μάξ Μπρόντ που τον γνώρισε ό-ταν ήταν 19 χρόνων και που θα μείνει ως το θάνατό του ο πιο έπισημής φίλος του, άφηγείται και αναλύει τη ζωή του στη βιβλιογραφία του έγγρα-ψε. Από τους κόλπους της οικογενεί-ας του ως το λύκειο, από το λύκειο ως το πανεπιστήμιο, ο κλειστός αλλά και ελίκρινος αυτός νέος θα ζήσει την άνώνυμη ζωή ένός μικροαστού της Κεν-τρικής Εύρώπης, που δεν ένοχλεί μονά-χα, χωρίς όστόσο σοβαρές συνέπειες ή έβραϊκή καταγωγή του.

Γράφει μολταυτά: «Και το γράφι-μο — σημειώνει στο «Ημερολόγιό» του — είναι μια μορφή της προσευχής». Θα μπορούσε, λοιπόν, να περιμένει κανέ-νας, ότι, τη στιγμή που θα διέδλεγε ένα έπάγγελμα, θα προσανατολιζόταν σε «διανοητική» άπασχόληση, σε δρα-στηριότητα που θα του άφηνε περιθώρια για πνευματική δράση. Το συλλογίζεται μια στιγμή. Μολονότι, όμως διδάκτορας της νομικής του γερμανικού πανεπιστη-μίου της Πράγας — διαλέγει μια θέση που φαίνεται ν' άπέχει πιο πολύ απ' ό,τι άγαπά. Τον Ιούλιο του 1908 διο-ρίζεται υπάλληλος στο άυστριακό έδρυ-μα άσφαλίσεως έναντίον των εργατικών άτυχημάτων.

Την παράδοση αυτή έκλογη θα την άποδώσει, στο περίφημο γράμμα του πατέρα του, στην οδυσιαστική «ήττα» που άποτελούν οι σχέσεις του μαζί του. Ο Μάξ Μπρόντ, τουναντίον, δε βλέ-πει σ' αυτή την έκλογη παρά τη φρον-τίδα να άκολουθήσει ένα αδιάφορο έπάγγελμα που να του έπιτρέψει ν' άφι-ερώσει όλη την αγιότητα του στη λογο-τεχνική δραστηριότητά του. Η έκδη-λη αυτή έξγηση είναι έκδηλη, έπιπό-λαιη. Η έρμηνεία του Κάφκα, μολονό-τι υπερβολικά συστηματική, είναι άναμ-φίβολα πιο όκριβής.

Η έκλογη αυτή της γραφειοκρατίας είναι όπωσδήποτε χαρακτηριστική. Εί-ναι, πρώτα μια έκλογη της άποτυχίας. Ο Κάφκα υποφέρει, χωρίς να προσπα-θήσει ν' άπαλλαγεί από τις άρες του γραφείου, από τις μονότονες μέρες που περνούν χωρίς νόημα. Το «Ημερολόγιό» του είναι γεμάτο από την αντίφαση αυ-τή που δεν έχει διέξοδο.

«Αν έχω γράψει κάτι καλό άπόψε — γράφει από το 1911 ήδη — την άλ-λη μέρα, στο γραφείο, φλέγομαι από άνυπομονησία και δεν κάνω τίποτε. Το τράβηγμα αυτό χειροτερεύει διαρκώς. Στο γραφείο άνταποκρίνομαι έξωτερι-κά στα καθήκοντά μου, όχι όμως στα έσωτερικά μου καθήκοντα και κάθε έσω-τερικό καθήκον που δεν εκπληρώνεται μεταμορφώνεται σε δυστυχία που στρογ-γυλοκάθεται».

«Αν όμως διάλεξε την άποτυχία αυ-τή, είναι επίσης γιατί ή γραφειοκρα-τία είναι ή αλήθεια της τάξεώς του. Ο άστικός κόσμος όπου γεννήθηκε.

όπου ζεί, που ούτε στιγμή σκέπτεται να τον άποφύγει, έχει περιοριστεί στο σκε-λετό του, έχει άποστεωθεί ώστε να γίνει γελοιογραφία, που τον κάνει πιο άλη-θινό από τον έαυτό του. Το κτίριο του ΙΚΑ με τα πανομοιότυπα έπιπλά του, τους άτελείωτους διαδρόμους του που δεν βλέπουν ποτέ τον ούρανό, είναι ή εικόνα μιας κοινωνίας έμπόρων, υπαλ-λήλων, πελατών, μιας κοινωνίας της ά-νωνμίας και των καλών τρόπων, όπου ζεί από παιδί.

Η «δυστυχία του έργένη»

Ο ΚΑΦΚΑ βλέπει τη ματαιότητα της κοινωνίας αυτής χωρίς να φαν-τάζεται μιαν άλλη. Έτσι του γεν-νιέται το αίσθημα του μη πραγματι-κού που την περιβάλλει στα μάτια του. Ο κόσμος αυτός — που έχει άποσπασθεί από τον πραγματικό, που έχει πα-ραδοθεί σε μιαν άπαράγωγη έργασία και που κι' αυτό το νόημά του έξαφα-νίζεται εύκολα κάτω από τη μικρολόγο έξουσία τμηματάρχων και διευθυντών που την άντλούν από άπρόσιτους προ-ισταμένους, ο κόσμος αυτός, όπου τα μέσα παραπέμπουν χωρίς τέλος σ' άλ-λα μέσα χωρίς ποτέ να υπάρχει άκρη, ο κόσμος αυτός της γραφειοκρατίας εί-ναι ένα όνειρο.

Θα χρειάζοταν, για να βγει κανένας απ' αυτόν, ένα είδος θαύματος, το δια-περαστικό και πραγματικό κουδούνισμα του ξυπνητηριού που θα διέλυε το ζή-τημα και θα γκρέμιζε τα τείχη του ό-νειρου. Από το όνειρο, όμως, αυτό άν-τι να ξυπνήσει κανένας, πεθαίνει. Πε-θαίνει άργά, σά να καταποντίζεται σιγά — σιγά, άνεπανόρθωτα. Ο χρό-νος του Κάφκα είναι ένας χρόνος που άποσυντίθεται, που άγωνιά, όπου οι μη-χανές διαλύονται και πέφτουν, όπου οι δρόμοι τευνώνονται όσο προχωρεί κα-νένας, όπου γλυστρά κανένας άδυσώπη-τα στο μηδέν.

Αυτή την άργη άγωνία, αυτό το στένεμα της ζωής πώς να μην το παραλληλίσει κανένας με τη «δυστυχία του έργένη» που άναφέρει ο Κάφκα στο «Ημερολό-γιό» του κι' όπου ξεαναβρίσκει παρόρ-μητα ένα από τα πιο σταθερά δεδομέ-να των πρωτογόνων κοινωνιών.

«Είναι αλήθεια ότι περιφέρεται παν-τού με κουμπωμένη ρεδιγκέτα, με τα χέρια στις τσέπες, με τους άγκώνες πεταγμένους, με το καπέλο χαμένο στο πρόσωπο. Όλοι όμως ξέρουν τα χάλια του... Μετακομίζεται θετικά χωρίς δια-κοπή, αλλά πάντοτε στις μορφές που περιμένει κανένας. Όσο περισσότερο άπομακρύνεται από τους τελευταίους, τόσο περισσότερο θεωρεί ότι ένας μι-κρότερος χώρος του άρκει. Ένώ οι άλ-λοι υποχρεώνουν το θάνατο να τους σκοτώσει, αυτός, ο έργένης το παίρνει άπόφαση, θεληματικά, να κατέχει στη ζωή ένα χώρο όλοένα πιο περιωρισμένο και, όταν πεθαίνει, το φέρετρο είναι άκριβώς στα μέτρα του».

Ο Κάφκα προσπαθεί να ξεφύγει απ' αυτή την κατάρα. Στις 13 Αυγούστου 1912, στο Χάρτς, γνωρίζεται με μια κοπέλλα, τη Φ... που λίγο άργότερα θα τη άρραβωνιασθεί. Είναι εύκολο να φαν-τασθούμε τι άντιπροσωπεύει γι' αυτόν μια τέτοια άπόφαση: όριστική φυγή ά-πό την «πατρική σφαίρα», κατάνκτηση της ζωής κάτω από το βλέμμα του

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 36

Η μορφομανία έχει τρεις πόρτες: την πόρτα του πόνου, την πόρτα της θλιψεως και την πόρτα της ήδονης... Άλλ' εύτυχώς οι τραγικές συνέπειες της μορφομανίας είναι άρκετά γνωστές ώστε να ξυ-πνήσουν έγκαίρως το ένστικτο της αυτοσυντηρή-σεως. Μονάχα ο άνθρωπος με τη μειωμένη ψυχική άντίσταση θα ύποκύψει στ' όλεθριο πάθος,

Η ΜΟΡΦΙΝΟΜΑΝΙΑ

Ένα πάθος που θεραπεύεται... αν ό άρρωστος θέλει να θεραπευθεί.

ΜΕΤΑΞΥ των άρχαίων θεοτήτων, ο Μορφεύς, γιός του Ύπνου, είχε τη δύναμη να χαρίζει στους άν-θρώπους όνειρα γλυκά.

Όταν, το 1815, ο Γάλλος χημικός Σεγκέν κατάφερε ν' άπομονώσει το δραστικό στοιχείο του όπίου, του χυ-μού του μήκωνος (παπαρούνας), έδωσε σ' αυτή την ούσία το όνομα «μορ-φίνη». Και πραγματικά ή μορφήν, πολύ περισσότερο από το όπιο, από το όποιο παράγεται, δίνει σ' αυτούς που τη χρησιμοποιούν έναν ύπνο μ' εύχάριστα, φαντασμαγορικά όνειρα. Άνήκει στην κατηγορία των φαρμάκων (όπιοι, κο-καΐνη, ίνδικη κάνναβη και τα παρά-γωγά τους) που όνομάζουμε «ναρκω-τικά». Το κοινό χαρακτηριστικό τους είναι ότι προκαλούν ένα είδος μέθης που καταλύει τον πόνο, ή τουλάχιστο τον άμβλύνει.

•

ΠΟΛΥ γρήγορα λοιπόν ή μορφήν άρχισε να χρησιμοποιείται για την άνακούφιση των άρρώστων. Έ-χει άποδειχθεί, και άναγνωρίζεται άκόμα σήμερα, ως το άποτελεσματικό ερο από τα κατενυστικά φάρμακα, το θανα-τοφυγό φάρμακο που έπενεργεί άκόμα και στις περιπτώσεις που όλα τ' άλλα φάρμακα άποτυγχάνουν. Άλλα τότε, θά-ροτήσετε, γιατί να προστρέχουμε σ' άλλα φάρμακα προτού χρησιμοποιήσουμε ή μορφήν; Γιατί ή μορφήν, όπως άλ-λως: όλα τα ναρκωτικά, έχει το δυ-σάρεστο μειονέκτημα ότι δημιουργεί ένα είδος νοσηρής έξέως που όνομάζουμε γενικά «τοξικομανία» και, ειδικότερα στην περίπτωση της μορφήνς, «μορφο-μανία».

Μπορούμε ν' αναλύσουμε κατά την ά-κόλουθο τρόπο το μηχανισμό που οδηγεί βαθμίδων από τη συνήθεια στην τοξί-νοση: Άρχικά, εκδηλώνεται στην άρρωστο ένας άκατανίκητος πόθος να συνεχίσει τη χρησιμοποίηση του φαρμάκου, που δι-νει ευχάριστα συναισθήματα. Ο πόθος αυτός γίνεται πολύ γρήγορα έπιτακτική άνάγκη. Άλλα κάθε άνάγκη έχει μια θηρη περισόδο ερο ή λιγότερο δδνηρη και ή άνάγκη της μορφήνς συνοδεύεται

από όρισμένες άδιαθεσίες που άργότερα γίνονται νευρικές διαταραχές όλο και πιο έντονες. Ο οργανισμός, όστόσο, συνει-θίζει στο φάρμακο και ό μορφομανής πρέπει ν' αδειάσει συνεχώς τις δόσεις για να κατευνάσει την άγωνία που του προκαλεί ή έλλειψη της μορφήνς και να ελσθανθεί την εθφορία που έπιζητεί. Η τοξικομανία είναι τώρα βαθειά ριζω-μένη.

Οι πύλες της κολάσεως

ΛΕΝΕ για τα ναρκωτικά ότι ό τοξι-κομανής έμπαίνει από την πόρτα πόνου, από την πόρτα της θλίψεως και από την πόρτα της ήδονης».

Αυτές, πραγματικά, είναι οι τρεις πόρ-τες της μορφομανίας. Ο άφόρητος πόνος, που όφείλεται σε όρισμένες άρ-ρώστειες ή σε τραύματα, οδηγεί συχνά στη μορφομανία, όταν ό άρρωστος δο-κιμάσει έστω και για μια φορά τη γλυ-κειά νάρκη που κατευνάζει τους πόνους. Οι πύλες, που πολλαπλασιάζουν την ανθρώπινη δδνнь, γενίκευσαν τη χρήση αυτού του ναρκωτικού και συνετέλεσαν στην αύξηση των κρουσμάτων μορφο-μανίας. Αύξηση παρατηρήθηκε με-ά τους δυο παγκόσμιους πολέμους.

Άλλ' ή μορφήν είναι επίσης ένα φάρ-μακο κατά του ψυχικού πόνου. Δεν άπαρ-χει άμφιβολία πως ή θλίψη όδνησε δυστυ-χιμένους να ζητήσουν παρηγορία στη γλυκειά νάρκη της μορφήνς.

Άλλα τις περισσότερες φορές ή πόρτα της τοξικομανίας άνοίγεται διάπλατα σε κείνους που έπιζητούν άπληροεμένες ή-δονες. Η μορφήν προσελκύει πολλούς άργόσχολους που θέλουν να δοκιμάσουν «καινούργιες συγκινήσεις». Η νοσηρή τους περιέργεια διεγείρεται συνήθως από την άνάγκωση έργων που έξιμνούν τις άπληροεμένες ήδονες. Άλλοι μολώνον-ται από το διεφθαρμένο περιβάλλον μέ-σα στο όποιο άρέσκονται να κυκλοφο-ρουν. Όπωσδήποτε, μόνο οι άνθρωποι που ή ψυχοδυναμική τους ίσορροπία έ-χει κάπως διαταραχθεί, αφήνονται να παρασυρθούν από το πάθος των ναρκω-τικών.

Εύτυχώς, δε γίνονται όλοι οι άνθρω-ποι μορφομανείς, ακόμα κι' αν το θέ-

Η άνάγκη της μορφήνς είναι άκατα-νίκητη. Ο μορφομανής κάνει την έ-νεση όπουδήποτε, όποτεδήποτε, παρα-μελώντας τους στοιχειώδεις κανόνες της υγιεινής

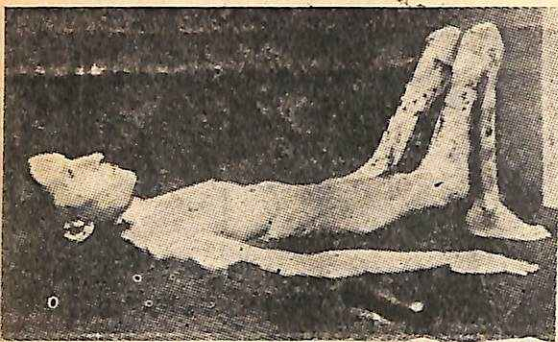
λουν. Όλοι αυτοί που υποφέρουν σωμα-τικά, άκόμα και κείνοι που έπιζητούν με κάποια ίππερολή τις ήδονες της ζωής δεν καταλήγουν κατ' άνάγκη στη μορ-φομανία. Ένας ίσορροπημένος άνθρω-πος, έστω κι' αν αισθανόταν μια ή πε-ρισσότερες φορές την ήδονή της μορφή-νς, δοσκει μέσα του τη δύναμη ν' άν-τισταθεί σ' αυτή τη χονδροειδή παγίδα. Οι τραγικές συνέπειες της μορφομα-νίας είναι άρετά γνωστές ώστε να ξυ-πνήσουν έγκαίρως το ένστικτο της αυτο-συντηρήσεως.

Μονάχα ο άνθρωπος με τη μειωμένη ψυχική άντίσταση θα ύποκύψει.

Ψυχικές άντιστάσεις

Η ΜΕΙΩΣΗ της ψυχικής άντιστάσεως όφείλεται σε διάφορες αίτιες. Μπορεί π.χ. να προέκυψει για μια νευρική διαταραχή που όληξε συνέπεια μιας μακράς δδνηρης άρρώστειας.

Η μπορεί να προέκυψει για μια ψυχο-διανοητική άνωμαλία που, υπό ήν έπίδρα-ση μιας δδνηρης άπορητεσεως, όπονο-μείται ήν άνοχη του ανθρώπου και μειώ-νει τη δύναμη της άντιστάσεως στον πε-ρισσό ένός εχνητού παραδείσου. Κληρο-νομικές άνωμαλίες, έμφυτες τάσεις, σεξουα-λικές διαστροφές, έχουν επίσης μια νοση-

Το σώμα της δυστυχισμένης αυτής γυναικάς είναι γεμάτο παλιά αποστήματα που οφείλονται στις άμετρες ενέσεις μορφίνης.

ρη επίδραση στο σύνολο του ψυχικού κόσμου και μειώνουν τις ψυχικές αντιστάσεις.

Όπως οδήγησε, αν και δεν υπάρχουν γεννημένοι μορφινομανείς, δηλαδή άνθρωποι καταδικασμένοι από τη φύση τους να καταλήγουν στη μη ή στην άλλη μορφή τοξικομανίας, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι κανείς δε γίνεται μορφινομανής αν δεν προηπάγει μέσα του κάποια μορφή ψυχικής ανωμαλίας.

Μπορούμε να πούμε πως η περιπέτεια του μορφινομανούς, αν και τελειώνει δυσάρεστα, αρχίζει πάντα πολύ ευχάριστα. Η αρχή της είναι ήδονική, αν εξαιρέσουμε όρισμένες ελαφρές αδιαθεσίες, ζαλάδες, έμετους, που συνοδεύουν κάποτε τις πρώτες ενέσεις. Ο άρρωστος μπαίνει τότε στην περίοδο της μνήσεως που είναι ιδιαίτερα ήδονική. Είναι η Σελήνη του μέλιτος σ' αυτό το γάμο του οργανισμού με τη μορφίνη. Είναι κάτι περισσότερο από γάμος ή έωση αυτή που είναι ουσιαστικά αδιάλυτη. Το διαζύγιο είναι σχεδόν αδύνατο και γίνεται όλο και πιο απίθανο όσο περνούν τα χρόνια. Σελήνη του μέλιτος! Ψυχική ευφορία, ευχάριστη διάθεση, «εξία», διέγερση του πνεύματος, ενίσχυση της μνήμης. Άλλοι όμως, όλα αυτά δεν είναι παρά θεαματικό πυροτέχνημα που θα σβήσει σ' ελάχιστο χρονικό διάστημα: Μερικές εβδομάδες ή το πολύ μερικούς μήνες...

Φτάνει τότε η περίοδος της εξεως. Η Σελήνη του μέλιτος πέρασε ανεπαισθητα. Ο μορφινομανής αναδιπλώνεται στον κόσμο του, παύει να ενδιαφέρεται για τον έξω κόσμο. Ο γάμος έχει φθαρεί και αρχίζει να φαίνεται η ανάποδη όψη του νομίσματος: η περιοδική δόνηση από την έλλειψη του φαρμάκου. Οδύνη ψυχική και σωματική: αγωνία, υπερευσαισθησία, άπνεια, απάθεια, ύπνοταση, άνορεξία, απίσταση.

Η νοσηρότητα μένει ανέπαφη, αλλά η βοήληση εξαφανίζεται. Η μάλλον, υπάχει ακόμα, αλλά είναι ολοκληρωτικά προσανατολισμένη προς την αναζήτηση του φαρμάκου. Δεν ενδιαφώνεται για τίποτε άλλο, έχει ένα μοναδικό σκοπό: την εξεύρεση της μορφίνης. Ένας αγώνας επίμονος, τρομερός, που απορροφά όλες τις δυνάμεις του μορφινομανούς. Γιατί η πόληση της μορφίνης ορθμίζεται από αυστηρότατους νόμους. Ο άρρωστος μπορεί να αποκτήσει μία δόση μόνον με ειδική συνταγή, για την οποία ο γιατρός και ο φαρμακοποιός

θα δώσουν λογαριασμό στην άρμόδια υπηρεσία. Ίσως θα καταφέρει να ξεγελάσει το γιατρό μερικές φορές, αλλά τί όφελει; Οι νόμιμες δόσεις δεν επαρκούν. Λογικά η νόηγορα ο μορφινομανής θα καταφύγει στο λαθρεμπόριο των ναρκωτικών, θα χάσει την αξιοπρέπεία του, θα ατιμασθεί, θα απατηλήσει την περιουσία του, γιατί οι τιμές του λαθρεμπορίου είναι υπέρογκες. Το ψέμα, η κλοπή, άλκοα και η πορνεία, δεν τον τρομάζουν όταν πρόκειται να αποκτήσει το περιπόθητο φάρμακο. Οι ενέσεις γίνονται με καταπληκτική επιδεξιότητα, σε κάθε ώρα της ημέρας, όπουδήποτε ακόμα και στο δρόμο, μόλις ο μορφινομανής αισθανθεί την ανάγκη του φαρμάκου. Οι κανόνες της αντιστηρίας αγνοούνται. Συχνά η ένεση γίνεται πάνω ή από το ρούχο και η μολυσμένη βελόνα προκαλεί αποστήματα που συνήθως απορροφώνται από τους ιστούς αφήνοντας ένα σκληρό πυρήνα. Γι' αυτό και το σώμα του μορφινομανούς είναι γεμάτο σημάδια από παλιά αποστήματα.

Έπειτα από μερικά χρόνια ντροπιασμένων και απαθλιωμένων, ζωές, ο μορφινομανής εξασθενίζει βαθμιαία και σβήνει, εκτός αν η έλλειψη του φαρμάκου του επιφυλάξει ένα ταχύτερο και οδυνηρότερο τέλος.

Πώς θεραπεύεται

Στην πρόσφατη εμφάνιση των αξιοσημείωτων δραστικών ψυχιατρικών μεθόδων, η μορφινομανία θεωρείται, και δικαίως ως η πιο σοβαρή και επικίνδυνη μορφή τοξικομανίας. Για τη θεραπεία της, οι γιατροί προσπαθούσαν να εφαρμόσουν διάφορες μεθόδους, όμως οι εξής.

Madele'oli

Στην παραγωγή ώρισμένων καλλυντικών μια γερμανική φαρμακοδιομηχανία χρησιμοποιεί το κρασί. Από το έλαφρο λευκό κρασί του Ρήνου εξάγεται μια κρέμα με μικρή οξύτητα που υποτίθεται ότι έχει τονωτική επίδραση στο δέρμα.

Ένας χειρουργός της Κολωνίας δημοσίευσε μια διασκεδαστική έρευνα για τα ξένα σώματα που εξαγονται από τον ανθρώπινο οργανισμό. Από το στομάχι των πελατών του ο Γερμανός χειρουργός έβγαλε κατά καιρούς τα εξής αντικείμενα: 21 μεταλλικά, εκ των οποίων δέκα δαλόνες και καρφίτσες, 13 φυτικά, εκ των οποίων πέντε κοκκοειδή φρούτων που το στομάχι δεν μπόρεσε να χωνέψει, 104 ζωϊκής προέλευσης, εκ των οποίων έννενηντα κόκκαλα, 17 δοντοστοιχίες ή θραύσματα δοντοστοιχιών, 5 κουμπιά και 3 θραύσματα γυαλιού. Κατά ποσοστό 71% τα δυστυχήματα αυτά συνδεθσαν σε ανηλικούς κατά τη διάρκεια του φαγητού και σε ποσοστό 14% συνδεθσαν σε παιδιά κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.

Φυσικά, όλες οι θεραπείες απέβλεπαν σ' έναν πρωταρχικό σκοπό: την αποξένωση. Αυτό μπορούσε να γίνει κατά διαφόρους τρόπους: απότομα, ή βαθμιαία, ή σταδιακά. Σ' όλες τις περιπτώσεις η εκδήλωση οργανικών διαταραχών ήταν αναπόφευκτη και οι αλγιδράσεις από την έλλειψη του φαρμάκου ήταν τόσο σοβαρές ώστε κάποτε ώδηγούσαν στο θάνατο. Καμιά προσπάθεια εξουδετέρωσης αυτών των αντιδράσεων δεν είχε αποδειχτεί αποτελεσματική.

Άλλα θεραπευτικά συστήματα απέβλεπαν στην αντικατάσταση της μορφίνης με ένα άλλο, λιγότερο επικίνδυνο ναρκωτικό.

Η σύγχρονη ψυχιατρική τεχνική έχει μεταβάλλει τα δεδομένα του προβλήματος. Σε πολλές περιπτώσεις η θεραπεία επιτυγχάνεται με τις ενέσεις ινσουλίνης χάρη στις οποίες ο άρρωστος μένει επί μερικές ημέρες σε βαθύ κώμα. Συγχρόνως, οι δόσεις της μορφίνης περιορίζονται σταδιακά. Άλλ' η χρήση της ινσουλίνης μπορεί να προκαλέσει δυστηχήματα και χρειάζεται μεγάλη προσοχή.

Το ίδιο μπορούμε να πούμε για τη μέθοδο των ηλεκτροδών συνδυασμένη με αυτή με τον σταδιακό περιορισμό της δόσεως.

Αλλά φαίνεται πως η πιο αποτελεσματική μέθοδος είναι η ύπνοθεραπεία επί πέντε ως δέκα μέρες συνεχώς, δίνοντας με το θαμινό της τοξινώσεως. Συνδυασμένη με την προοδευτική μείωση της μορφίνης, η μέθοδος αυτή δίνει τα καλύτερα αποτελέσματα.

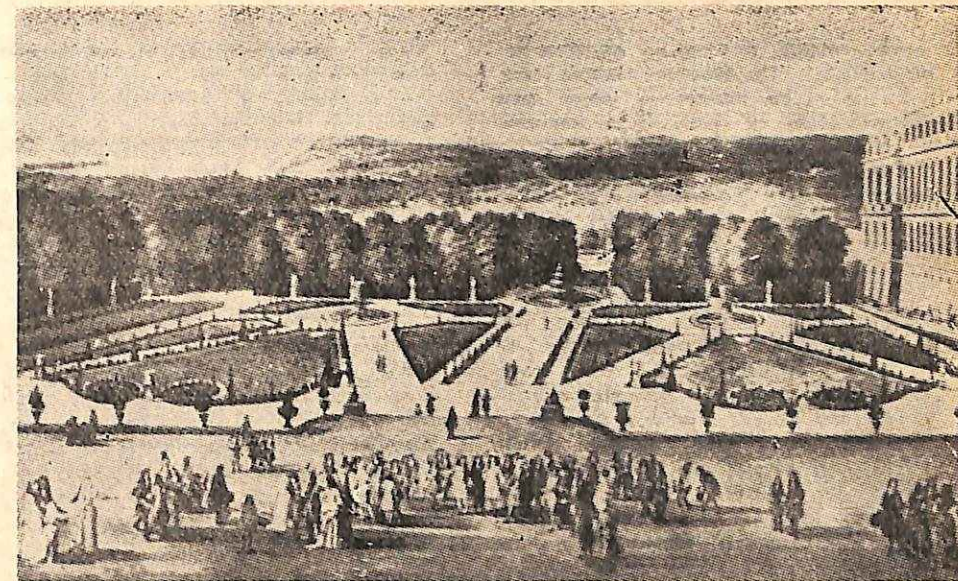
Πρέπει, ωστόσο, να προσθέσουμε ότι, σε κάθε περίπτωση, η θεραπεία είναι πολύ δύσκολη και πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή. Γι' αυτό και η ψυχιατρική παρακολούθηση επαλλάσσεται με συνεχισθεί πολύ μετά την αποτοξίνωση.

Επίσης, πρέπει να περιμένουμε μια υποτροπή αν, παράλληλα με την αποτοξίνωση, δεν θα επιχειρήσουμε να διορθώσουμε την αιτία της τοξικομανίας. Η βαθύτερη αιτία, όπως τονίσαμε πιο πάνω, είναι ψυχολογικής φύσεως. Γι' αυτό και η ψυχιατρική παρακολούθηση επαλλάσσεται με συνεχισθεί πολύ μετά την αποτοξίνωση.

Αυτό το άρθρο δίνει μια πολύ ξεφρερή εικόνα της μορφινομανίας και δικαιολογημένα μπορούμε να διερωτηθούμε μήπως είναι προτιμότερο να διαγραφούμε τη μορφίνη από τον κατάλογο των κατευναστικών φαρμάκων που χρησιμοποιούνται στα νοσοκομεία.

Για κατάργηση δεν μπορεί να γίνει λόγος μέχρις ότου βρεθεί ένα ναρκωτικό εξ ίσου ισχυρό και λιγότερο επικίνδυνο από τη μορφίνη. Έξ άλλου, η κατάργηση της μορφίνης δε θα εξαφανίσει όλους τους μορφινομανείς, ιδιαίτερα εκείνους που μπαίνουν ελεύθερα στην πόρτα της ήδονης. Η μορφινομανία περιλαμβάνεται στο γενικότερο πρόβλημα της τοξικομανίας που απασχολεί από χρόνια την ανθρωπότητα. Και το πρόβλημα δεν είναι καθόλου απλό. Πάντως, οι γιατροί προσπαθούν σήμερα να περιορίσουν τη χρήση της μορφίνης σε ώριμους απελπιστικές περιπτώσεις ασθενειών, όπως ο καρκίνος, που συχνά η κατάληξή του είναι ένας μαρτυρικός θάνατος. Στις περιπτώσεις αυτές η νύκεια νόσος της μορφίνης είναι αληθινή ελπίδα.

Παραδείσιοι ΚΗΠΟΙ που στοιχίζουν μυθώδη ποσά

Οί κήποι των Βερσαλλιών (από έναν παλιό πίνακα).

Ο υπερνομισμός των εκατομμυριούχων είναι τώρα ή απόκτηση ενός παραμυθένιου κήπου. Άλλ' οι μονομαχίες αυτές στοιχίζουν πανάκριβο, ιδίως όταν οι μεγιστάνες του πλούτου είναι βίαιοι, όπως οι Έλληνες έφοπλιστές...

Η αυγή της 12ης Φεβρουαρίου 1955 ανέτειλε στο Άκρωτήριο της Αντιπόλεως. Ο ήλιος αναδύθηκε από τη θάλασσα και ήρθε να ροδίσει το μαρμαρίνο πρόστυλο μιας πολυτελούς έπαυλης.

Και ξαφνικά, το χάδι του φωτός αποκάλυψε όλη τη λαμπρότητα του πάρκου. Οί άλλες απλώνονταν με φιδίστους έλιγμους ανάμεσα στον ώκεανό των λουλουδιών που τα όμοιομορφα λευκά και γαλάζια κύματά του ξεχείλιζαν στους καταπράσινους χλοοτάπητες. Ίριδες και ύακινθοι σε πυκνούς σχηματισμούς είχαν αντιπαραταχθεί στις άσπιδες ταξιαρχίες των κρίνων, των λευκών τριαντάφυλλων και των όρχεοειδών.

Σκορπισμένοι στα παρτέρια, δεκάδες έργα των μεσόκαρων, σπρηγμένοι στις όξινες και τα δίκρανα τους, αντίκριζαν τον όνειρδωδε αυτό σκηνικό. Ήταν οι κηπουροί που, σε μια νύχτα πυρετώδους εργασίας, υπό το φως των προβολέων, είχαν δημιουργήσει αυτό το πελώριο μαπούκετο σε δυο χρωματικούς τόνους. Ήταν εξαντλημένοι, αλλά περήφανοι. Ο αρχηγός τους, ένας γίγαντας με αθλητικό παράστημα, σκούπισε το ιδρώμένο μέτωπό του με την ά-

νάποδη του χεριού. Ήταν κι αυτός βουτηγμένος στη λάσπη ως τους άγκωνες. Λεγόταν Όσκαρ Σνάιντερ, ένας από τους πιο διάσημους ανθοκόμους και τοπιολόγους της Κυανής Ακτής.

Το προηγούμενο βράδυ ένας πάμπλουτος πελάτης είχε τηλεφωνήσει στο γραφείο του Σνάιντερ στις Κάννες. Ήθελε να μεταμορφώσει τον κήπο του μέσα σε μια νύχτα, προς τιμήν μιας φίλης του που επρόκειτο να τον επισκεφθεί την άλλη μέρα. Η φίλη του αγαπούσε τα λευκά και γαλάζια λουλούδια και ο κήπος έπρεπε να ντυθεί με αυτά τα χρώματα, μέσα σε μια νύχτα.

Ο ανθοκόμος ρίχθηκε άμέσως στη δουλειά. Αδειασε τα θερμοκήπια του, ζήτησε την ενίσχυση των συναδέλφων του, κινητοποίησε τους κηπουρούς του. Έτσι κατάρθρωσε το ακατόρθωτο. Και ο ήλιος που ανέτειλε το άλλο πρωί στην Αντίπολη φώτισε τον θρίαμβό του.

Άλλ' ο εκατομμυριούχος ιδιοκτήτης του κήπου εμφανίστηκε στη βεράντα, θαύμασε το έργο του Σνάιντερ και ανήγγειλε πως η φίλη του, για χάρη της οποίας έγινε τόσο φασαρία, δεν επρόκειτο να έρθει.

Άλλ' αυτό δεν έχει καμιά σημασία, πρόσθεσε αδιάφορα.

Ο Σνάιντερ μάζεψε τους άνδρες του κι έφυγε χωρίς να πει λέξη. Κατά βάθος, του ήταν αδιάφορο αν οι εκατομμυριοίχοι θαύμαζαν ή όχι τα παρτέρια του. Το ουσιαστικό γι' αυτόν ήταν ότι, ακόμα μια φορά, είχε θριαμβώσει πάνω στη φύση, την είχε υποτάξει στις ιδιοτροπίες των ανθρώπων. Αυτό ήταν το πάγυλμά του, όπως και το έπαγγελμα του πατέρα του και του παππού του. Έδω και τρεις γενεές, οι Σνάιντερ στολίζουν με λουλούδια την Κυανή Ακτή.

ΠΡΩΤΟΣ Σνάιντερ, ένας Έλβετος που εγκαταστάθηκε στις Κάννες, έγινε γρήγορα διάσημος χάρη

σε μια παράξενη ανακάλυψη. Είχε τοποθετήσει μερικά φυτά μιμόζας σε μια σκάφη, μέσα στο πλυσταριό του. Την άλλη μέρα, οι μιμόζες είχαν ανθίσει πριν από την εποχή τους. Ανάμεσα στους θερμούς ύδρατους του πλυντηρίου, οι μιμόζες είχαν βρει κατά τύχη το τροπικό κλίμα που τους αρμόζει.

Ο γιός του, ανθοκόμος, όπως ο πρώτος Σνάιντερ, ανέλαβε να στολίσει τα ωραιότερα πάρκα της Κυανής Ακτής, του βασιλιά Λεοπόλδου του Βελγίου, της δούκισσας του Μεκλεμβούργου και πολλών άλλων έστεφμένων κεφαλών. Για να ικανοποιήσει τις ιδιοτροπίες των πλουσίων πελατών του, άρχισε πρώτος να εφαρμόζει μια έπαναστατική μέθοδο μεταφυτεύσεως. Μετέφερε πάνω σε κάρτα ολοκληρωμένους φοίνικες, ύψους όχτώ ή δέκα μέτρων, με τις ρίζες. Για να τους φέρει από τις Κάννες στη Βιλλφράνς, απόσταση πενήντα χιλιομέτρων, χρειάζονταν εκείνη την εποχή τρία μερόνυχτα ταξίδι.

Ο τρίτος Σνάιντερ, σήμερα 43 ετών, ξέρει όλα τα μυστικά των μεσογειακών φυτών καλύτερα από τους γέροντες χωρικούς της Προβηγκίας. Δε χρειάζεται πια να κάνει χημικές αναλύσεις του χώματος. Αρκεί να αφήσει το χώμα να γλυστρήσει ανάμεσα στα δάχτυλά του για να καταλάβει τη σύνθεσή του. Αυτός και οι πρόγονοί του συνετέλεσαν, όσο κανείς άλλος, στη μεταμόρφωση της Κυανής Ακτής σ' αυτόν τον παράδεισο των λουλουδιών που γνωρίζουμε σήμερα. Γιατί ο παράδεισος είναι τεχνητός. Άλλοτε, από το Σαιν Τροπέζ ως το Μαντόν, υπήρχαν μονάχα πέτρες κι έλαιόδενδρα. Κατόπιν, οι άνθρωποι ρίχθηκαν στη δουλειά. Ανακίνησαν χιλιάδες τόνους χώματος, έργωσαν, έφεραν το νερό, έκαναν επιχωματώσεις, φύτεψαν λουλούδια.

Αυτό το σκηνικό της αιώνιας ανοίξεως γοητεύει τους περαστικούς τουρίστες. Άλλά για κείνους που μένουν και μοχθούν πάνω στο χώμα, υπάρχουν οι καταπραϊντικές βροχές που παρασύρουν τα πάντα, τα βράχια που γεφυρώνω-

νοται παντού, ή τρομερή ξηρασία του καλοκαιριού. Τά θελκτικά πάρκα είναι ό καρπός μιάς αδιάκοπης μάχης κατά των στοιχείων τής φύσεως. Οί κηπουροί δέν βγαίνουν πάντα νικητές.

Γιά νά οργανώσει τούς κήπους των πελατών του, ό Σνάιντερ μεταφέρει κά θε χρόνο 6.000 τόννους χώμα και λιπασμάτων. Γιά τό μεσογειακό κλίμα, τό δυσκολώτερο άπ' όλα είναι οί χλοοτάπητες. Τό κλίμα είναι πολύ ξηρό και θερμό γι' αυτή τή μόδα που μάς ήρθε από την ύγρη και δροσερή 'Αγγλία. Οί τοπιολόγοι έφερναν άλλοτε έναν ειδικό σπόρο χλόης από την Αυστραλία ή τή Νότιο 'Αφρική. 'Ο Σνάιντερ άνακάλυψε πώς αυτό τό χορτάρι φύτευαν στους λόφους τής μεσογειακής Γαλλίας.

Άπό τότε, στέλνει κάθε καλοκαίρι συνεργεία γυναικών γιά νά μαζέψουν σπόρους. Χρειάζεται 40.000 κιλά τό χρόνο.

ΦΥΣΗ είναι δύσκολη και οί πελάτες δύστροποι. "Όταν λέγεται κανείς Φαρούκ ή Ρότσιλντ, Μάγκυ Ρούφ ή Μπάο Ντάι, μπορεί νά έχει έξοφρениς ιδιοτροπίες.

"Ένας Γάλλος βιομήχανος, γιά παράδειγμα, ήθελε έναν κήπο στρωμένο με πευκοβελόνες. 'Ο Σνάιντερ ναύλωσε ένα καράβι κι έφερε μερικούς τόννους από τά νησιά Λερέν. Δυό μήνες άργότερα σκόρπισε τίς πευκοβελόνες στη θάλασσα. 'Ο Σνάιντερ έφερε καινούργιες.

"Ο μεγάλος του πονακέφαλος είναι τό Καστελλαρά, όπου έχει αναλάβει τήν όργάνωση και τήν περιποίηση 90 διαφορετικών κήπων. Σ' ένα βραχώδη λόφο του Καστελλαρά συγκεντρώθηκαν οί μεγαλύτερες περιουσίες του κόσμου. Σε μιά έκταση 200 έκταρίων οί μεγιστάνες του πλούτου χτίζουν άγροτικές επαύλεις.

"Ο έφοπλιστής Γουλανδρή ήλθε στον κήπο του τεχνικούς καταρράκτες, ό κόμης του Μπουά Ρουβράι προτιμάει τούς γεωμετρικούς κήπους, ή οικογένεια Πατίνο θέλει κακτοειδή και ό τραπέζης 'Οπενχάϊμ όνειρεύεται άγγλικούς χλοοτάπητες. 'Αλλ' οί περισσότεροι παραγγέλνουν κήπους με «κουλέρ λο κάλ» και άγριολούλουδα και δέντρα που μεταφυτεύονται ένα ένα. 'Ο Σνάιντερ έχει ειδικότητα σ' αυτές τίς μεταφυτεύσεις. Παραδίδει στους πελάτες του ελαιόδεντρα χιλίων ετών, κυπαρίσσια 16 μέτρων και πορτοκαλιές με ιστορική άξία, γιατί φυτεύθηκαν τήν εποχή του τρίτου Ναπολέοντος. 'Η μεταφύτευση αυτών των αξιοσέβαστων δέντρων άπαιτεί μιά ιδιαίτερη τεχνική. Τά δέντρα διαλέγονται προσεκτικά, οί ρίζες τους θεβάθονται μιά-μιά, ό κορμός περιβάλλεται μ' έναν ζύλινο «κορσέ» και τό σύνολο φορτώνεται σε τεράστια καμiónια.

Οί έργάτες του είναι όλοι ειδικευμένοι. 'Ο Σνάιντερ τούς φέρνει από τήν Καλαβρία ή τή Σικελία, όπου τό έδαφος είναι άγονο και ό ήλιος φονικός. Είναι άληθινοί καλλιτέχνες με πολύμορφο ταλέντο. Ξέρουν νά συντηρούν μιά πελούα ή νά σχεδιάσουν ένα παρτέρι, νά χτίσουν μιά πισίνα ή νά κάνουν μιά πλοκάστρωση. "Ένα χωριό τής Καλαβρίας, τό Τζόγια Τάουρο, έχει έσημωθεί. "Όλοι οί κάτοικοί του δουλεύουν στους κήπους τής Κυανής

'Ακτής, έξυπηρετώντας κυρίως τούς πλούσιους ξένους.

Κάθε χρόνο, ό 'Αργεντινός έκατομυριούχος Ντοντέρο δίνει μιά «χωριατική γιορτή» στο κτήμα του τής 'Αντιπόλεως. 'Επί όκτώ ήμέρες, όλο τό προσωπικό του Σνάιντερ άπασχολείται με τήν άνακαίνιση των κήπων και τή φωταγωγήση. Τόν περασμένο χρόνο φύτεψαν μέσα σε λίγες ήμέρες 12.000 γλαδιόλες.

— Συνειννοϋμαι θαυμάσια με τούς θρυλικούς αυτούς μεγιστάνες του χρήματος, λέει ό Σνάιντερ, γιατί όλοι τους είναι όπως έγώ: έχουν τό πάθος του πρασίνου. Γνωρίζω έναν πάμπλουτο "Ελληνά έφοπλιστή που περνάει τίς ήμέρες του στον κήπο, σκάδοντας και κλαδεύοντας μαζί με τούς έξη κηπουρούς του.

ΦΥΣΙΚΑ, όλες αυτές οί μονομανίες στοιχίζουν πανάκριβα. "Όταν ό Σνάιντερ αναλάβει τήν όργάνωση ενός κήπου, τό άποτέλεσμα είναι έγχυμένο, αλλά θα πληρωθεί κάπου 200.000 φράγκα κατά στρέμμα (1.200.000 δραχμές). 'Η δημιουργία ενός κήπου μπορεί νά διαρκέσει ένα ή δυό χρόνια και ό λογαριασμός άνεβαίνει γρήγορα, ιδίως όταν οί έκατομυριούχοι θέλουν έτοιμα, μεγάλα δέντρα. "Ένα ώριμο ελαιόδεντρο στοιχίζει περίπου 120.000 δραχμές. "Ένα ψηλό φοινικόδεντρο θα πληρωθεί 150.000. Τό ακριβώτερο άπ' όλα είναι τό λεγόμενο «γαλάζιο κυπαρίσσι», σπάνιο και πολύτιμο, που στοινίζει 300.000.

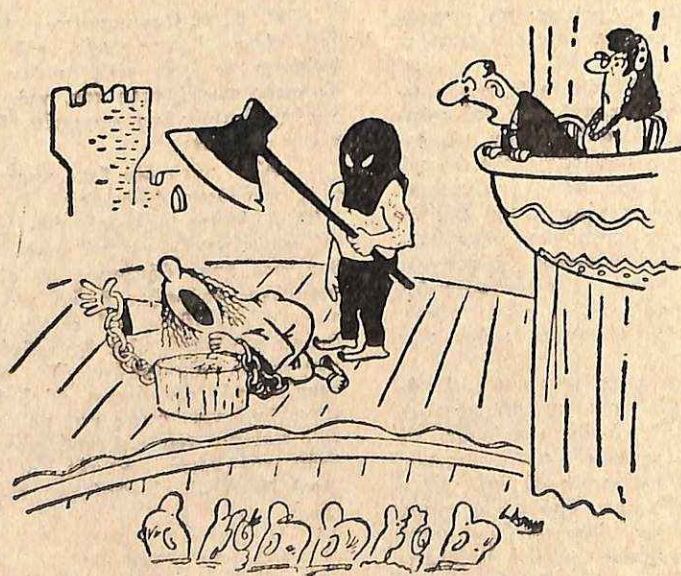
'Αλλ' οί μεγιστάνες πληρώνουν άγόν γυστα. 'Η φήμη του Σνάιντερ έχει ξεπεράσει τά όρια τής Κυανής 'Ακτής. "Όταν ή πρώτη βασίλισμή του τής 'Ιταλίας έγκαταστάθηκε στο Μονπελιέ, κάλεσε τόν Σνάιντερ γιά νά στολίσει

τόν κήπο τής. Κατόπιν, ήταν ή σειρά του Ουμβέρτου τής 'Ιταλίας που κάλεσε τόν Σνάιντερ γιά νά του φτιάξει έναν κήπο στην Πορτογαλία. Και όταν ό Νεγκους τής 'Αθηνών έπιθυμεί ν' άνακαινίσει τούς κήπους του, καλεί τόν Σνάιντερ στην 'Αντί 'Αμπέμπα.

— 'Αλλά τήν πιο καταπληκτική μου περιπέτεια, άφηγείται ό Σνάιντερ, τήν έζησα με τόν "Ελληνα έφοπλιστή Φραγκόπουλο. Με κάλεσε στην 'Αθήνα με τέσσερις από τούς κηπουρούς μου γιά νά οργανώσω ένα πάρκο πέντε έκταρίων, σ' ένα βραχώδη λόφο χωρίς δέντρα, χωρίς χορτάρι, χωρίς σταγόνια νερού. "Επρεπε νά δημιουργηθούν όλα από τό τίποτα. Νά φέρουμε τό νερό με τούς σωλήνες τριάντα χιλιομέτρων, νά πετύχουμε τόν έγκλιματισμό μιάς άγλυπτικής χλόης που άντέχει στη ζέστη, νά μεταφέρουμε άεροπορικώς τά λουλούδια από τίς Κάννες στην 'Αθήνα. Μιά φορά τό μήνα, τό ιδιωτικό άεροπλάνο του Φραγκόπουλου έρχόταν γιά με παραλάβει στο άεροδρόμιο τής Νικαίας και με ξανάφερνε πίσω τήν άλλη μέρα.

Αυτό που δέν λέει ό Σνάιντερ, είναι ότι στη δεξίωση που δόθηκε γιά τά εγκαίνια του κήπου, οί "Ελληνες έκατομυριούχοι κιτρίνισαν από τό φθόνο μπροστά στις καταπράσινες πελούζες του έφοπλιστή. "Ο μεγάλος αλόαρχης ήρθε νά ζητήσει τή συμβουλή του Γάλλου άνθοκόμου. 'Η γεωπονική σχολή του ζήτησε μιά διάλεξη και ή κ. Βενιζέλου θέλησε ν' άποκτήσει κι αυτή καταπράσινους χλοοτάπητες σαν του Φραγκόπουλου.

Τέλος, έδώ και μερικές έβδομάδες, ό "Όσκαρ Σνάιντερ γνώρισε ένα θρίαμβο στα διεθνή 'Ανθεστήρια του Τουρίνου, όπου γιά πρώτη φορά ή Γαλλία κέρδισε όλα τά πρώτα βραβεία. "Ο Σνάιντερ είχε αναλάβει τήν όργάνωση του κήπου των δυό στρεμμάτων που άντιπροσώπευσε τούς Γάλλους κηποτέχνες.

— 'Επί τέλους, δήμιε, άς τελειώνουμε.

ΤΑ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΤΟΥ ΥΠΝΟΥ

ΟΙ ΛΕΥΚΕΣ ΝΥΧΤΕΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΩΝ ΧΟΡΤΟΦΑΓΩΝ

Ώρισμένα ζώα κοιμούνται έλάχιστα ή σχεδόν καθόλου, αλλά δε φαίνονται νά υποφέρουν από τήν έλλειψη του ύπνου. Ένώ οί άνθρωποι περνάνε τό ένα τρίτο τής ζωής τους κοιμισμένοι και ή έλλειψη του ύπνου προκαλεί σοβαρές διαταραχές στον όργανισμό τους...

ΠΟΣΕΣ ώρες κοιμάται μιά καμηλοπάρδαλη; 'Η έρώτηση φαίνεται παιδαριώδης. Και όμως, τό πρόβλημα του ύπνου στα ζώα παραμένει μυστηριώδες όσο και στον άνθρωπο.

Κανείς ποτέ δέν είδε μιά καμηλοπάρδαλη νά κοιμάται — τουλάχιστον μιά έλεύθερη καμηλοπάρδαλη στο φυσικό της περιβάλλον. 'Αλλά και γιά τίς αιχμαλώτες καμηλοπαρδάλες των ζωολογικών κήπων οί γνώσεις μας δέν είναι περισσότερο προχωρημένες.

'Ο καθηγητής Χέντιγκερ, διευθυντής του ζωολογικού κήπου τής Ζυρίχης, άναμφισβήτητη αθεντία σ' αυτά τά ζητήματα, κατέληξε στο συμπέρασμα πώς ή καμηλοπάρδαλη δέν κοιμάται ποτέ! "Ένας συνάδελφός του, ό καθηγητής Γκρίμεκ τής Φρανκφούρτης, προσπαθώντας νά διαλευκάνει τό σκοτεινό μυστήριο του ύπνου των καμηλοπαρδάλεων, έχασε τόν ύπνο του!

'Επίσης, ό Κλάους 'Ιμμελμαν, ένας νεαρός ζωολόγος που έπιφορτίστηκε από τόν καθηγητή Γκρίμεκ νά έμβαθύνει στο μυστικό τής μακρύλαιμης καλλονής του ζωϊκού βασιλείου, έπαψε νά κοιμάται. Περνούσε τίς νύχτες του στο ζωολογικό κήπο κατασκοπεύοντας τίς καμηλοπαρδάλες. Χρειάστηκε άνεξάντλητη ύπομνη γιά νά συνηθίσουν τά ζώα στην παρουσία του. Γιατί όπως οί άνθρωποι, έτσι και οί καμηλοπαρδάλες άποφεύγουν τούς αδιάκριτους που προσπαθούν νά εισδύσουν στα μυστικά τής κρεβατοκάμαρας. 'Αλλ' ή πονηρία του νεαρού ζωολόγου υπέρσχυσε τής έμφυτης σεμνοτυφίας των καμηλοπαρδάλεων.

'Ο 'Ιμμελμαν κατάφερε νά κινηματογραφήσει τή ανύχτα μιάς καμηλοπαρδάλεως. "Ετσι άποκτήσαμε τήν άπόδειξη

ότι τό ζώο αυτό κοιμάται τόσο άνάσφρα, ώστε κατέχει πιθανάτα, τό ρεκόρ τής άύπνιας που ζωϊκού κόσμου. Φαίνεται ότι δέν κοιμάται περισσότερο από είκοσι λεπτά, και μάλιστα με συχνές διακοπές.

'Η καμηλοπάρδαλη είναι εκ φύσεως άνήσυχη. Κοιμάται μονάχα όταν αισθανθεί άπολύτως άσφαλής. 'Η ανθρώπινη παρουσία, έστω και σε μεγάλη άπόσταση, τήν άνησυχεί. Γι' αυτό και είναι τόσο δύσκολο νά τη συλλάβουμε «στις άγκάλες του Μορφέως». Μόνο χάρη στην ύπομνη και τή μεθοδικότητα του Κλάους 'Ιμμελμαν άποκτήσαμε κάποια γνώση γιά τόν ύπνο τής καμηλοπαρδάλεως.

Ξέρουμε ότι τά άπληφώρα κοιμούνται πολύ λίγο. 'Η έξημέρωση επί χιλιάδες χρόνια, των βοοειδών και των ίπποιων έχει έλάχιστα μεταβάλλει τίς συνήθειές τους σ' αυτό τό σημείο. Στα λειβάδια βλέπουμε δεκάκι τίς άγέλες σε πτάση άναπαύσεως. Μπορούμε νά πούμε ότι κοιμούνται; Μάλλον ύπνώντουν, «λαγοκοιμούνται». Αυτός ό άτελής ύπνος χαλαρώνει τά νεύρα, ξεκουράζει αλλά συγχρονως έπιτρέπει στα άπληφώρα νά διατηρούν μιά έπιφυλακτική στάση άπέναντι των έχθρών τους. Στόν έλάχιστο κίνδυνο, είναι πάντα έτοιμα νά τραπούν σε φυγή. Είναι τό ένστικτο τής αυτοσυντηρήσεως που έμποδίζει τά άπληφώρα νά κοιμηθούν κανικά.

'Αντίθετα, βλέπουμε τά σαρκοδόρα και τ' άρπακτικά, που καταφεύγουν σε άπρόσιτα λημέρια, στα βουνά, στα δάση, στα ψηλά δέντρα, νά κοιμούνται τόν ύπνο του δικαίου παρ ά αίματηρά κακουργήματα που βαρύνουν τή συνείδησή τους!

"Όσο γιά τά κατοικίδια, όπως ό σκυλος και ή γάτα, δέν χρειάζεται νά πούμε πολλά πράγματα: ή ταμπελιά τους είναι πασίγνωστη. Μπορούν νά κοιμηθούν ώρες άτέλειωτες, βαθεία και άδιατάρακτα. Αυτό συμβαίνει γιατί κοντά στον άνθρωπο, που τ' αγαπάει και τά περιποιείται, αισθάνονται πώς ή ασφάλειά τους δέν άπειλείται από πουθενά.

"Ωστόσο, ό τρόπος τής διατροφής των ζώων έχει σημαντική επίδραση στη διάρκεια και τήν ένταση του ύπνου τους. Τά λεοντάρια και οί τίγρεις δέν έχουν σταθερή, έξασφαλισμένη διατροφή. Τή μιά μέρα μπορεί νά συναντήσουν πλούσια λεία και νά φάνε κατά κόρον, αλλά τήν άλλη μέρα μπορεί νά μνη έχουν τήν ίδια τύχη. "Ετσι έχουν όλο τόν καιρό νά κοιμηθούν. Ξεγελάνε τήν πείνα τους με τόν ύπνο!

'Η περίπτωση των χορτοφάγων είναι διαφορετική. Είναι υποχρεωμένα νά τρώνε, σχεδόν συνεχώς, μεγάλες ποσό-

τητες φυτικών ήλων γιά νά συντηρηθούν. "Ένα θρεπτικό κομμάτι κρέας καταδρόχθίζεται από τό σαρκοδόρο σε λίγα δευτερόλεπτα. 'Αλλά τό χορτοφάγο πρέπει νά βρίσκει επί ώρες γιά νά γεμίσει τό στομάχι του με χορτάρι άνάλογης θρεπτικής άξίας. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει νά μένουν επί πολλές ώρες συνέχεια στο λειβάδι, εκτεθειμένα στις επιθέσεις των έχθρών τους. Δέν είναι λοιπόν έκπληκτικό τό γεγονός ότι έχουν συνηθίσει νά κοιμούνται τόσο λίγο και τόσο έλαφρά. 'Ιδιαίτερα τά μηρυκαστικά, άκόμα και όταν όπιομακρυνθούν από τό λειβάδι, είναι υποχρεωμένα νά περιορίσουν τήν τροφή που συσώρευσαν διασούν τόν ύπνο τους γιά ν' άναμιαστικά στο στομάχι τους.

'Ο έλέφαντας, τό μεγάλο παχύδερμο χορτοφάγο, παρ ά τή σχετική προστασία που τό παρέχει τό πάχος του δέρματός του, κοιμάται πολύ λίγο και πολύ έλαφρά. "Ο τεράστιος όγκος του δε θα του επέτρεπε ν' άντιμετωπίσει με άρκετή σθελαδά άνα ένδιχμένο κίνδυνο κατά τή διάρκεια του ύπνου του. Γι' αυτό και δέν κοιμάται παρ ά 2—4 ώρες κάθε νύχτα, και όχι πολύ βαθιά. Ξαπλώνεται στο έδαφος από τή μιά πλευρά και κατόπιν γυρίζει από τήν άλλη.

'Ακριβώς με τήν ίδια στάση κοιμάται και ή καμηλοπάρδαλη. Κιόσε νυχτιά τής άποπληθείται από τρείς, τέσσερις ή πέντε σύντομους ύπνους που διαρκούν 3—12 λεπτά τό πολύ. Στα ένδιάμεσα τό ζώο περπατάει έδώ και κεί, τρανιά άν υπάσχει πρόχειρη τροφή, και ξανακοιμάται. "Οταν ό μακρύς λαιμός τής άπλώσει χαλαρά πάνω σ' ένα από τά πίσω πόδια τής, σημαίνει ότι κοιμάται βαθιά. 'Αλλά αυτό διαρκεί μονάχα λίγα λεπτά. Στην κατάσταση τής έλαφράς νάρκης ό λαιμός τής παραμένει άνωρθωμένος, τά μάτια μισόκλειστα, τ' αυτιά τεντωμένα! Τό ζώο βρίσκεται σ' έπιφυλακή.

'Ο ύπνος, λοιπόν, είναι άνάλογος με τό συναισθημα άσφαλείας. Τά ζώα, ιδιαίτερα τά χορτοφάγα, που αισθάνονται ότι άπειλούνται από τούς έχθρους κατά τή διάρκεια του ύπνου, κοιμούνται έλάχιστα. Τό παράξενο είναι ότι δέν υποφέρουν καθόλου από τήν έλλειψη του ύπνου. Ένώ, αντίθετα, οί άνθρωποι περνάνε τό ένα τρίτο τής ζωής τους κοιμισμένοι και ή έλλειψη του ύπνου προκαλεί σοβαρές διαταραχές στη λειτουργία του κυρικού τους συστήματος. 'Ο ύπνος, με άλλα λόγια, είναι ένα σοβαρό πρόβλημα γιά τόν άνθρωπο. Σε ώρισμένες περιπτώσεις καταντά μαρτύριο. 'Η άύπνια, ή συνηθέστερη διαταραχή τής λειτουργίας του ύπνου, είναι συνηθέστατη, αλλά και ή αντίθετη περίπτωση δέν είναι λιγώτερο συχνή. Τό αντίθετο τής άύπνιας λέγεται «ναρκοληψία» και είναι μιά πάθηση που χαρακτηρίζεται από συχνές περιόδους ύπνιας κατά τή διάρκεια τής ημέρας. 'Ο ναρκοληπτικός αισθάνεται πάντα νυσταγμένος. 'Η ανάγκη του ύπνου, ωστόσο, διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Τό γεγονός ότι ώρισμένοι άνθρωποι αισθάνονται τήν ανάγκη έννιά ή δέκα ώρών ύπνου άντι των κανονικών όχτώ, δε σημαίνει πώς είναι ναρκοληπτικοί.

Οι μυϊκοί σπασμοί, που συνοδεύονται από πόνους, είναι κατά πάσα πιθανότητα ή πιο διαδεδομένη πάθηση στον κόσμο. Πολλά άτομα, ιδίως ηλικιωμένα, τη δέχονται μοιρολατρικά, νομιζοντας, ότι πρόκειται για μιὰ αναπόφευκτη συνέπεια τού χρόνου, χωρίς να υποπτεύονται ότι η έπιστήμη την αντιμετωπίζει αποτελεσματικά.

ΓΙΑΤΙ ΠΟΝΟΥΜΕ;

Μιά συνέντευξη με τη δρα Τζάνετ Τραϊνθελ, προσωπική ιατρό του προέδρου Κέννεντυ.

ΕΡ: Είναι αλήθεια, ότι η θεραπευτική αντιμετώπιση των πόνων αποτελεί ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα για την ιατρική;

ΑΠ: Θα ήταν σχήμα υπερβολής αν το λέγαμε αυτό. Τπάχουν, ωστόσο, ώριμες αποχρώσεις πεισματικών πόνων, που παρουσιάζουν θεραπευτικές δυσκολίες. Έγώ ειδικά, ενδιαφέρομαι για τους πόνους που προέρχονται από τους σκελετικούς μύς. Οι μύς εκπροσωπούν πάνω από το μισό βάρος του σώματος. "Αν κι' είναι εύκολοι στην εξέτασή τους, παραμένουν ωστόσο τα λιγότερο γνωστά όργανα.

ΕΡ: Ποιοί είναι οι τύποι των μυϊκών πόνων;

ΑΠ: Συνήθως, πρόκειται για ένα απλό «μάζεμα» των μυών, όπως λόγου χάρη ή γενικευμένη σύσπαση των μυών του άχενος και της ράχης σε άτομα με άνησχη και άγχωδη ιδιοσυγκρασία. Το ονομάζουμε μυϊκό σπασμό.

ΕΡ: Τι έννοείτε ακριβώς μ' αυτό τον όρο;

ΑΠ: Ο σπασμός είναι μιὰ κατάσταση επιβραχύνσεως του μυός, εμποδίζει την εκούσια χαλάρωσή του. Κανονικά, αν διατάξετε το μπράτσο σας να χαλαρώσει, οι μύς του θα επιμηκυνθούν. Το ίδιο που πάσχει από μυϊκό σπασμό, δεν το κατορθώνει αυτό.

ΕΡ: Ο σπασμός είναι επώδυνος;

ΑΠ: Ο μυϊκός σπασμός συνεπέρει, γενικά, τον πόνο. Όταν ο μύς επιβραχύνεται αρκετά πέρα από το φυσιολογικό όριο, αυτή η σύσπαση παίρνει το όνομα «κράμπα» κι' είναι πολύ δύσνηρη. Έξ' άλλου, αν ο μύς επιβραχυνθεί μόνο κατά ένα μέρος, δημιουργείται ένα είδος στερεώσεως, που πιέζει το αίμοφόρο αγγείο και τα νεύρα και προκαλεί πόνο.

ΕΡ: Ο μυϊκός σπασμός είναι συχνό φαινόμενο;

ΑΠ: Ίσως πρόκειται για την πιο διαδεδομένη πάθηση. Παρατηρείται αν συνοδευτικό φαινόμενο σε παθήσεις όπως το σπασμωδικό κράμπα, οι μυϊκές προσελύσεις, πονοκέφαλοι, οι άτυπες νευραλγίες της ύψως.

ΕΡ: Μπορεί κανείς να καταλάβει

ότι ο πόνος του είναι μυϊκής προελεύσεως;

ΑΠ: Συνήθως το άγνωστ. Όταν ένας μύς βρεθεί σε θέση μονίμου σπασμού, στομώνεται συχνά ή αρθρική του με αίμα, πράγμα που έχει σαν συνέπεια τη δημιουργία ακτινοβολίας του πόνου σε άρκετη απόσταση από το σημείο της αιτίας. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται κι' ως προς τον πόνο της στεφανιαίας θρομβώσεως. Όταν ένα τμήμα του καρδιακού μυός, με προηγούμενο ένα σπασμό των στεφανιαίων αρτηριών ή την εμφραξή τους από θρόμβο, στερείται την κανονική του αρθρική με αι-

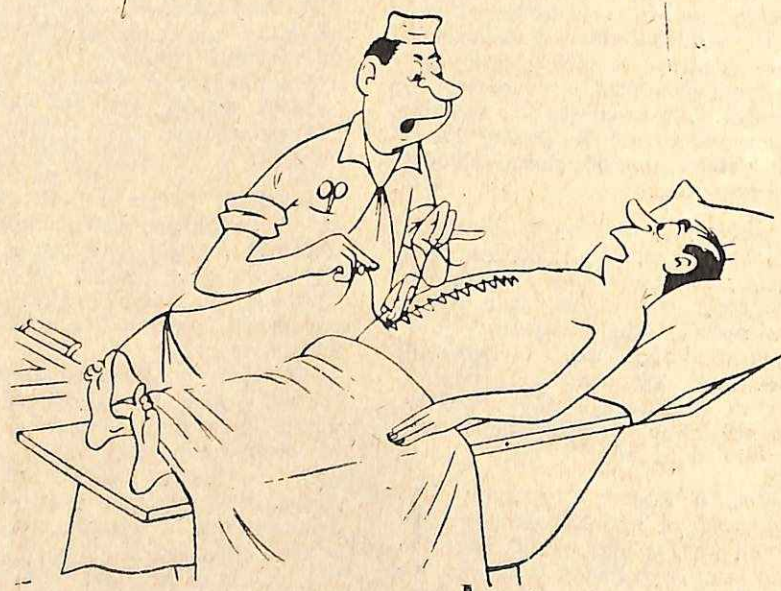
μα εύκολα τα πεδία ακτινοβολίας του πόνου. Τπάχουν, ως προς αυτό, ώριμες ένδειξεις. Ο ύπόλογος μύς όχι μόνο αντανάκλα τον πόνο, αλλά επιφέρει και κάποια δυσκινησία στην αρθρική που εξυπηρετεί. Από το άλλο μέρος, όταν ψηλαφήσουμε τον ύπόλογο μύν, τον κάνουμε να πονά.

ΕΡ: Σε τι στηρίζετε για να προσανατολίσετε τη διαγνωστική σας έρευνα;

ΑΠ: Αρχίζω με μερικές έρωτήσεις στον άρρωστο. Χαράζω, μ' ένα κόκκινο μολύβι, πάνω σ' ένα διάγραμμα του ανθρώπινου σώματος, την ακριβή περιοχή του πόνου, και την περιγραφή που έχει. Η τοπογραφία αυτή μου παρέχει μιὰ ένδειξη.

ΕΡ: Οι ρευματισμοί συνοδεύονται από μυϊκό σπασμό;

ΑΠ: Ναι. Οι ρευματισμοί που προσβάλλουν τις αρθρώσεις, συνοδεύονται συνήθως από μυϊκό σπασμό. Αλλά πρόκειται για έδωδοθητική συνέπεια της φλογώσεως, που υπάρχει στην ίδια την αρθρική. Δηλαδή, σε παρόμοια περιπτώ-

μα, προκαλεί ακτινοβολία πόνου. Αιτιώ, ο πόνος έδρευει σε επίπεδο του στέον ή καμιά φορά στον λαιμό, τη ράχη, τα χέρια. Επίσης, ένας σπασμός της χοληδόχου κύστεως μπορεί να προκαλέσει αντανάκλαστικό πόνο στον ώμο.

ΕΡ: Πώς αναγνωρίζετε αυτό το είδος πόνου;

ΑΠ: Κάθε μύς έχει δικό του, συγκεκριμένο πεδίο ακτινοβολίας πόνου. Όταν έχουμε εξοικιωθεί μ' αυτά τα επώδυνα μυϊκά σύνδρομα, αναγνωρίζου-

με, ο γειτονικός προς την αρθρική μύς σκληραίνεται και τραχύνεται, ώστε να χρησιμοποιείται για... δεκανίκι ή να προστατεύει την αρθρική. Σε ώριμες περιπτώσεις του σώματος, μπορεί να βοηθήσει μπροστά σε πόνους, που εν μέρει είναι ρευματικής κι' εν μέρει μυϊκής φύσεως. Έτσι, μπορούμε να κάνουμε πολλά για να ανακουφίσουμε τους ρευματικούς πόνους με τη θεραπεία των μυϊκών, ξέροντας πάντως ότι δεν πρόκειται για την πρώτη αιτία.

ΕΡ: Τι είναι το «κόψιμο κρέατος»

και τι η «κράμπα» του τεννίστα;

ΑΠ: Το λεγόμενο «κόψιμο κρέατος» είναι ένας μυϊκός πόνος που προκαλείται ύστερα από ένα εξαιρετικό τέντωμα των μυών. Όσο για την κράμπα του τεννίστα, δηλαδή για τον πόνο που εμφανίζεται στην εξωτερική επιφάνεια του άγκωνος και παρατηρείται συχνά στους παίκτες του τέννις, η προέλευσή της είναι συχνά μυϊκή.

Όταν ένας μύς είναι σε σπασμική κατάσταση, βρίσκουμε συνήθως σ' αυτόν ένα συγκεκριμένο σημείο, που ο έρεθισμός του προκαλεί όχι μόνο ακτινοβολία πόνου, αλλά επίσης, στην ίδια περιοχή, μια παροξυστική αύξηση της ενδοθησίας. Έτσι, στην κράμπα του τεννίστα, που είναι μυϊκής φύσεως, η παροξυστική έπαση στην εξωτερική επιφάνεια του άγκωνος είναι ανυπόφορη. Βρίσκουμε, σ' αυτή την μορφή κράμπας, ένα «κόμπο» έδωδοθητικής μυϊκής συσπάσεως στο έσωτερικό του μεγάλου μυός, που χρησιμεύει για την κίνηση του ακραίου μέρους του βραχίονος. Αν εισαγάγουμε, με ένεση, προκατίνη σ' αυτόν τον «κόμπο», βλέπουμε όχι μόνο να εξαφανίζεται ο πόνος, αλλά να φεύγει σε πέντε λεπτά κι' η τοπική υπερευαισθησία που τον συνοδεύει.

ΕΡ: Από τι προκαλούνται οι μυϊκοί σπασμοί;

ΑΠ: Οι μύς υπόκεινται σε πολλές προσβολές. Μιά από τις συχνότερες, είναι η ψύξη που συμβαίνει όταν ο μύς έχει κουρασθεί από πολλή δουλειά. Σε άλλες περιπτώσεις, το απότομο κέντωμα ενός μυός κατά τη διάρκεια μιας ψευδούς κινήσεως, μπορεί να προκαλέσει τη σύσπαση του.

ΕΡ: Μπορεί να πάθει κανείς στραβολαμίασμα αν κοιμάται σε ρεύμα αέρα;

ΑΠ: Μάλιστα, πολύ συχνά. Φυσικά, μπορεί να κοιμηθεί κανείς σε ρεύμα και να μην πάθει τίποτα. Αλλά αν τη θρεπτικά αποθέματα του μυός έχουν εξανληθεί από υπερβολική άσασχόληση, ή ψύξη μπορεί να καταλήξει σε παρατεταμένο σπασμό.

ΕΡ: Τι συμβουλευετε σε τέτοια περίπτωση;

ΑΠ: Απλούστατα, να μη κοιμηστείς στα ρεύματα, και να φροντίζετε τους μύς σας.

ΕΡ: Τι έννοείτε με τη «φροντίδα των μυών»;

ΑΠ: Αμέσως μετά από μιὰ υπερβολική άσασχόλησή τους, πρέπει να ζεσταθεί το σώμα είτε μ' ένα χλιαρό ντους είτε με λουτρό. Αυτό πρέπει να γίνει ύστερα από ένα παιχνίδι τέννις ή από εργασία στον κήπο. Αλλά υπάρχουν κι' άλλοι είδους άσασχολήσεις των μυών. Συνιστώ, λόγου χάρη, σε άτομα που δακτυλογραφούν επί ώρες, να βυθίζουν τους βραχίονές τους επί τρία λεπτά, δυο φορές την ημέρα, σε ζεστό νερό, πρῶγμα που τους απαλλάσσει από πολλές έννοιες.

ΕΡ: Η άπννια μπορεί να οδη-

γήσει, σε μυϊκούς πόνους;

ΑΠ: Η άπννια οδηγεί στην κουρασία των μυών, γιατί, αν δεν άπανυόμαστε όσο κι' όπως πρέπει, οι μύς δεν χαλαρώνονται και δεν αναλαμβάνουν δύναμεις. Η έλλειψη χαλαρώσεως, ίσodυναμει με διαρκή ένεργεια. Η μυϊκή κόπωση καθιστά μεγαλύτερη την επάθεια στην ψύξη και μειώνει τη ζωτικότητα.

ΕΡ: Τι κάνετε όταν ανακαλύπτετε μιὰ πηγή μυϊκών σπασμών;

ΑΠ: Προσπαθώ, κατ' αρχήν, να εξουδετερώσω την αιτία. Θεραπεύω κατάπιν απ' ευθείας τον μύν. Γι' αυτό το σκοπό, υπάρχουν πολλές μέθοδοι, ζεστά κι' όγδα επιθέματα, μαλάξεις, ένεσεις προκαίνης, δροσιστική εξέτμηση. Όποια κι' αν είναι η μέθοδος που θα εφαρμοσθεί, πρέπει να έχει σαν στόχο της όχι την περιοχή όπου είναι αισθητός ο πόνος, αλλά την περιοχή απ' όπου ο πόνος πηγάζει.

ΕΡ: Τι έννοείτε με τη δροσιστική εξέτμηση; Την έχετε άποκαλέσει

Στο φύλλο της 13ης Μαρτίου 1961, η έφημερίδα «Νέα των Η.Π.Α. και του κόσμου» δημοσίευσε την παρακάτω έπιστολή της δρα Τραϊνθελ:

«Η συνέντευξη που παρεχώρησα για τους μυϊκούς σπασμούς στην έγκριτη έφημερίδα σας είχε σαν αποτέλεσμα να σωρευθεί ένα δλόκληρο μικρό βουνό από έπιστολές στο γραφείο μου με τις όποιες μου ζητούσαν συμβουλές κι' υποδείξεις. Επειδή ήταν αδύνατο να άπαντησω σε όλα αυτά τα γράμματα με την ταχύτητα και την προσοχή που άξιζαν, συνοψίζω έδω μιὰ άπάντηση για όλα:

1. Οι ένδομυϊκές ένεσεις προκαίνης δεν είναι μιὰ «πανάκεια», όπως σαφώς το διευκρίνησα στη συνέντευξή μου. Για να δώσει άποτελέσματα ή θεραπεία αυτή, πρέπει να γίνει με άση πολύ ακριβείς ένδειξεις.
2. Η μυϊκή θεραπευτική δεν άποδίδει τίποτα στις περιπτώσεις της σκληρύνσεως κατά πλάκας, της σκολιώσεως, της ρευματοειδούς πολυαρθρίτιδος, καθώς και ένος πλήθους άλλων νευρολογικών και ιδιοσυγκρασιακών παθήσεων.
3. Μου είναι αδύνατο να συστήσω ειδικούς, χωρίς να έχω υπ' όψη μου την ακριβή, σε κάθε περίπτωση, διάγνωση. Ο θεράπων ιατρός κάθε άρρωστου είναι ο μόνος κατάλληλος για να εκλέξει τον ειδικό συνάδελφό του, αν είναι άνάγκη και δεν τα βγάζει πέρα μόνος του.
4. Νομίζω, ότι οι περισσότεροι γιατροί έχουν ήδη άρκετά εξοικιωθεί με τα προβλήματα των μυϊκών σπασμών και είναι σε θέση να καθορίζουν και να εφαρμόζουν την κατάλληλη σε κάθε περίπτωση θεραπεία.

«κρύο μέσα στο μπουκάλι»;

ΑΠ: Η δροσιστική εξέτμηση συνίσταται σ' ένα ύγρο που έχει τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος και σ' ένα άεριο που έχει τη θερμοκρασία του σώματος. Όταν αυτά τα δυο έρχονται σ' έπαφή με την έπιδερμίδα, προκαλούν μιὰ ψύξη από εξέτμηση. Για λογαριασμό μου, δεν μεταχειρίζομαι καμιά φαρμακευτική σπασμολιτική, αλλά ένα μίγμα άφλεκτο και σχετικά λίγο τοξικό. Δεν κυκλοφορεί στο έμποριο, αλλά ώρισμένα ιατρικά κέντρα το παράγουν. Η ιατρική πράξη ο χρειάζεται πολύ.

ΕΡ: Πώς επενεργεί αυτή η μέθοδος;

ΑΠ: Εξουδετερώνοντας την ακτινοβολία του πόνου. Το σπινάδιο είναι όχι

τόσο η ψύξη του δέρματος, αλλά ο έρεθισμός, που προκαλείται συγχρόνως από την έπαφή κι' από το κρύο.

ΕΡ: Ανακουφίζει γρήγορα από τους πόνους;

ΑΠ: Δεν ανακουφίζει καθόλου από τους πόνους, αν δεν κατορθώσουμε να δώσουμε στον μύν το κανονικό του μήκος. Έτσι, πρέπει, να χαλαρωθεί ο μύς παράλληλα με την έφαρμογή της εξαιμιστικής ψύξεως. Η εξέτμηση εξασφαλίζει την κινητοποίηση του μέρους που πονά — είτε πρόκειται για τον λαιμό είτε για τον ώμο είτε για το χέρι — με τέτοιο τρόπο, ώστε να «πεισθεί» ο μύς να βγει από τη σύσπαση του.

ΕΡ: Έχει σημασία η γρήγορη αντιμετώπιση των μυϊκών πόνων

ΑΠ: Όσο διαρκεί ο πόνος, τόσο σε πιο πολλούς μύς εξαπλώνεται. Μπορεί ν' άρχισει σ' ένα απ' αυτούς και σιγά — σιγά να έπεκταθεί σε παράλληλες γραμμές μυών, που συσπώνται για να προστατέψουν τον πρώτο. Πρέπει, τότε, να

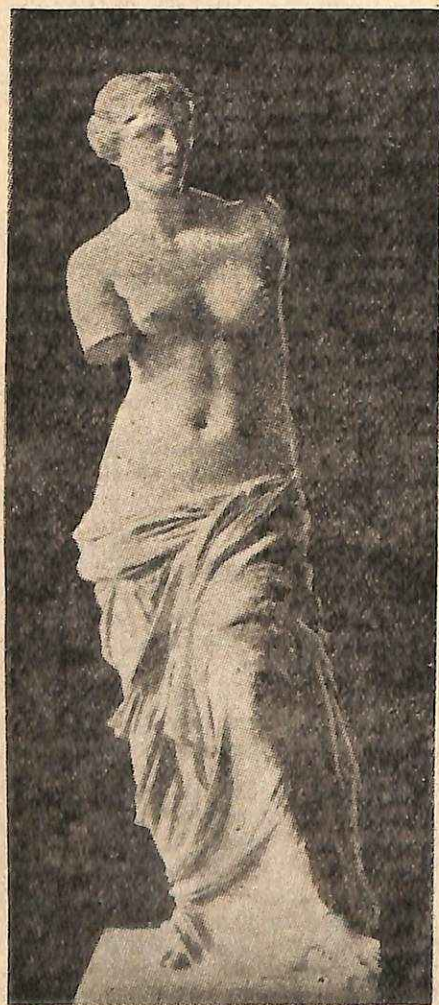
δοθεί σε όλους το φυσιολογικό τους μήκος, πρῶγμα που αποτελεί ένα πρόβλημα πολύ πιο δύσκολο.

ΕΡ: Οι πόνοι μεγαλώνουν με την ηλικία και το γήρας των μυών;

ΑΠ: Όχι, δεν το πιστεύω. Έχω διαπιστώσει επίσης πολύ καλά άποτελέσματα από τις ένεσεις προκαίνης, σε άτομα άρκετά προχωρημένης ηλικίας. Οι άνθρωποι, έχουν την τάση να άποδέχονται μυορλατρικά τους μυϊκούς πόνους, γιατί δεν ξέρουν ότι είναι δυνατόν ν' απαλλαγούν απ' αυτούς. Αρκούν στη σκέψη: «Αυτά έχουν τα γέραματα». Λοιπόν, έχω κάνει καλά άρκετους έδωδογητάρηδες κι' όγδογητάρηδες που νόμιζαν τον έαυτό τους τδριστικά καταδικασμένο.

‘Η όμορφιά είναι σύμπτωμα της υγείας...

‘Η ‘Αφροδίτη της Μήλου, σύμφωνα με τα σημερινά κριτήρια της όμορφιάς, είναι... παχύσαρκη.

Τα μυστικά της όμορφιάς

ALDOUS HUXLEY

ΟΙ σύγχρονες γυναίκες είναι άναμφισβήτητα πιο ελεύθερες από άλλότε. Πιο ελεύθερες, όχι μόνο για να ασκούν τα κοινωνικά λειτουργήματα, τα όχι και τόσο αξιολύπητα, που ήταν μέχρι σήμερα προνόμιο των ανδρών, αλλά και για να ασκούν το πολύ πιο ευχάριστο γυναικείο προνόμιο να είναι έλκυστικές. Οι γυναίκες έχουν σήμερα το δικαίωμα, αν όχι να είναι λιγότερο ενάρετες από τις γιαγιάδες τους, τουλάχιστον να φαίνονται λιγότερο ενάρετες.

‘Η ‘Αγγλίδα ματρόνα, που ήταν άλλοτε ένα πλάσμα με αυστηρή, ακόμα και τρομακτική εμφάνιση, κάνει τώρα, ότι μπορεί για να αποκτήσει και να διατηρήσει μια εμφάνιση που οι γυναίκες της περασμένης γενεάς θα χαρακτήριζαν ως άσεμνη. Συχνά πετυχαίνει το σκοπό της. ‘Αλλ’ οι σύγχρονοι άνθρωποι δε σκανδαλίζονται — τουλάχιστον από ήθικη άποψη. Σκανδαλίζομαστε κάποτε από αισθητική άποψη, αλλά η γυναίκα έχει το ήθικο δικαίωμα να ασχολείται με την προσωπική της εμφάνιση όπως αυτή νομίζει.

‘Η εκχώρηση αυτού του δικαιώματος, απορρέει από μίαν άλλη, γενικότερη — την εκχώρηση δικαιωμάτων στο Σώμα, με κεφαλαίο Σ, στο Σώμα, το μοναχικό στοιχείο του κακού. Γιατί σήμερα καταλήξαμε να παραδεχθούμε ότι το σώμα έχει τα δικαιώματά του. Και όχι μονάχα δικαιώματα, αλλά και καθήκοντα! Για παράδειγμα, η ανάπτυξη της όμορφιάς και της εύρωστίας του σώματος είναι ένα από τα καθήκοντα του σύγχρονου ανθρώπου.

Οι ιδέες του χριστιανικού ασκητισμού έχουν πάψει να μας άνησυχούν. Διεκδικούμε τη δικαιοσύνη για το σώμα, όσο και για την ψυχή. Και αυτό, μεταξύ άλλων, έχει ως αποτέλεσμα να πλουτίζουν οι βιομήχανοι καλλυντικών για το πρόσωπο και οι ειδικοί για τα ζητήματα της όμορφιάς, οι έμποροι κορσέδων από καουτσούκ που δείχνουν λεπτότερη τη σιλουέττα, οι εφευρέτες αποτριχωτικών φαρμάκων και οι συγγραφείς βιβλίων για τη γυμναστική της κοιλιάς.

Ποιά είναι τα πρακτικά αποτελέσματα της σύγχρονης αυτής λατρείας της

‘Η σύγχρονη λατρεία της όμορφιάς απαιτεί μια τεράστια δαπάνη ενέργειας, χρόνου και χρημάτων. Τι αποκτούν οι γυναίκες εις αντάλλαγμα; Ήγιναν όλες ωραιότερες; — εξαρτάται από τον τρόπο με τον όποιον αντιμετωπίζουμε τα αποτελέσματα, μάς λέει σ’ αυτό το μικρό δοκίμιο ο διασημος ‘Αγγλος συγγραφέας ‘Ο άγωνας για την όμορφιά φαίνεται πως κατέληξε σε μια τεράστια έπιτυχία και σε μια άξιοθρήνητη άποτυχία...

όμορφιάς; Πού κατέληξαν οι ασκήσεις και η χειρομάλαξη και οι θρεπτικές κρέμες του δέρματος; Οι γυναίκες είναι όμορφότερες από άλλους; Τι αποκτούν εις αντάλλαγμα της τεράστιας δαπάνης ενέργειας, χρόνου και χρημάτων που απαιτεί η λατρεία της όμορφιάς;

Το γήρας, μεσαιωνικός άναχρονισμός

ΑΥΤΕΣ είναι έρωτήσεις στις οποίες δύσκολα μπορεί να δοθεί άπάντηση. Γιατί τα γεγονότα φαίνονται μάλλον αντιφατικά.

‘Ο άγωνας υπέρ της φυσικής όμορφιάς φαίνεται ότι κατέληξε συγχρόνως σε μια τεράστια έπιτυχία και σε μίαν άξιοθρήνητη άποτυχία. Αυτό εξαρτάται από τον τρόπο με τον όποιον αντιμετωπίζουμε τα αποτελέσματα.

Είναι έπιτυχία υπό την έννοια πως υπάρχουν σήμερα περισσότερες γυναίκες που διατηρούν τη νεανική τους έφ-

φάνιση σε πολύ πιο προχωρημένη ηλικία. Οι ‘αγριαιές κυρίες’ αρχίζουν ήδη να γίνονται σπάνιες. Σε λίγα χρόνια, μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι το είδος τους θα έχει εκλείψει. Τα λευκά μαλλιά και οι ρυτίδες, ή κυρτωμένα μάτια και τα θαυλωμένα μάγουλα θ’ αρχίσουν τότε να θεωρούνται σαν μεσαιωνικός άναχρονισμός.

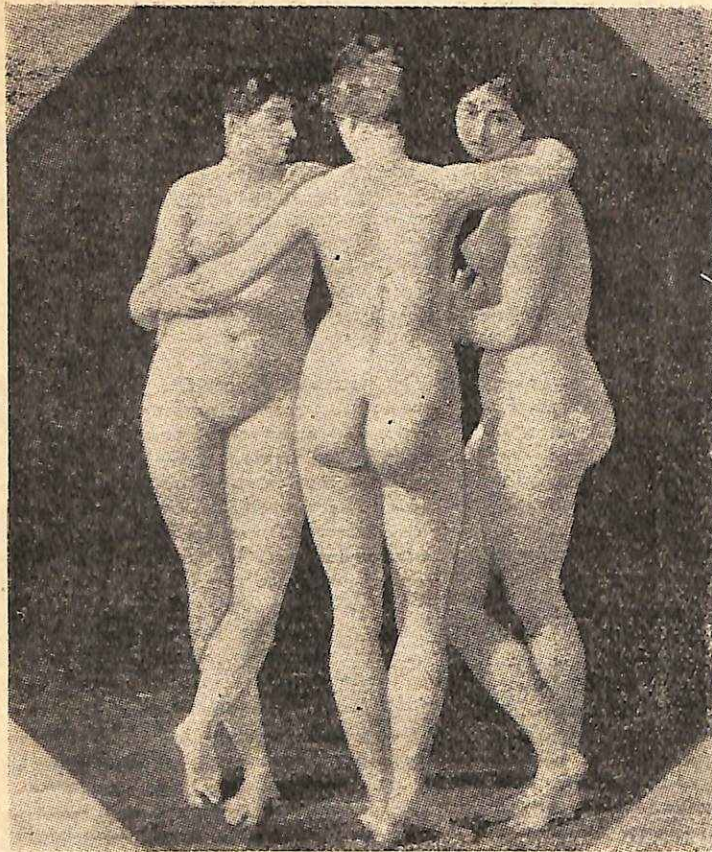
‘Η ‘αγρία μάγισσα’ του μέλλοντος θα έχει χρυσόξανθες μπούκλες και χείλη κόκκινα σαν κεράσια, λεπτούς άστραγάλους και σιλουέττα βεργολυγερή. Στις μελλοντικές εκθέσεις ζωγραφικής, ή προσωπογραφία της ‘Μητέρας του Καλλιτέχνη’ σχεδόν δε θα ξεχωρίζει από το πορταίτο της ‘Κόρης του Καλλιτέχνη’. Αυτό το ποθητό αποτέλεσμα θα όφείλεται άφ’ ενός στις θρεπτικές αλοιφές του δέρματος, τις ένεσεις παραφίνης, την άσθητική χειρουργική, τα λασπόλουτρα και το μακιγιάρισμα, και άφ’ έτέρου σε μια βελτιωμένη υγεία, που κι αυτή θα όφείλεται σ’ έναν όρθολογικό τρόπο διαβιώσεως.

‘Η άσχήμια είναι ένα από τα συμπτώματα της άρρώστειας, ή όμορφιά είναι ένα σύμπτωμα υγείας. ‘Ο άγωνας για την όμορφιά, ως το σημείο που συμπύπτει με τον άγωνα για την υγεία, είναι κάτι που αξίζει το θαυμασμό μας και ή έπιτυχία του, ως ένα σημείο, είναι άναμφισβήτητη. ‘Η όμορφιά που είναι έπιπώς τεχνητή αντανάκλαση των συμπτωμάτων της υγείας, είναι κατώτερης ποιότητας από τη γνήσια όμορφιά που συμπύπτει με την υγεία. ‘Ωστόσο, ή άπομίμηση κάποτε είναι τόσο καλή, ώστε μπορεί να μάς ξεγελάσει.

Τα τεχνικά μέσα για την άποκτηση των συμπτωμάτων της υγείας είναι τώρα στη διάθεση κάθε ανθρώπου που άπολαμβάνει μίαν σχετικής ευημερίας. ‘Η γνώση των μέσων που μάς επιτρέπουν να άποκτήσουμε μίαν γνήσια υγεία, διαδίδεται όλο και πιο πλατειά και άσφαλώς θα έρθει ο καιρός που όλος ο κόσμος θα συμμορφώνεται στους κανόνες της υγιεινής. ‘Αλλ’ όταν φθάσει ή εύλογη αυτή στιγμή, τι πρόκειται

Μια Κινέζα, μια Μαυριτανή και μια Εύρωπαία: τρεις διαφορετικοί τύποι όμορφιάς...

Οι τρεις Χάριτες του Γάλλου ζωγράφου Ρενιό (τέλος του 18ου αιώνα) ζυγίζουν κάπου 250 κιλά και οι τρεις μαζί.

να συμβεί; Μήπως όλες οι γυναίκες θα είναι ωραίες, τουλάχιστον όσο τους επιτρέπει η φυσική μορφή των χαρακτηριστικών τους με τη βοήθεια ή χωρίς τη βοήθεια της χειρουργικής και της χημείας;

Μορφές ψυχολογικής άσχημιας

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ, έμφατική και ξεκάθαρη, είναι: όχι. Γιατί το αληθινό κάλλος αφορά τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό εγώ. Η όμορφα ενός βάζου από πορσελάνη είναι ζήτημα σχήματος, χρώματος κι' επιφανειακής δομής του υλικού. Το βάζο μπορεί να είναι κενό ή γεμάτο άραχνες, γεμάτο μέλι ή γεμάτο ακαθαρσίες. Αυτό δεν επηρεάζει καθόλου την όμορφα ή την άσχημια του. Άλλ' η γυναίκα είναι ζωντανή και συνεπώς η όμορφα της δε βρίσκεται στην επιφάνεια της επιδερμίδας της.

Η όμορφα του ανθρώπινου βάζου επηρεάζεται από τη φύση του πνευματικού περιεχομένου του. Γνώρισα γυναίκες που, αν έκρινε κανείς από την εξωτερική μορφή τους, ήταν έκθαμβωτικά γοητευτικές. Το χρώμα, το δέρμα και τα χαρακτηριστικά τους ήταν τέλεια. Και όμως δεν ήταν καθόλου ωραίες. Γιατί το βάζο ήταν άδειο ή περιείχε κάποια διασπορά. Το κενό και η πνευματική άσχημια δεν κρύβονται με την εξωτερική εμφάνιση. Υπάρχει όμως ένα εσωτερικό φως που μπορεί να μετασχηματίσει μορφές που ο καθαρός αισθητικός θα τις θεωρούσε ελαττωματικές ή άσχημες. Υπάρχουν πολλές μορφές ψυχολογικής άσχημιας. Υπάρχει, για παράδειγμα, η άσχημια της ηλιθιότητας. Υπάρ-

θυμάμαι ακόμα δυο νεαρές 'Αμερικανίδες που συνάντησα σε μιὰ χώρα της Βόρειας 'Αφρικής. Από καθαρώς αισθητική άποψη, ήταν ωραίες. Άλλ' η σκοτεινή πλήξη, που ανέφερα πιο πάνω, ήταν τόσο βαθειά τυπωμένη στο δροσερό τους πρόσωπο, ή στάση και οι κινήσεις τους εξέφραζαν τόση ραθυμία, ώστε ήταν σχεδόν ανυπόφορο να τις κυττάξεις. Αυτά τα εξαισία πλάσματα ήταν άποκρουστικά.

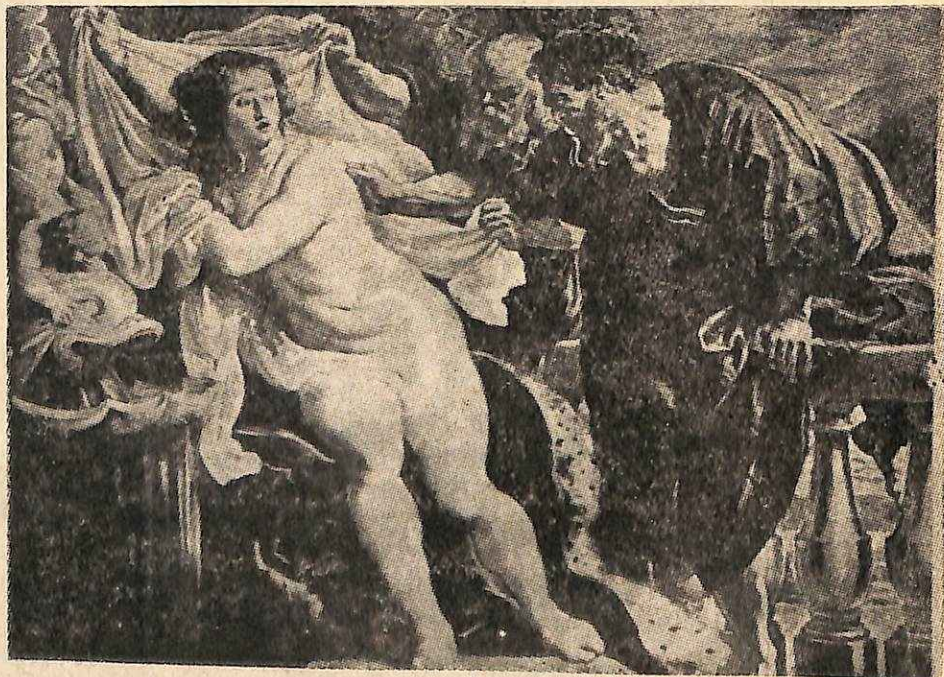
Ακόμα συχνότερη και όχι λιγώτερο άποκρουστική είναι αυτή η σκληρότητα που χαλάει τόσα νόστιμα πρόσωπα. Συχνά, είναι αλήθεια, αυτό το σκληρό, το άκαμπτο ύφος δεν οφείλεται σε ψυχολογικούς λόγους, αλλά στη συνήθεια των σημερινών γυναικών να φτιασιδώνονται υπερβολικά. Πρέπει κάποτε να κυττάζουμε από πολύ κοντά για ν' ανακαλύψουμε, κάτω από το μακιγιάρισμα, το γλυκό, ζωντανό πρόσωπο.

Άλλα συχνά το πρόσωπο δεν έχει γλυκύτητα. Συχνά φαίνεται σχεδόν άπονεκρωμένο. Η σκληρότητα και η νέκρα έρχονται από μέσα. Είναι οι έξωτερικές ενδείξεις κάποιας χρόνιας συναισθηματικής δυσαρμονίας. Και δε χρειάζεται να συμβουλευθούμε ένα φρουδιστή για να μας πει πως η εσωτερική αυτή δυσαρμονία είναι συχνά σεξουαλικής φύσεως.

Μετριοπαθείς ελπίδες

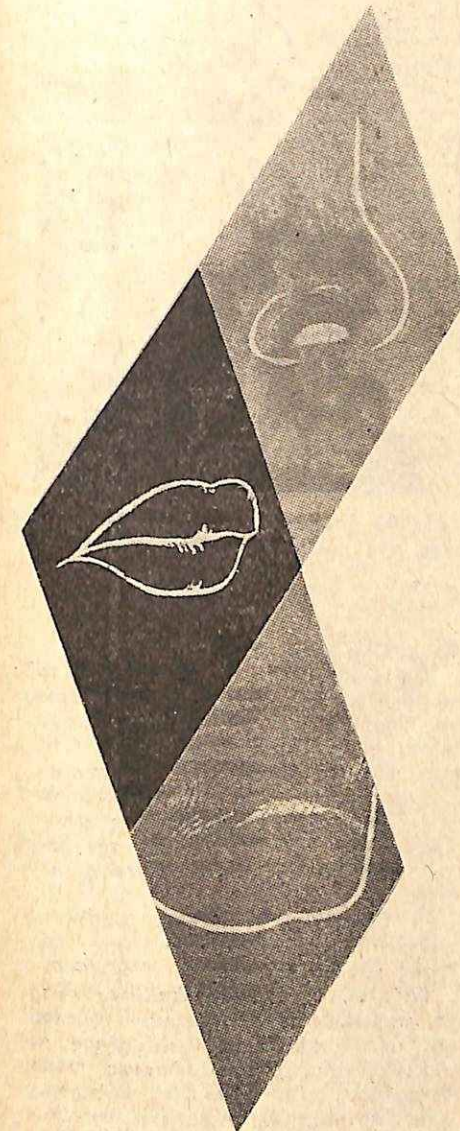
Ο ΣΟ θα εξακολουθούν να υπάρχουν οι δυσαρμονίες αυτού του είδους, όσο θα υπάρχουν αίτια που προκαλούν αυτή τη σκοτεινή πλήξη, όσο τ' ανθρώπινα πλάσματα θα υποδουλώνονται τυφλά σε πάθη που γίνονται μονομανίες, ή λατρεία της όμορφιας θα είναι καταδικασμένη σε άποτυχία.

Αν και μπορεί να παρατείνει τη νεό-

Η «Σωσάνα στο λουτρό» του Ρούμπενς (17ος αιώνας) έχει πολλά περιττά λίπη

τητα και να δημιουργήσει ή ν' απομιμηθεί τα συμπτώματα της υγείας, ο άγώνας που εμπνέεται από τη λατρεία της όμορφιας θα παραμείνει άκαρπος. Η χειρουργική δεν αγγίζει τη βαθύτερη πηγή της όμορφιας, την ψυχή που νοιώθει τις συγκινήσεις. Η ανθρώπινη ράτσα δεν πρόκειται ν' αποκτήσει την όμορφα με τις θρεπτικές αλοιφές του δέρματος

Τα σεξουαλικά χείλη της Μπριζίτ Μπαρντό

και την τελειοποίηση του μηχανικού μασάζ και των ηλεκτρικών μηχανών άποτριχώσεως. Άλλ' ούτε και με την υγεία θ' αποκτήσουν οι άνθρωποι την όμορφα.

Όλοι οι άνδρες και όλες οι γυναίκες δε θ' αποκτήσουν την όμορφα παρά μονάχα όταν η κοινωνική οργάνωση θα δώσει στον καθένα τη δυνατότητα να ζήσει με πληρότητα μιὰ αρμονική ζωή, όταν δεν θα υπάρχουν κακές πορορμήσεις που οφείλονται στο κοινωνικό περιβάλλον, ούτε κληρονομικές τάσεις που ευνουούν τα πάθη της διασποράς. Με άλλα λόγια, ποτέ όλοι οι άνθρωποι δε θα είναι ωραίοι. Άλλα πάντως, στον αβυσσικό κόσμο, θα μπορούσε να υπάρχει λιγώτερη άσχημια άπ' όση υπάρχει σήμερα. Πρέπει ν' άρκεσθούμε σε μετριοπαθείς ελπίδες.

Τὰ μυρμήγκια καὶ ἡ γραφειοκρατία

Η γραφειοκρατία στις περισσότερες πολιτισμένες χώρες του κόσμου είναι το άγχος και το βασανιστήριο των πολιτών. Άλλα στην 'Αμερική έχει φτάσει σε άνευ προηγουμένου ύψος και προκαλεί έκτος την αγανάκτηση, ωραία εϋθυμογραφήματα.

Οι κτιριακές εγκαταστάσεις μιὰς αεροπορικής βάσεως της Γεωργίας είχαν κατακλυσθεί από ένοχλητικώτατα ξανθά μυρμήγκια. Ο προϊστάμενος των υγειονομικών υπηρεσιών της βάσεως άπευθύνθηκε στη στρατιωτική άποθήκη φαρμακευτικού υλικού ζητώντας τη χορήγηση έντομοκτόνου, άλλ' έξ αιτίας ώρισμένων γραφειοκρατικών διατυπώσεων ή έγκριση της χορήγησης καθυστέρησε. Γεμάτος αγανάκτηση για τις γραφειοκρατικές κωλυσιεργίες, ο διοικητής της βάσεως έστειλε το ακόλουθο έγγραφο στον προϊστάμενο της άποθήκης φαρμακευτικού υλικού:

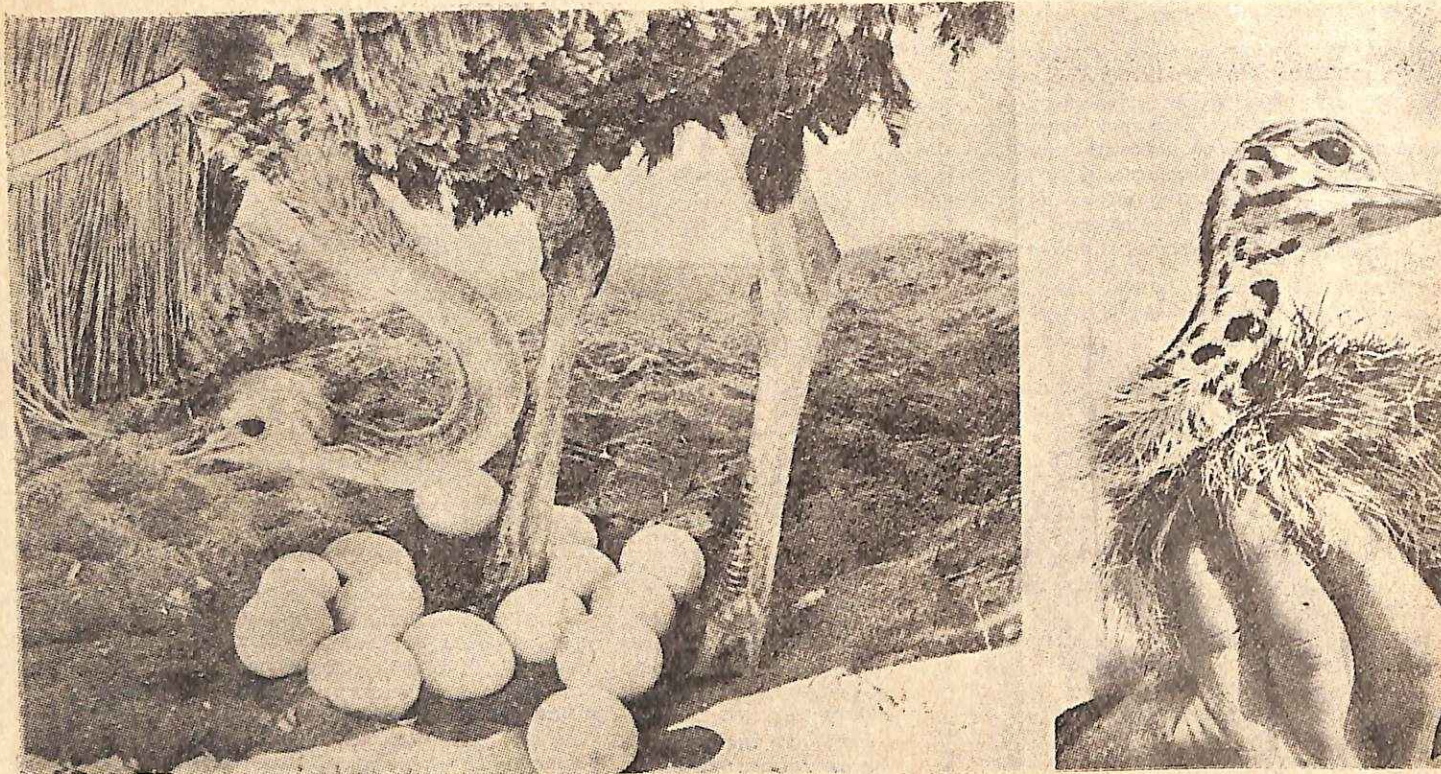
«Έν σχέσει προς το δημιουργηθέν ζήτημα της χορήγησης έντομοκτόνου γνωρίζωμεν ύμιν τα κάτωθι:

Η ύμετέρα υπηρεσία μὰς έγνωστοποίησεν ότι το έν λόγω έντομοκτόνον κατά των μυρμηγκών δεν δύναται να χορηγηθί ύπ' αὐτῆς ως μη έχούσης αρμοδιότητα δια τοιαύτην χορήγησιν. Κατόπιν τούτου άπηυθύνθημεν εις την σεβάστην Έπιμελητείαν. Η έπιμελητεία μὰς έπληροφόρησεν ότι δεν δύναται να χορηγήσῃ έντομοκτόνον παρά μόνον εις ήν περίπτωσιν οι προς έξολόθρευσιν μυρμηγκες εύρίσκονται έξωθι των κτιριακών εγκαταστάσεων. Έάν τὰ έν λόγω βδελυρά ζωύφια εύρίσκονται εις το εσωτερικόν των κτιρίων, συμφώνως προς τους στρατιωτικούς κανονισμούς, αρμόδιον δια την χορήγησιν του έντομοκτόνου είναι το Μηχανικόν, όπερ εύθύνεται δια την συντήρησιν των κτιρίων.

Επί των ανωτέρω παρατηρούμεν τα κάτωθι: Η εξακρίβωσις των προθέσεων των μυρμηγκών τυγχάνει άκρως δυσχερής. Τα μὲν εύρίσκονται έντός των κτιρίων μας και έξέρχονται κατά διαστήματα δια να πάρουν τον άέρα τους. Τα δε άλλα κατοικούν εις

φωλεάς έξω των κτιρίων και εισέρχονται δια ν' αναζητήσουν την τροφήν των εις τους θαλάμους και τα μαγειρεία μας. Το πρόβλημα λοιπόν του προσδιορισμού της μονίμου κατοικίας των μυρμηγκών είναι δυσεπίλυτον, ώστε είναι άδύνατον να καθορισθί ποία από τα έντομα ανήκουν εις την δικαιοδοσίαν του Μηχανικού και ποία ανήκουν εις την έπιμελητείαν. Οι μυρμηγκες της βάσεως μας τυγχάνουν έξαιρετικά κακομαθημένοι και άρέσκονται να μπαινοβγαίνουν άδιακόπως. Έάν λοιπόν χρησιμοποιήσωμεν έντομοκτόνον του Μηχανικού, κινδυνεύομεν να φονεύσωμεν τους μυρμηγκας της Έπιμελητείας. Καί αν χρησιμοποιήσωμεν έντομοκτόνον της Έπιμελητείας, ύπάρχει κίνδυνος να έκτελέσωμεν τους μυρμηγκας του Μηχανικού. Άλλα τοιούτον τι, ως γνωστόν, αντίκειται εις τους στρατιωτικούς κανονισμούς και ένδεχεται να όδηγήσῃ εις πειθαρχικά και ποινικά διώξεις των αξιωματικών της ήμετέρας βάσεως και να προκαλέσῃ δυσάρεστους άνωμαλίας εις την υπηρεσίαν του Μηχανικού και της Έπιμελητείας.

Κατόπιν των όσων εξέτεθησαν και προς άποσόδησιν τοιούτων κινδύνων, έχομεν την τιμήν να προτείνωμεν τα κάτωθι: Δεδομένου ότι το έντομοκτόνον του Μηχανικού είναι ίσης δραστηριότητος με το έντομοκτόνον της Έπιμελητείας, αίτούμεν την χορήγησιν ίσων δόσεων και από τα δύο υπηρεσίας. Τα δύο έντομοκτόνα θα αναμισθούν άκριδοδικαίως εις ίσας ποσότητας και το μίγμα θα χρησιμοποιηθί δια την έξολόθρευσιν των μυρμηγκών τόσοσν του εσωτερικού όσον και του έξωτερικού των κτιριακών εγκαταστάσεων. Δια του τρόπου αυτού, ούδεις θα γνωρίζῃ ποίον έντομοκτόνον έφόνευσεν τους μυρμηγκας του Μηχανικού και ποίον τους μυρμηγκας της Έπιμελητείας

Η στρουθοκάμηλος αυτή καταλαβαίνει ότι της έχουν πάρει ένα από τ' αυγά της. Δεν θα ήσυχάσει παρά μονάχα όταν της το ξαναδώσουν και θ' άρνηθεί να κλωσήσει ένα ξένο αυγό. Δεξιά, ο νεοσσός που μόλις γυήκε από το αυγό είναι ντυμένος με σκληρά φτερά σαν άγκάθια σκαντζόχοιρου.

Πουλιά που δεν πετάνε...

«Πρόκειται για μία γκαμήλα που μεταμφιέστηκε σε πουλί», είπε κάποτε στους μαθητές του ένας Γάλλος ορνιθολόγος. Καί ίσως δεν είχε άδικο... Τά μόνα που ξέρουν οι περισσότεροι άνθρωποι για τη στρουθοκάμηλο είναι ότι χωνεύει τις πέτρες, κρύβει το κεφάλι της στην άμμο, παράγει φτερά για τα καπέλλα και γεννάει... αυγά στρουθοκαμήλου.

Ο ΓΕΡΜΑΝΟΣ φυσιοδίφης Έδμόνδος Μπρέμ ήταν πολύ συγχυσμένος. Η πυρρόξανθη γενειάδα του έρθωνόταν άπειλητικά και κάτω από τ' άσημένα μαγουλάκια του τα μικροσκοπικά του μάτια σπινθηροβολούσαν ώργισμένα. Βλαστημούσε μέσα από τα δόντια του ψάχνοντας εδώ και κεί στον περίβολο του ορνιθολογικού σταθμού του Χαρτούμ, στο Σουδάν, όπου μόλις είχε φτάσει εκείνη την ημέρα του 1882 για ν' αναλάβει καθήκοντα διευθυντού.

— Διάβολε! Πού είναι τα κλειδιά μου; Φαίνεται πως τάχασα χθές το βράδυ. Κάπου εδώ θα μου πέσανε.

Πηγαίνονταν έκνευρισμένος, προσπαθώντας να θυμηθεί το δρομολόγιό του της περασμένης ημέρας. Νεοφερμένος, στο σταθμό, δεν ήξερε ακόμα τα παράξενα καπνόπια. Διαφορετικά, δε θα τον εξέπλησσε τόσο ή απώλεια των κλειδιών...

— Πρέπει όπωσδήποτε να τα βρω!

φώναξε έξαλλος ο δρ Μπρέμ. Πρέπει να ξεκλειδώσω το γραφείο μου!

— Χόσατε τα κλειδιά σας; ρώτησε ήρεμα ο Σάρλ Νοέλ, ο Γάλλος βοηθός. Μην ανησυχήτε, κύριε καθηγητά, ξέρω πού βρίσκονται.

— Και δεν μιλάτε τόσο ώρα; Θέλω άμέσως τα κλειδιά μου!

Ο βοηθός έδειξε με το δάχτυλο τους ηλιόλουστους περιφραγμένους χώρους του ορνιθολογικού σταθμού.

— Τα κλειδιά θα βρίσκονται κάπου εκεί, όπως συνήθως...

Ο Έδμόνδος Μπρέμ έριξε μία ματιά προς την κατεύθυνση που έδειχνε ο βοηθός του. Κοντά στο θάλαμο των μετεωρολογικών οργάνων, πίσω από έναν κίτρινο ξύλινο φράχτη, ύψωνονταν τα κωμικά κεφάλια των στρουθοκαμήλων.

— Πώς; Οι στρουθοκάμηλοι; άπορώσε ο καθηγητής.

— Είναι σχεδόν βέβαιο πως εκεί βρίσκονται τα κλειδιά. Αύριο το πρωί

θα στείλω τους υπηρέτες...

Την άλλη μέρα, ο Έδμόνδος Μπρέμ παρακολουθούσε δύσπιστα μία παράξενη επιχείρηση: Έφωδιασμένοι με ραβδία, οι ιθαγενείς υπηρέτες του σταθμού έψαχναν προσεκτικά τις πελώριες... κουτσουλιές των στρουθοκαμήλων!

— Τα βρήκα! φώναξε ένας μαυρός Σουδανέζος σηκώνοντας με την άκρη του ραβδίου του μίαν άρμαθιά κλειδιών.

— Το περίμενα, είπε ο βοηθός του καθηγητή, που παρακολουθούσε άμυλητος και κατάπληκτος.

Τα κλειδιά, πλυμένα από τις κοπριές, παραδόθηκαν στο Γερμανό φυσιοδίφη, αφού ταξίδεψαν κατά μήκος του πεπτικού συστήματος κάποιας στρουθοκαμήλου! «Πάντα το ίδιο παθαίνουν στο Χαρτούμ» θα σημειώσει αργότερα σ' ένα σύγγραμμά του ο Έδμόνδος Μπρέμ. «Κάθε φορά που εξαφανίζονταν ένα μικρό αντικείμενο, ψάχναμε στα περιττώματα των στρουθοκαμήλων».

Η ΦΗΜΗ της στρουθοκαμήλου που καταβροχθίζει ρολόγια και κλειδιά έχει κάνει το γύρο του κόσμου. Το κοινό τα θεωρεί τραγερά λαίμαργα, με «σιδερένιο στομάχι», που κάποτε γίνεται αληθινή απόδηκη παλαιοσιδερεϊκών. Στην πραγματικότητα, μονάχα η πλήξη και η περιέργεια ώθούν το αιχμάλωτο πουλί να καταπίνει ό,τι βρεθεί μπροστά του. Άλλα το στομάχι της στρουθοκαμήλου είναι ένας μύθος. Το πουλί δε χωνεύει ούτε το σίδερο ούτε τα χαλίκια. Τ' αντικείμενα βρίσκουν τη φυσική τους διέξοδο μέσα από το πεπτικό σύστημα. Άν είναι πολύ μεγάλα για ν' αποβληθούν, προκαλούν το θάνατο.

Άν και δεν υπάρχει ζωολογικός κή-

πος χωρίς στρουθοκαμήλους, το παράξενο πουλί περιβάλλεται από θρύλους. Τά μόνα που ξέρουν οι περισσότεροι άνθρωποι για τη στρουθοκάμηλο, είναι ότι χωνεύει τις πέτρες, κρύβει το κεφάλι της στην άμμο, παράγει φτερά για τα καπέλλα και γεννάει... αυγά στρουθοκαμήλου.

«Πρόκειται για μία καμήλα που μεταμφιέστηκε σε πουλί», είπε κάποτε στους μαθητές του ένας Γάλλος ορνιθολόγος. Καί ίσως δεν είχε άδικο. Το μόνο είδος στρουθοκαμήλου που γνώρισε ο άνθρωπος από τ' αρχαία χρόνια είναι η STRUTHIO CAMELUS της Αραβίας και της Αφρικής. Χωρίς να φτάνουμε ως το σημείο να τη χαρακτηρίσουμε ως «φτερωτή δρομάδα», μπορούμε να πούμε ότι τ' όνομά της είναι πολύ έκφραστικό. Υπό τις ίδιες συνθήκες διαβίωσης, μέσα στο ίδιο φυσικό περιβάλλον, τα δυο ζώα, καμήλα και στρουθοκάμηλος, αν και δίνονταν συγγένεια μεταξύ τους, ανέπτυξαν αντίλογα χαρακτηριστικά: κυρτωμένη ράχη, ψηλό λαιμό και μικρό κεφάλι, ανθεκτικότητα, ικανότητα ν' αποθηκεύουν στο σώμα τους μεγάλες ποσότητες νερού.

Έξ άλλου, δυσκολευόμαστε να χαρακτηρίσουμε τη στρουθοκάμηλο ως «πηλό», γιατί στη φαντασία μας ή έννοια του πουλιού συνδέεται με τις φτερούγες, με την ικανότητα της πτήσεως. Η στρουθοκάμηλος έχει φτερούγες, αλλά δεν μπορεί να πετάξει, όπως και όλοι οι συγγενείς της του γένους των στρουθοκαμήλων. Στους «άπτερυγες» της Αυστραλίας οι άχρηστες φτερούγες έχουν σχεδόν εξαφανισθεί.

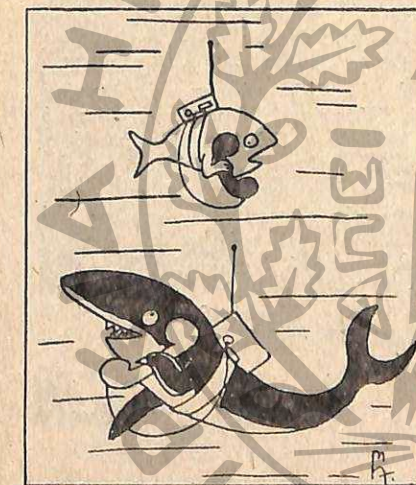
Βαρύ και άχαρο πουλί, η στρουθοκάμηλος έχει εμφάνιση μάλλον κωμική. Άν θέλαμε να υμνήσουμε την όμορφή της, δε θα βρίσκαμε ποιά ελάχιστα όμορφα χαρακτηριστικά: Τά μάτια της, μεγάλα και σκοτεινά, σκιάζονται από μακρύτατες βλεφαρίδες που θα τις ζήλευσαν ακόμα και οι βεντέτες του σινειά. Άλλα τα μάτια αυτά είναι τοποθετημένα τόσο ψηλά — σε ύψος 2,50 μέτρων από το έδαφος — ώστε περνούν άπαρηγόρητα στο μικροσκοπικό κεφάλι με τον άτελειωτο γυμνό λαιμό. Το σώμα τραβάει περισσότερο την προσοχή. Βαρύ και όγκωδες, περιβάλλεται από τα περίφημα φτερά, τα πιο πολύτιμα φτερά του ζωικού βασιλείου, ασπρόμαυρα στο άρσενικό, γκριζά στο θηλυκό. Καί κάτω από τον πλούσιο μανδύα των μεταξωτών φτερών, βγαίνουν οι γυμνοί μηροί που καταλήγουν στα χοντρά πόδια με δυο δάχτυλα το καθένα.

Το σύνολο ζυγίζει κάπου 100 κιλά. Το όγκωδες αυτό πλάσμα τρέφεται με χορτα και σπόρους που ποικίλλουν με λίγες όκρίδες ή σαύρες, κάποτε και σαλιγκάρια και θηλάκια, ακόμα και κλωσόπουλα, όταν η στρουθοκάμηλος βρεθεί κοντά σε μία φάσμα. Στα γεύματά της, η στρουθοκάμηλος χρησιμοποιεί... το νόμο της βαρύτητας: Καταβροχθίζει την τροφή της, τεντώνει το λαιμό της προς τα πάνω κι αφήνει το νόμο της βαρύτητας να λειτουργήσει. Μπορούμε να παρακολουθήσουμε τις μπουκιές που καταβαίνουν σιγά σιγά μέσα στα όδόντα ή ενεκλήντα εκατοστά του λαιμού.

Α Ν και μπορεί ν' άνθξει πολλές ή μέρες στη δίψα, η στρουθοκάμηλος πίνει μεγάλες ποσότητες νερού. Της χρειάζονται κανονικά έφτά ή όχτώ κιλά την ημέρα. Γι' αυτό και, στο φυσικό της περιβάλλον, προσπαθεί να μην απομακρύνεται από τις πηγές του νερού. Όταν πίνει, ξεχνάει τά πάντα, ακόμα και τον κίνδυνο. Δεν απομακρύνεται από την πηγή παρά μόνον όταν κορέσει τη δίψα της.

Η ανικανότητά της να πετάξει αντισταθμίζεται από την εξαιρετική της ταχύτητα στο έδαφος. Ο Άγγλος φυσιοδίφης Άπτερσον βεβαιώνει πως μία κυνηγημένη στρουθοκάμηλος καλύπτει ένα αγγλικό μίλι (1.609 μέτρα) σε μισό λεπτό, πράγμα που σημαίνει ότι αναπτύσσει ώριαία ταχύτητα 193 χιλιομέτρων! Αυτό είναι ασφαλώς μία υπερβολή, άλλ' είναι γεγονός ότι συνήθως η ταχύτητά της φτάνει τα 40 χιλιόμετρα την ώρα και κάποτε ξεπερνάει τα 60. Αυτή την ταχύτητα μπορεί να τη διατηρήσει σχεδόν άμείωτη επί δυο περίπου ώρες.

Βλέπουμε συχνά τά κοπάδια να καταλαμβάνονται από πανικό και να τρέχουν ξέφρενα προς όλες τις κατευθύνσεις. Η στρουθοκάμηλος έχει πάντα την τάση να τρέχει στα πόδια, να φύγει μπροστά ου κινδύνου, πραγματικούς ή φανταστικούς. Οι ζέβροι κάνουν συχνά παέρα με τις στρουθοκαμήλους, γιατί μπορούν να δώσουν άμέριμνοι, ενώ τά φοβισάρικα πουλιά, που ο λαιμός τους καταπνίγει σαν περισκόπιο τη γύρω πεδιάδα δίνουν τó σύνθημα της φυγής μόλις παρουσιασθεί κίνδυνος. Τότε, ζέβροι και στρουθοκάμηλοι τρέχουν όλοταχώς σηκώνοντας σύννεφα σκόνης. Πάντα δύσπιστη και φοβισμένη, η στρουθοκάμηλος δεν είναι σε θέση να εκτιμήσει τη σοβαρότητα του κινδύνου. Φεύγει μπροστά σ' ένα ποντίκι όπως και μπροστά σ' ένα λεοντάρι. «Καταπλήκτων αυτή εν τη συνέσει», γράφει η Παλαιά Διαθήκη για τη

Η μηχανοκίνητη αλιεία αναγκάζει τά ψάρια να πάρουν αντίμετρα

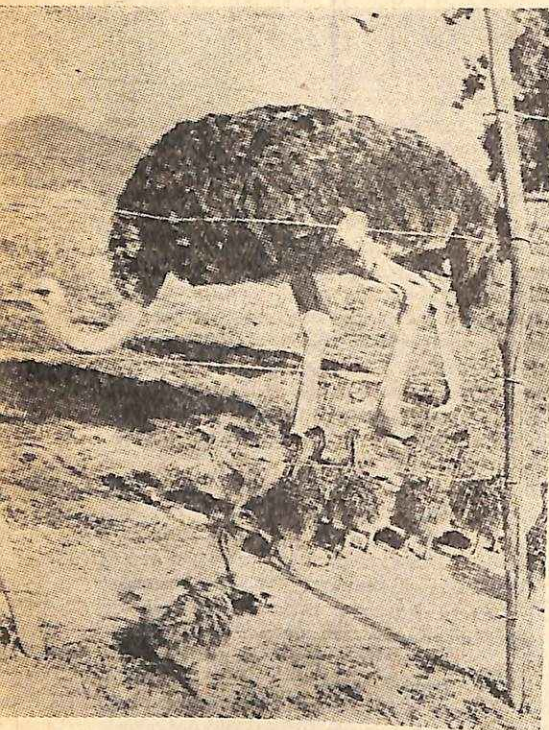
στρουθοκάμηλο (Ίώδ, 39,17). Η βλακεία της ξεπνώνει κάθε όριο. Τα όμορφα μάτια της με τις μεγάλες βλεφαρίδες ανοίγονται σ' ένα διανοητικό κενό, όπως συμβαίνει σε μερικές ώριμες γυναίκες. Είναι τελείως άνικανη να μάθει. Δεν εκγυμνάζεται, δεν γνωρίζει ούτε τον κύριο της, αν παραπλανηθεί δεν αναγνωρίζει τον τόπο που κατοικεί.

Η δειλία και η βλακεία της την κάνουν κάποτε επικίνδυνη. Συνήθως φεύγει, άλλ' όταν δεν μπορεί να φύγει άγριεύει κι' έπειδή δεν είναι ικανή να ξεχωρίσει τον πραγματικό κίνδυνο από τó φανταστικό, επιτίθεται σε κάθε ζωντανό πλάσμα που θα βρεθεί μπροστά. Μπορεί να σκοτώσει μ' ένα χτύπημα του ράμφους ή του ποδιού της. Το μεγαλύτερο από τά δυο της δάχτυλα είναι ώπλισμένο μ' ένα πελώριο νύχι κοφτερό σαν μαχαίρι. Πρόσφατα, σε μία φάσμα στρουθοκαμήλων της Νότιας Αφρικής, μία εξαγριωμένη στρουθοκάμηλος απέσπασε μεγάλη κομμάτια σάρκας από μία επισκέπτρια που δεν της είχε φταίξει σε τίποτε. Άλλα και μεταξύ τους οι στρουθοκάμηλοι προμαρτυρίζονται κάποτε θανάσιμα, ιδίως στο λαιμό, που είναι τó πιο εύπρόσβλητο σημείο του σώματός της.

Ειθικές επικρίσεις

Ε ΛΕΥΘΕΡΙΕΣ στη φύση, οι υίκογέινες των στρουθοκαμήλων αναπτύσσονται υπό τó καθεστώς της πολυγαμίας. Τό άρσενικό κυκλοφορεί στην έρημο με τó μικρό του χαρέμι και την άνοιξη, την εποχή του όργανισμού, εκτελεί μπροστά στα θηλυκά του, που τον κυττάζουν ύπεροπτικά, έναν έρωτικό χορό συνοδευόμενο από στρουθοκαμηλικά γλυκοκελαϊδίσματα, δηλαδή γουργουρητά, σφυρίγματα και βραχνές κραυγές. Όταν τó θηλυκό συγκινηθεί άρκετά από τις ώδικές και χορευτικές επιδείξεις του άρσενικού έπακολουθούν πολυθόρυβες έρωτικές περιπτώσεις.

Κατόπιν γενιούνται τά αυγά. Ποιάς μάγειρος δεν έχει όνειρευθεί αυτά τ' αυγά της στρουθοκαμήλου που με τó καθενα θα μπορούσε να χορτάσει μια διυορία; Ένα αυγό στρουθοκαμήλου ίσο δυναμεί με 24 αυγά της κόπας. Ζυγίζει περίπου 1,5 κιλό. Τό κέλυφος, χοντρό, γυαλιστερό, λευκό σά μάμορο, ζυγίζει μόνο του 300 γραμμάρια. Η κυρία στρουθοκάμηλα γεννάει ένα την ημέρα, μέχρι που συγκεντρώνει δεκαέντε. Τ' άποθέπει σε μία κυκλική τούπα βάθους τριάντα εκατοστών, που έχει σκάψει τó άρσενικό στην άμμο. Κατόπιν, τά αυγά πουλιά κάθονται να κλωσήσουν. Τό άρσενικό παίρνει τη νυκτερινή βάρδια, που είναι ή πιο επικίνδυνη, γιατί αυτές τις ώρες τριγυρίζουν τά σκοκοδόρα. Την ημέρα γλωσσάει τó θηλυκό αλλά δεν πολυσκοτίζεται για την τύχη των αυγών. Η βίβλος κρίνει πολύ αούθηρά τη θηλυκή στρουθοκάμηλο που «έγκαταλείπει τ' αυγά της στο χώμα και τ' αφήνει να θανατούν στην άμμο και ξεχνάει ότι ένα πόδι μπορεί να τά σκορπίσει κι' ένα θηρίο τού άνο-ν να τά καταπατήσει», (Ίώδ, 39, 14). Πραγματικά, η στρουθοκάμηλος αφήνει τ' αυγά για να κάνει τόν περιπάτο της, και συχνά όταν

Μία μαδημένη στρουθοκάμηλος. Στις ειδικές φάρμες της Νότιας Αφρικής χιλιάδες πουλιά ανατρέφονται για τα πολύτιμα φτερά τους.

Επιστρέφει την περιμένουν δυσάρεστες εκπλήξεις.

Σε σαρανταδύο ημέρες τα στρουθοκαμήλκια σπάνε το κέλυφος και ξεπετάγονται ζωηρά και όρεξτά. Σε ηλικία δεκαπέντε ημερών κυκλοφορούν ελεύθερα και βόσκουν υπό το άγρυπνο βλέμμα του μπαμπά τους. Γιατί το μητρικό ενστικτο φαίνεται ότι λείπει εντελώς από τη θηλυκή στρουθοκάμηλο. Σε δυό μήνες τα μικρά έχουν αποκτήσει φτερά. Θα μείνουν όμως όρκετους μήνες, κάποτε χρόνια, κοντά στους γονείς τους.

Λουκούλλειο γεύμα

ΓΛΕΝΤΙ τρικούβεργο σε μία πολυτελή έπαυλη, στα περίχωρα της Ρώμης. Οί συμποτές ξαπλωμένοι σε μαλακά ντιβάνια, στεφανωμένοι με ρόδα, λικνίζονται με τους θεραπευτικούς ήχους της άρπας και των αυλών και αδειάζουν τα χρυσά τους κύπελλα που οι άμορφες ημίγυμνες δούλες σπεύδουν να ξαναγεμίζουν με γλυκό κρασί. Ο οικοδεσπότης, ο Λούκιος Λικίνιος Λουκούλλος, ευγενικός πατριάρχης της Ρώμης, κάνει ένα νεύμα στον επικεφαλής των σιναλβάν. Στο χτύπημα ενός κύμβαλου ανοίγονται διάπλατες οι πόρτες του τρικλινίου και μπαίνουν οί δούλοι φορτωμένοι με το έλκεκτότερο έδεσμα της βραδυάς.

Οί καλεσμένοι χειροκροτούν. Ο Λούκουλλος, άκόμα μία φορά, θ' αποδειχθεί άξιος της φήμης του: είναι ο μεγαλύτερος κοιλιδόουλος όλων των εποχών! Άπόψε, θα σερβίρει στους καλεσμένους

του μία στρουθοκάμηλο. Οί δούλοι τη φέρνουν πάνω σ' έναν άσημένιο δίσκο, με όλα τα φτερά της όρθια και μεγαλοπρεπή, στολισμένη με γιρλάντες λουλουδιών. Η όρχήστρα παίζει γλυκιές μελωδίες την ώρα που οί δούλοι άπογυμνώνουν τη στρουθοκάμηλο από τα φτερά της. Από κάτω, το πελώριο πουλί εμφανίζεται ξεροψημένο και παραγεμισμένο με αίμα και χελιδονοφωλιές. Ο συμποσιάρχης την τεμαχίζει. Και το λουκούλλειο γεύμα συνεχίζεται..

Έτσι σερβίρουν οί Ρωμαίοι τη στρουθοκάμηλο στα συμπόσια. Τη θεωρούσαν ως έλεκτο έδεσμα, αλλά πρέπει να υποθέσουμε πως οί Ρωμαίοι μάγειροι κατείχαν μία μυστική συνταγή για το μαγείρεμά της, μία συνταγή που έχει χαθεί. Γιατί άλλωστε θα πρέπει να οίκτιρουμε το Λούκουλλο και τους καλεσμένους του.. Το κρέας της στρουθοκαμήλου όπως το ξέρουμε σήμερα, είναι σκληρό και άνοστο. Άλλά... περί όρέξεως ούδεις λόγος. Ίσως οί Ρωμαίοι είχαν διαφορετικά γούστα.

Όστόσο, υπήρξαν στην αρχαιότητα δολκλήροι λαοί που λεγόντουσαν «στρουθοφαγίτι», γιατί τρεφόντουσαν με στρουθοκαμήλους. Οί Άραβες έτρωγαν το κρέας των στρουθοκαμήλων παστό και χρησιμοποιούσαν το λίπος τους για βούτυρο ή για... φάρμακο κατά των ρευματισμών. Άλλά προτού ριχθούν στη στρουθοκάμηλο, οί άνθρωποι γεύθηκαν πρωτόγονες φυλές της Άφρικής πρελαίνονται για τ' αυγά της στρουθοκαμήλου. Να μία μαγειρική συνταγή των Όπεντότων: Τρυπάτε το αυγό στη μία άκρη, χώνετε στην τρύπα ένα καλάμι και άνακατεύετε το περιεχόμενο. Κατόπιν δάξετε το αυγό με όλο το κέλυφος στη φωτιά και το αφήνετε να ψηθεί...

Η τεράστια κατανάλωση στρουθοκαμήλων στην αρχαιότητα, μάς επιτρέπει να υποθέσουμε ότι το είδος αυτό άφθονούσε στις έρήμους της Άραβίας, όπως και σ' όλη την Άφρική. Η στρουθοκάμηλος κυνηγήθηκε άμελικά. Οί Ρωμαίοι, για να προφοδοτήσουν τα συμπόσια και τα θηριοτροφία τους έφερναν κάθε χρόνο άμέτρητες στρουθοκαμήλους στην Ευρώπη. Διαδίδουμε ότι ο αυτοκράτωρ Ηλιογάβαλος πρόσφερε κάποτε σ' ένα συμπόσιο 600 μυαλά στρουθοκαμήλου! Όλα αυτά συνετέλεσαν ώστε το είδος αυτό να πλησιάζει σήμερα στην εξαφάνιση. Ο άνθρωπος, άλλωστε, δεν είναι ο μόνος ύπεύθυνος. Για όλα τα σαρκόβορα, ή στρουθοκάμηλος είναι σχετικά εύκολη λεία, ιδίως στη νεαρή της ηλικία, πρωτό άνοητός. Τά τρομερά της νύχια και την ικανότητα στο πρέξιμο. Τά κοράκια τρυπάνε τ' αυγά, κατασπαράζουν τους νεοσσούς. Άν ή στρουθοκάμηλος δεν έχει ακόμα τελείως εξαφανισθεί, αυτό τ' όφείλει στις ιδιοτροπίες της μόδας.

Φτερά στον άνεμο

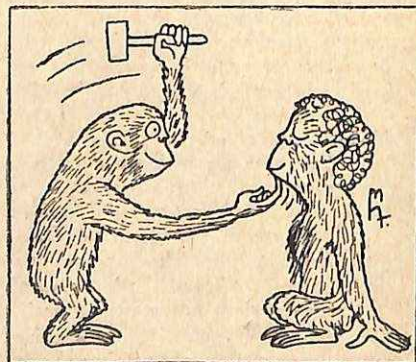
ΑΠΟ το 16ο ως το 18ο αιώνα, δεν υπήρχε καπέλλο, άνδρικό ή γυναικείο, που να μην ήταν στολισμένο με φτερά στρουθοκαμήλου. Άκόμα και τ' άλογα των ευγενών ήταν στολισμένα με τέτοια φτερά. Στη βασιλεία του Λου-

δοβίκου 16ου ή χρήση των φτερών στρουθοκαμήλων έφτανε στο άποκορύφωμά της. Τά καπέλλα της έποχής ήταν πελώρια και κατάφορτα με φτερά. Η Μαρία Άντουανέττα το είχε παρακάνει. Δε μάς άφησε ούτε ένα πορτραίτο όπου να μην εμφανίζεται στολισμένη μ' ένα όγκο φτερών. Κάποτε πηγαίνοντας σ' ένα χορό, ή βασίλισσα άναγκάστηκε να βγάλει το καπέλλο της γιατί δε χωρούσε στο άμάξι. Το καπέλλο με τα πελώρια φτερά τη συνάδευσε σ' ένα δεύτερο άμάξι:

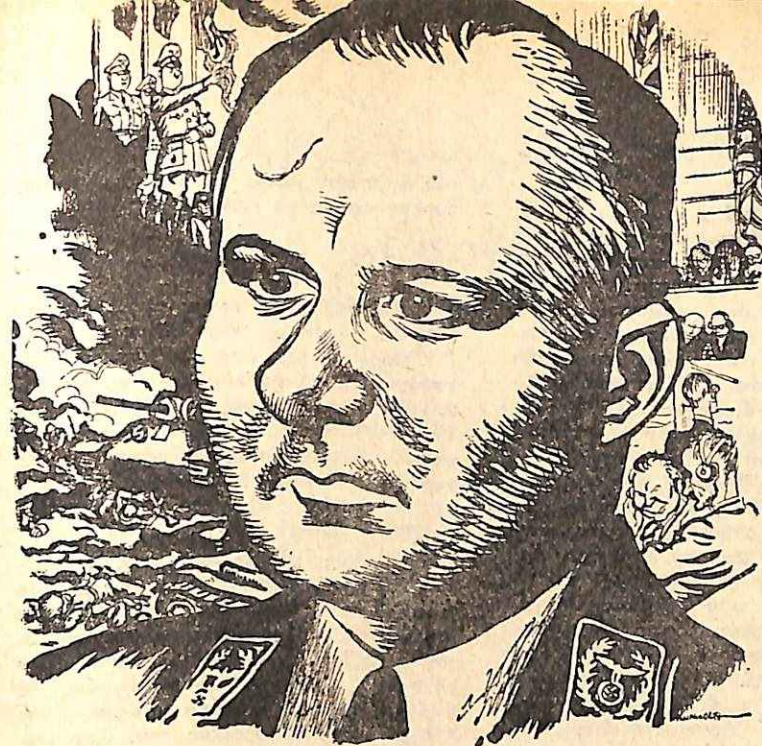
Η γαλλική επανάσταση έθεσε τέρμα σ' αυτό τον παροξισμό. Άλλά το 1855, οί Νοτιοαφρικανοί όρνιθοτρόφοι, που ζητούσαν νέες άγορές, άρχισαν να φέρνουν φτερά στρουθοκαμήλων στο Παρίσι. Η μόδα φούντωσε άλλη μία φορά και ή ζήτηση ήταν τόσο μεγάλη σ' όλο τον κόσμο, ώστε οί προμηθευτές φτερών άναγκάστηκαν να οργανώσουν την παραγωγή τους.

Τά πρώτα «στρουθοκαμήλοτροφεία» ή φάρμες στρουθοκαμήλων, εμφανίστηκαν στη Γαλλία γύρω στο 1860 υπό την αίγίδα της «Έταιρείας Έγκλιματισμού» που είχε ίδρύσει ο μεγάλος φυσιοδίφης Ζοφρουά Σαιν Ίλαίρ. Τά κοπάδια των στρουθοκαμήλων έβόσκαν στα περίχωρα της Μασσαλίας, της Γρενόβλης και του Παρισιού. Μοναδικός προορισμός τους ήταν να παράγουν φτερά για τα καπέλλα των κομψών κυριών. Γύρω στο 1890, οί φάρμες της Νότιας Άφρικής και του Τράνσβααλ έτρεφαν πάνω από 400.000 στρουθοκαμήλους. Στις άρχές του αιώνα μας υπήρχαν περίμοιες φάρμες σ' όλο τον κόσμο, από τη Μαδαγασκάρη στην Άργεντινή, από τη Φλωρίδα ως την Αυστραλία. Και όλοι οί παραγωγοί έκαναν χρυσές δουλειές. Φτερά, εκατομμύρια στον άνεμο στόλισαν τά κούφια κεφάλια των ωραίων κυριών (και των άσχημων), φτερά μαδημένα από το κορμί της άτυχης στρουθοκαμήλου.

Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος υπήρξε καταστροφή για τους στρουθοκαμήλοτρόφους. Οί φάρμες έκλεισαν, ή μία μετά την άλλη. Και ή μόδα πέρασε — ως έλπίσουμε άνεπιστρεπτή!

Η τέχνη των πρωτογόνων

MARTIN ΜΠΟΡΜΑΝ

Ένα σκίτσο του διασήμου Άγγλου σκιτσογράφου Ίλλιγκουορθ που συνθέτει τις σκηνές των τελευταίων ημερών του Τρίτου Ράιχ και της δίκης της Νυρεμβέργης, όπου δημοι υργήθηκε και έγινε πιο μυστηριώδες το «αίνιγμα Μπόρμαν».

ΤΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΜΠΟΡΜΑΝ

Είναι ζωντανός ή νεκρός
ο διάδοχος του Χίτλερ;

ΕΝΑ ΑΜΕΙΛΙΚΤΟ ΑΝΘΡΩΠΟΚΥΝΗΓΗΤΟ

ΜΙΑ είδηση από το Μπούενος Άγρες άγγέλλει ότι έχει συλληφθεί το Ζαράτε της Άργεντινής ένα άτομο για το οποίο υπάρχουν ύπόνοιες ότι είναι ο Μάρτιν Μπόρμαν — ο άγνωστος που ο Χίτλερ τον είχε όρίσει «διάδοχό» του. Είτε, όμως, το άτομο αυτό είναι ο Μπόρμαν, είτε όχι, ή είδηση αυτή άποτελεί ένα ακόμα έπαισόδιο στην ιστορία του μεγαλύτερου διεθνούς ανθρωποκυνηγιού της έποχής μας.

Η ιστορία άρχισε στις 28 Άπριλίου 1945. Οί Ρώσοι κατακτούσαν ήδη σπιθαμή προς σπιθαμή το Βερολίνο κι ο Μάρτιν Μπόρμαν, ο πιο έμπιστος άπαρχηγός του Χίτλερ, έφυγε από το κτίριο της Καγκελαρίας — στα ύπόγεια του οποίου είχε καταφύγει ο Χίτλερ — για να επιβλέψει το φόρτωμα σ' ένα ειδικό σιδηροδρομικό σιμώ όλων των κρατικών άρχείων που θα μπορούσαν να ένοχοποιήσουν τους ήγέτες του Τρίτου Ράιχ. Σκοπός ήταν να φυγαδευθούν τ' άρχεία αυτά για να μην πέσουν στα χέρια των Ρώσων. Ο συρμός, που ξεκίνησε προς τα δυτικά, γύρισε πίσω όταν συνάντησε άγγλικά και άμερικανικά στρατεύματα. Τελικά, όμως, έπεσε στα χέρια των Άμερικανών και το πολύτιμο φορτίο του — τά κρατικά άρχεία — χρησιμοποιή-

θηκε στην πολύκροτη δίκη της Νυρεμβέργης για να στηριχθεί το κατηγορητήριο εναντίον των χιτλερικών άρχηγών.

Στις 30 Άπριλίου, μετά την επιστροφή του Μπόρμαν στην Καγκελαρία ο Χίτλερ αυτοκτόνησε μαζί με την Εύα Μπράουν, που την είχε νυμφευθεί πριν από ελάχιστες ώρες. Την άλλη μέρα ο Μπόρμαν — που ο Χίτλερ τον είχε όρίσει διάδοχό του — και καμιά είκοσάρια άλλοι επίζώντες το ύπόγειο καταφύγιό της Καγκελαρίας, προσπάθησαν να διασπάσουν τις σοβιετικές γραμμές, να βγούν από το Βερολίνο και να προχωρήσουν προς τα παρελθόντα άγγλικά και άμερικανικά στρατεύματα.

Άντιφατικές άφηγήσεις

ΚΑΠΟΙΟΣ Κέμπκα, που ήταν στην ομάδα αυτή, κατέθεσε στη δίκη της Νυρεμβέργης ότι ή ομάδα έγινε αντίληπτη από ένα σοβιετικό άρμα μάχης που άρχισε να βάλλει εναντίον της και ότι ο Μπόρμαν σκοτώθηκε από μία «εξοφική έκρηξη». Ο ίδιος, όμως, ο Κέμπκα είχε πληγωθεί τότε βαρεια και είχε χάσει την όρασή του και έτσι ήταν δύσκολο να δοθεί πίστη στην κα-

Κάθε τόσο επαναλαμβάνεται, σχεδόν στερεότυπα, ή πληροφορία ότι ο Μάρτιν Μπόρμαν ζει, ότι βρέθηκαν τά ίχνη του κι ότι επίκειται ή σύλληψή του. Η τελευταία πληροφορία είναι ότι ο Μπόρμαν είναι στην Άργεντινή κι ότι ή άργεντινή άστυνομία έχει συγκεντρώσει άρκετά στοιχεία που θα της επιτρέψουν να τον συλλάβει. Όστόσο, το «αίνιγμα Μπόρμαν» εξακολουθεί να υπάρχει και δεν θα λυθεί παρά μόνον όταν συλληφθεί ο Μπόρμαν και διαπιστωθεί άναμφισβήτητα ή ταυτότητά του — όπως έγινε με τον Άιχμαν — ή όταν εκλείψει και ή τελευταία άμφιβολία για το θάνατό του. Στο μεταξύ το μυστήριο του Μπόρμαν παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα και τά πιό σκοτεινά της έποχής μας. Ποιός, όμως, ήταν ο Μπόρμαν και γιατί είναι τόσο σημαντικό να εξακριβωθεί αν πέθανε ή αν ζει;

τάθεσή του ότι ο Μπόρμαν σκοτώθηκε «ενώ άκολουθούσε ένα καμión».

Οί Ρώσοι στρατιώτες, όμως, που είχαν πάρει μέρος σ' αυτήν τη σκηνή, άφηγήθηκαν στις σοβιετικές άρχές διαφορετική ιστορία. Είπαν ότι ένας σοβιετικός όλμος άρχισε να βάλλει από τον έξωστό ένος σπιτιού και άναποδογύρισε ένα βαρειά φορτωμένο καμión, που το άκολουθούσε μία ομάδα από κουρασμένα άτομα. Μερικά από τά άτομα αυτά ξέφυγαν σ' ένα σταθμό του ύπογειου σιδηροδρόμου. Ήταν ο Μπόρμαν ανάμεσα τους; Κανένας δεν μπορεί να το βεβαιώσει.

Έτσι γεννήθηκε το «αίνιγμα Μπόρμαν»: ή άσάφεια, ή άβεβαιότητα αν σκοτώθηκε ή όχι προσπαθώντας να ξεφύγει από το Βερολίνο.

Το γεγονός είναι ότι το πτώμα του δεν βρέθηκε ποτέ, ώστε να βεβαιωθεί άδιαφιλονέκητα ο θάνατός του. Και υπήρξαν από τότε άλλεπάλληλες κι επίμονες πληροφορίες ότι ο Μάρτιν Μπόρμαν εμφανίστηκε, ζωντανός ύγιής, σε διάφορες χώρες.

Οί πληροφορίες αυτές δικαιολογούν την ύπόνοια ότι ο Μπόρμαν επέζησε γιατί οί περισσότερες προέρχονται από ανθρώπους που τον είχαν συναντήσει όταν ήταν άπαρχηγός του Χίτλερ και τον γνώριζαν ή από πρόσωπα που τον άναζητούσαν. Είναι δυνατόν να λένε ψέματα όλοι αυτοί ή να έχουν όλοι γελασθεί;

Η μορφή όλων αυτών των πληροφοριών παρουσιάζει μία περίεργη όμοιότητα που κάνει έντύπωση.

ΟΙ ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΜΑΪ-ΟΣ 1945: Ένας πολιτικός κρατούμενος βεβαιώνει ότι είδε τον Μπόρμαν και τον Χίτλερ στο Άμ-δούργο — μετά την άναγγεσία του θανάτου τους.

30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ: Οι σοβιετικές αρχές διαφενεύουν ότι ο Μπόρμαν βρίσκεται στα χέρια τους.

1 Σεπτέμβριου: Μιά εφημερίδα της Σποκχόλμης δημοσιεύει την είδηση ότι ο Μπόρμαν μίλησε την προηγούμενη μέρα από μυστικό ραδιοφωνικό σταθμό.

7 Οκτωβρίου: Το σουηδικό Υπουργείο Έξωτερικών ανακοινώνει ότι δεν είναι αλήθεια ότι ο Μπόρμαν ζει σε ένα σουηδικό αγρόκτημα.

Οκτώβριος: Ένας πρώην αξιωματικός της αστυνομίας του Μονάχου, που γνωρίζει προσωπικά τον Μπόρμαν βεβαιώνει ότι τον είδε μέσα σε ένα αυτοκίνητο.

1946 — 2 Φεβρουαρίου: Η διασυμμαχική επιτροπή για τους εγκληματίες πολέμου εξετάζει πληροφορίες ότι ο Μπόρμαν θεάθηκε στη γερμανική περιοχή της Λίμνης Κωνσταντίας.

8 Φεβρουαρίου: Η άρ-γεντινή αστυνομία κάνει έρευνες σε μεγάλη κλίμακα έπειτα από πληροφορίες ότι ο Μπόρμαν θεάθηκε στην Αργεντινή.

29 Ιουνίου: Ένας πρώην σωφύρα του Μπόρμαν καταθέτει ότι είναι «άπολυτα βέβαιος» ότι τον είδε μέσα σε ένα αυτοκίνητο στο Μονάχο.

14 Σεπτέμβριου: Ο ραδιοφωνικός σταθμός της Βαρσοβίας μεταδίδει ότι ο Μπόρμαν βρισκόταν τρεις φορές στο γερμανικό λαό από μυστικό ραδιοφωνικό σταθμό.

17 Οκτωβρίου: Η αστυνομία της Κορυνθίας, στην Αγγλία, εξετάζει την κατάσταση της χήρας Γερμανού σημαίνοντος χιτλερικού, ότι συνταξίδευε με τον Μπόρμαν στο ίδιο σιδηροδρομικό διαμέρισμα από το Λονδίνο στην Κορυνθία.

11 Δεκεμβρίου: Δύο σουηδικές εφημερίδες γράφουν ότι ο Μπόρμαν έχει καταφύγει στη Νότιο Αμερική δια μέσου Δανίας και της Σουηδίας, αφού άλλαξε το πρόσωπό του με πλαστική εγχείρηση.

1947 — 26 Απριλίου: Η αγγλική αστυνομία κάνει ευρύτερες έρευνες — πραγματικό ανθρωποκτονία — κατά παράκληση της Αμερικανικής Υπηρεσίας Πληροφοριών στη Γερμανία, που έχει λόγους να υποπτεύεται ότι ένα υποδρόμιο αποβίβασε τον Μπόρμαν στην Αλεξάνδρεια.

10 Μαΐου: Πληροφορίες ότι ο Μπόρμαν εμφανίστηκε στο Λίβανο.

26 Ιουνίου: Η αστυνομία της Κοπεγχάγης συλλαμβάνει μερικούς Δανούς νασιιστές που ισχυρίζονται ότι είχαν βοηθήσει τον Μπόρμαν να μπει κρυφά στη Σουηδία.

4 Νοεμβρίου: Ο αρχηγός μιας γερμανικής παράνομης ανατρεπτικής οργανώσεως ισχυρίζεται ότι βρίσκεται σε επαφή με τον Μπόρμαν με μυστικό ραδιοφωνικό σταθμό.

1950 — 21 Οκτωβρίου: Πληροφορίες ότι ο Μπόρμαν ζει σε ένα

ισπανικό μοναστήρι.

1952 — 3 Φεβρουαρίου: Ένας Γερμανός νεοτασιιστής ηγέτης (ή μεταπολεμική Γερμανία νοσταλγεί ακόμα το νασιισμό) ισχυρίζεται ότι βρήκε τον Μπόρμαν σε ένα μοναστήρι κοντά στη Ρώμη, αφού ένας πρώην αξιωματικός των Ές — Ές, που μένει στην Ιταλική πρωτεύουσα, του αποκάλυψε το καταφύγιο του διαδόχου του Χίτλερ.

1960 — 28 Μαΐου: Ισραηλινοί πράκτορες που δοθήσαν στη σύλληψη του Άντολφ Άιχμαν στην Αργεντινή, βεβαιώνουν ότι ο Μπόρμαν ζει. Είχε φθάσει κρυφά στην Αργεντινή, όπου του δόθηκε άσυλο από το καθεστώς του δικτάτορα Περόν.

15 Ιουνίου: Ένας καλόγερος Ισπανικού μοναστηριού διαφενεύει — τσεκάρει πληροφορίες — ότι ο Μπόρμαν κρύβεται εκεί.

29 Σεπτέμβριου: Συλλαμβάνεται στην Αργεντινή ένα άτομο που έχει όλα τα χαρακτηριστικά του Μπόρμαν.

1961 — Ιούλιος: Συλλαμβάνεται στο Ζαράτε της Αργεντινής μυστηριώδης άτομο για το οποίο υπάρχουν υπόνοιες ότι είναι ο Μπόρμαν.

Ποιος ο Μπόρμαν

ΕΤΣΙ, εάν ένα πανταχού παρόν τέρας του Λόχ Νές, ή σκιά του Μπόρμαν, εμφανίζεται κάθε τόσο για να πείσει ότι ο διάδοχος του Χίτλερ ζει. Οι Αργεντινοί πιστεύουν τώρα σοβαρά ότι τον κρατούν στα χέρια τους. «Αν είναι αυτό αλήθεια, σημαίνει το τέλος του μεγαλύτερου μεταπολεμικού ανθρωποκτονίου. Αν δεν είναι, τότε το «αίνιγμα Μπόρμαν» θα εξακολουθήσει να απασχολεί τις αστυνομίες όλου του κόσμου.

Ο Μπόρμαν ήταν ένα αίνιγμα. Δεν είχε ούτε την ικανότητα για επίδειξη του Γκαίριγκ, ούτε τη διαβολική νοημοσύνη του Γκαίμπελ, ούτε την παγερή απολογιστικότητα του Χίμλερ.

Ήταν ένας οργανωτής, ένα είδος οργανωτικού διευθυντή του ολοκληρωτισμού. Άγαποσε την εξουσία για την εξουσία. Αργά, υπομονητικά, συστηματικά κατέκτησε τις θέσεις του στην ιεραρχία του νασιισμού ως ότου έγινε απαραίτητο στο Χίτλερ και δεν είχε πια να δίνει λόγο παρά μόνο σε αυτόν.

Μπήκε στο στενό κύκλο του Χίτλερ σαν ανασπληρωτής του «Ές — που ήταν ανασπληρωτής του Φύρερ. Όταν ο Ές, το 1940, ανασπάτωσε τον κόσμο με την παράξενη κι ανεξήγητη ακόμα πτήση του στη Σκωτία, ο Χίτλερ διώρισε τον Μπόρμαν αρχηγό της οργανώσεως του εθνικοσοσιαλιστικού (νασιιστικού) κόμματος, στη θέση του φυγάδα Ές. Αυτός άναχαίτισε τις ηγετικές φιλοδοξίες του Χίμλερ. Αυτός απομάκρυνε ύπουλα και συστηματικά τον Γκαίριγκ από την ενορία του Χίτλερ. Και αυτός άπλωσε σε όλους τον κρατικό μηχανισμό τη δύναμη του νασιιστικού κόμματος. Ήταν ο μόνος άνθρωπος που διοικούσε διαρκώς πλάι στο Χίτλερ. Ξυπνούσε το μεσημέρι, όπως κι ο Χίτλερ. Κοιμόταν στις 4.30 το πρωί, όπως κι ο Χίτλερ.

Ήταν ο πιο έμπιστος συνεργάτης του Χίτλερ, ο εκτελεστής των επιθυμιών του. Όποιος ήθελε να ιδεί τον Φύρερ, έπρεπε πρώτα να ιδεί τον Μπόρμαν.

Είναι ζωντανός;

Η ΣΤΕΝΗ αυτή συνεργασία τελείωσε — όπως είναι ή επίσημη έκδοχή — έξω από το διαβόητο καταφύγιο της Καγκελαρίας στο Βερολίνο την τελευταία νύχτα του Απριλίου 1945. Ο Μπόρμαν είχε προσπαθήσει να πείσει τον Χίτλερ να φύγει και να σωθεί. Ο Χίτλερ, όμως, είχε αποφασίσει να πεθάνει «για να δημιουργήσει το θρόνο του».

Ο πιστός Μπόρμαν, μετά την αυτοκτονία του αθέτητου, κουβάλησε ο ίδιος το πτώμα της Εύας Μπράουν στη φωτιά και σπάρθηκε σε προσοχή όταν οι άνδρες των Ές — Ές άναψαν τη φωτιά με ένα σακί βουτηγμένο σε βενζίνη για να καούν τα πτώματα του Χίτλερ και της γυναίκας του. Στο σημείο αυτό τελειώνει ή επίσημη ιστορία κι αρχίζει το «αίνιγμα Μπόρμαν». Το μόνο βέβαιο είναι ότι ο Μπόρμαν, επί κεφαλής μερικών φανατικών χιτλερικών, προσπάθησε να διασπάσει το σοβιετικό κλοιό, και να φύγει προς δυσμάς. Η ομάδα χωρίστηκε σε δύο. Ο Μπόρμαν και δώδεκα άνδρες συνάντησαν μια φάλαγγα από γερμανικά άρματα μάχης κι επιχείρησαν μ' αυτά να διασπάσουν τις σοβιετικές γραμμές γύρω από την Καγκελαρία. Το άρμα μάχης, πίσω από το οποίο φυλάγονταν ο Μπόρμαν, χτυπήθηκε από μιά δβίδα κι ανατινάχθηκε. Και από τη στιγμή εκείνη γεννιέται το άναπάντητο ακόμα ερώτημα: σκοτώθηκε ο Μπόρμαν ή ξέφυγε;

Αν κρίνει κανένας από τις τελευταίες στιγμές του Τρίτου Ράιχ, προκρίπτει ότι ο Μπόρμαν ήθελε να επιζήσει. Είχε κατορθώσει να παραμείνει εκπληκτικά ήρεμος και υπολογιστικός μέσα στην ύστερία που είχε κυριεύσει το υπόγειο καταφύγιο της Καγκελαρίας τις μοιραίες εκείνες τελευταίες ημέρες του Απριλίου 1945. Αυτός φρόντισε ψυχραιμία να μεταβιβάσει ή εξουσία στο ναύαρχο Ντσίππς, που ο Χίτλερ τον είχε όρίσει πρωθυπουργό πριν αυτοκτονήσει. Αποπειρώθηκε μάλιστα, να αρχίσει διαπραγματεύσεις με τους Ρώσους. Τό βέβαιον είναι ότι δεν είχε την πρόθεση να προσφέρει τον έαυτό του θυσία για να δημιουργηθεί ο «θρόνος» που άνειρευόταν πεθαίνοντας ο Χίτλερ. Ηθέλε να ζήσει. Είχε μεγάλες ελπίδες να διατηρήσει κάποιο είδος εξουσίας στην ήττημένη Γερμανία. Και άσφαλώς έκανε ό,τι μπορούσε για να σωθεί.

Σώθηκε, όμως. Αυτό είναι το άναπάντητο ερώτημα. Οι μόνοι που θα μπορούσαν να δώσουν κάποιον άπάντηση και να αποκάλυψουν αν ζει ο Μόστιν Μπόρμαν, είναι οι άνθρωποι που βρήκαν τα ίχνη του Άιχμαν και που προσπαθούν τώρα, με το ίδιο πείσμα, να βρουν τα ίχνη του διαδόχου του Χίτλερ. Αν οι Έβραίοι διώκτες του Άιχμαν δεν ανακαλύψουν τον Μπόρμαν, τότε θ' αποδειχθεί σωστή ή έκδοχή ότι ο Μπόρμαν σκοτώθηκε ενώ άποπειρώταν να διαφύγει από το κυκλωμένο Βερολίνο.

Η Τερέζα στο ξενοδοχείο

ΤΟΥ ΦΡΑΝΣΟΥΑ ΜΩΡΙΑΚ
της Γαλλικής Ακαδημίας

ΑΝ ήπιαχε στον κόσμο ένα πλάσμα που να του άνοιξω την καρδιά μου, θα μπορούσα άραγε να του εξηγήσω καθαρά τί συνέβη ακριβώς άνάμεσα σ' αυτό το παλληκάρι κι έμένα σε κείνο το ξενοδοχείο, όπου βρισκόμουν να άκούη σήμερα το πρωί; Η τεμπελιά μου να γράφω δεν είναι τόσο μεγάλη όσο ή επιθυμία μου ν' άναμιάσω την παλιά μου ζωή. Καμιά άλλη γυναίκα δεν θα άσπασε αυτή τη φοιτητική μοναξιά. Αυτό που με σώζει, είναι που δεν άνω με τον έαυτό μου.

Οι πράξεις μου με κρατούν φυλακισμένη. Οι πράξεις μου; Όχι, ή πράξη μου. Άκόμη και τη νύχτα νομίζω, που βουλιάζω στην άνταρξία, εξακολουθώ να έχω συνείδηση πως την διέπραξα: κάθε μέρα ξεριχνά μερικές σταγόνες σ' ένα ποτήρι... Πάνε δέκα χρόνια που ή επιθυμία αυτής σταμάτησε... Που ή Μπερνάρ, σώς, ζει και βασιλεύει. Ο μελλοντικός θάνατός του από τώρα δουλεύει μέσα του, παρακινημένος από την υπερβολική τροφή και το άφθονο οινόπνευμα. Μα δεν είμαι πια μαζί του για να επιταχύνω τα πράγματα. Δεν άπαύχει κανένας άνυπόμονος δίπλα του. Κανένας που να αισθάνεται την άνάγκη να εξαφανιστεί από προσώπου γής αυτήν την ένσάρκωση της αυτοάναποποίησης και της άνταρξίας... Κι' εγώ είμαι αυτή που ζω από τότε μέσα στη φυλακή του περιτοπού εγκλήματός μου. Εγώ, που παραπετάχθηκα στο μηδέν από το υποτιθέμενο θύμα μου, από την οικογένειά μου. Εγώ, που δεν περιπλανώμενο πλάσμα που άπάρεχ στον κόσμο και το πιο έγκαταλελειμμένο.

ΑΝΑΔΙΑΒΑΖΩ αυτό που έγραψα. Δεν άπάρεχ άμφιβολία ότι με άναποποιεί αυτή ή εικόνα που έπλασα του έαυτού μου. Δεν είμαι κατά βάθος αλχημίστρια ενός όλου; Ένός προσώπου; Μιά όρισμένη στάση, όρισμένες κινήσεις, ένας τρόπος ζωής μου επιβάλλονται άπ' αυτό το έγκλημα, για το οποίο, δεν άποκλείεται κι' αυτό, δεν εδύ νομα άπολύτως.

Όπου και να σύρω αυτό το κατακουρασμένο κορμί, άπτην την πενταμένη καρδιά, αισθάνομαι έντειχισμένη στο έγκλημα μου... Ω! ζωντανό τοίχο! Όχι τοίχοι, μα λουλουδισμένους φράχτες, κάθε χρόνο πιο φροντισμένους!

Δεν άνω με τον έαυτό μου! Κι' αυτό είναι ίσως το πιο άπάνθρωπο που άπάρεχ μέσα μου, άπτη ή μανία ν' άναμιάσω τα παλιά. Χάρη σε μια βολική διάλειψη της μνήμης, ή περισσότερες κόσμος τα καταφέρνει να ζει ήρηνικά. Όλα σβήνουν γι' αυτούς, όλα όσα άναμε το φάδι της ζωής τους. Οι γυναίκες προπάντων είναι ένα είδος χωρίς μνήμη. Κι' αυτό είναι που τους έξασφα-

λίζει, μέσα άπ' όλες τις φοιτητικές, αυτά τα παιδικά μάτια. Δεν άντικαθρεπάζουν τίποτε άπ' όσα έκαναν. Σ' αυτό το σημείο δεν μοιάζω με τις άλλες γυναίκες. Μιά άλλη γυναίκα, παραδείγματος χάρη, θα έλεγε: «Ήρθα να ταφώ σ' αυτό το ξενοδοχείο του Κάπ Φερρά μετά άπό την αυτοκτονία του Φίλι για να άποφέρω ήρηνικά, για να μείνω μόνη με τον πόνο μου». Κι' εγώ άμολώ: «Αυτό το άγόρι που μ' έκανε τόσο πολύ να άποφέρω — και μετρούσα τον βαθμό του έρωτά μου γι' αυτόν από τον πόνο που είχε την ικανότητα να διατηρή μέσα μου — με την αυτοκτονία του με έσωσε. Μόλις τον έμαθα νεκρό, ένοιωσα άνακούφιση κι' είντρη. Δεν έχω λυτρωθεί μόνο από τον πόνο που πηγαζε άπό τον χωρίς άνταπόκριση έρωτά μου, μα κι' από μια πολύ ταπεινή άγωνία. Μαθαίνοντας πως είχε ένοχοποιηθεί γι' άπτην την ιστορία των πλαστών επιταγών, έχω προβλέψει ότι ή Δικαιοσύνη θα σκάλλει την ιδιωτική του ζωή και δεν θα άργούσε ν' άνακαλύψει την ύπαρξή μου. Σ' αυτό που είδους τις μικρές ειδήσεις πάντοτε σχεδόν άναφέρεται ή μεγαλύτερη στα χρόνια γυναίκα, που έμπνεί στους δημοσιογράφους τα ίδια πάντοτε ερωτικά σχόλια. Η άλώνα γυναίκα που πληρώνει, ή συχαμερή κι' άξιολύπητη γριά, άπτη τη φορά θα ήμουν εγώ — εγώ, ή Τερέζα, που θα έδινα τη ζωή μου για άφιλοκεδ ή τρυφερότητα ενός τεταρτού και που τίποτ' άλλο δεν λαχάρησε στη ζωή της παρά μόνο άπτη.

Η ύπερηφάνειά μου δεν θα άνεχόταν άπτη τη ντροπή, άπό την όποία σώθηκα χάρη στην αυτοκτονία του Φίλι. Μα όμολόγησε τώρα πως ήταν και κάτι άλλο άκόμη, Τερέζα. Ότι ή άνακωτής δ'αν θα σε άνέκρινε, έρωτα και σαν άπτη έλπι, θα έχαινε έρωτικές για τη ζωή σου και θα μοιζόταν την παλιά έπίδοξη. Μα κι' αν άκόμη κατάφωνα να τον μερδέσω, μόνο το ότι θα καθόμουν, όπως πριν από δέκα χρόνια, άπέναντί σ' έναν άνθρωπο που με την κάθε έρώτησή του κρύβει και μια παγίδα... δεν θα μπορούσα να το άνεχθώ. Όχι δεν θα μπορούσα.

Κι' όμως, Τερέζα, τί έβλεπε αυτός ή περιήρημος έρωτής σου, άφού χαριέταις με τέτοια φοιτητή χαρά το θάνατο του άνθρώπου που σου τον ένέπνευσε; Τποκρίτρια! Αυτό που άποκαλείς έρωτα είναι αυτός ή δαίμονας που περιπλανιέται σε άγones εκάσεις ν' άνακαλύψει ένα πλάσμα που να του κάνει για να ριχτεί έπάνω του. Κι' όταν το πλάσμα αυτό καταστραφεί, ή δαίμονας του έρωτά σου πάλι περιπλανιέται, μ' ένα συνάδην άπολύτρωσης, άπακούοντας στον τυφλό νόμο που τον σπρώχνει να βρει ένα άλλο πλάσμα και να ριχτεί έπάνω του για να τρωφεί.

Μετά την κηδεία του Φίλι ήρθα σ' αυτό

... Έμένα κύτταζε και με τέτοια ένταση, που ένοιωσα τα μάγουλά μου να με κάνει.

το το ξενοδοχείο, όχι σαν την πενθούσα χήρα, μα σαν μετά από άνάρρωση, και μ' άπτην την διπλή εξάισια άγωνία να αισθάνομαι τον περιπλανώμενο δαίμονά μου άνεργο και χωρίς άπασχόληση σε άναζήτηση νέας λείας.

ΑΤΤΟ που με κάνει ν' άπορώ κατά βάθος, τέτοια που είμαι, δεν είναι τα έργα που έκανα, μα αυτά που δεν έκανα. Ναι, άποδωγμένη όπως ήμουν κι' όπως κανένα πλάσμα στον κόσμο δεν άποδωχτηκε ποτέ, κι' έχοντας τέτοιο κορμί και τέτοια καρδιά, πως τα κατάφερα να μη γίνω μια άπλη πόρνη; Ναι, ήπιαχε πάντοτε ένα όριο που δεν το διάβηκα ποτέ. Άπτη ή άνισόροση καρδιά μου που με καταστρέφει, πάλι άπτη είναι που κατορθώνει να με σώσει. Με καταστρέφει άδωντάς με σε θλιβερές ιστορίες και με σώζει έμποδίζοντας το κορμί μου να ζητά μόνο αυτό την ήδονή. Πάντοτε σχεδόν μου χροιάστηκε το δόλωμα της τρυφερότητας. Και τις χειρότερες περιπέτειές μου, πάντοτε τη σφοδρή ήδονή τη συνόδευε το χτυποκάρδι. Για να προχωρήσω, για ν' άποταλμώσω, ήταν άνάγκη να άπάρεχ αυτός ή κράχτης, άπτη ή έλπιδα, κι' άς ή έξερα εκ των προτέρων πως ήταν άπατηλή. Ναι, ή τερατώδης άδιαφορία μου για την αυτοκτονία του Φίλι έξηγείται άπ' άπτη την βεβαιότητα που έχω στην άρχή κάθε περιπέτειάς μου, πως πόσος είναι για άπάτη και πως ή άνδρας δεν είναι παρά μόνο πρόσχημα. Αυτό είναι, προσχήματα που ή καρδιά μου άπάζει στην τύχη. Σχεδόν στην τύχη. Ο έρωτάς μου είναι ένας τυφλοπόντικας, ένα έσο χωρίς μάτια. Είναι ποτέ δυνατόν να πέσει κατά τύχη πάνω σ' ένα τρυφερό πλάσμα; Και άπάρεχον τάχα πλάσματα τρυφερά; Όλες και όλοι, είμαστε τρυφεροί όταν έμεις είμαστε άπτοι που

33

ήθελα να τον χάσω. Μου έμενε να του αποδείξω ότι ήμουν πράγματι ζωντανή, μα όχι με τον τρόπο που νόμιζε αυτός. "Ακουσα τι φωνή μου να του λέει:

—Εστέ πολύ βαθύς για την ηλικία σας, κύριε. Λίγο τολμηρός ίσως μα βαθύς.

Διαμαρτυρήθηκε πώς δεν ζητούσε καθόλου να είναι βαθύς. "Όσο για τολμηρός ναυ, ήταν πραγματικά τολμηρός. Βιαζόταν, ήθελε να τρέχει εκεί όπου ήθελε, να περνούσε την περιπέτεια να είναι ο νόμος. Μου ζήτησε για δεύτερη φορά συγγνώμη προσπαθώντας να διαβάσει στη σκέψη μου. Μα δεν την πρόδιδε.

—Εν πάση περιπτώσει, κύριε, αυτή η προθυμία σας τιμά.

Και του άπλωσα το χέρι. Κράτησα, μερικά δευτερόλεπτα, το δικό του που ήταν λίγο υγρό και πρόσθεσα μ' ένα χαμόγελο που, άλλοτε, έκανε τους άνδρες να μ' ερωτεύονται.

—Τό βράδυ θα σας κάνει κέρφι να μιλήσουμε πάλι;

Και χωρίς να περιμένω την απάντηση πρόσθεσα φεύγοντας:

—Μπορείτε πολλά για μένα.

Τόνασα περισσότερο το «πολλά» μισοκλείνοντας τα μάτια. Ξέρω τι λόγια πρέπει να λες στις ώριμες ψυχές. Δεν ήταν η πρώτη που με είχε ξεγελάσει. Βιαζόμουν να βρεθώ μόνη. Δεν θα μπορούσα να συγκρατηθώ περισσότερο ώρα. Απομακρύνθηκα ξωκράτος της Βιλλφράνς.

Η ΤΑΝ μια θαρραλέα, χωρίς φεγγάρι. Η αλμύρα της άδραστης θάλασσας δεν ήταν τόσο δυνατή για να σκεπάσει το έρωμα των λουλουδιών. Την ώρα που έφτανε από το χάλι, αυτός με παρακολουθούσε με τα μάτια. Δεν προχώρησα πολύ μακριά από φόβο μήπως με έβλεπε. Βηματίζα διστακτικά μέσα στο φως που έρχόταν από το ξενοδοχείο, "Όσο κι αν πάσχινα για το αντίθετο, δεν μπορούσα να μη σκέφτομαι τι θα ήταν για μένα αυτή η ανύμνη αν μ' αγαπούσε. Για μια στιγμή μου πέρασε η σκέψη ότι θα μπορούσα ίσως να ξυπνήσω μέσα τον έρωτα και μια θαλάσσια συγκίνηση... Πόσο δύσκολα έμεις οι γυναίκες παραδεχόμαστε την ήττα μας:

Και έβριχε τα δακρυογόνα της εισόδου. Τό σόκιν του ήταν κακοκαρμμένο, ή γραβάτα του δεμένη όπως—όπως. Κούνησα το άναμμένο τσιγάρο μου για να με δει. Προχώρησε. Δεν του είπα ούτε μια κουβέντα. Απολάμβανα την αμηχανία του. Ζήτησε και πάλι συγγνώμη για την αδιακρισία του. Ήταν ωστόσο φανερό ότι πάσχιζε να δει την έκφρασή μου. Η σιωπή μου τον είχε εντυπωσιάσει. "Ίσως να είχε άοριστη συνείδηση του μίσους που έβριζε τη στιγμή.

Αν είχε τη διάθεση να μου κάνει κακό δεν θα τον μισούσα τόσο. Τό φοβερό ήταν άλλο: ότι ούτε του πέρασε ή ιδέα πως ήμουν γυναίκα πώς μπορούσα ίσως να τον είχα ερωτευθεί. Αδύνατον ήταν το τραγικό: αυτός ο τρόπος του ούτε καν να συζητεί το θέμα. Τό πράγμα γι' αυτόν ήταν απλό, ολοφάνερο: ήμουν ένα πλάσμα ξεφλημένο. "Όχι, δεν είναι η πρόθεση που γεννά το έγκλημα, μα η έλλειψη κάθε πρόθεσης.

Καθίσαμε σ' έναν πάγκο. Ξαφνικά τον ρώτησα πόσων έτων ήταν.

—Είκοσι, είκοσι—ένα σε λίγο...

Τόν άθλιο! "Αν κατόρθωνα να ξυπνήσω μέσα του μια ανησυχία, το αίσθημα της διαρκούς ροής, του ανεπανόρθωτου, δεν θα τον εκδιώκουν; Κανένα παλληκάρι δεν πέρασε από τη ζωή μου χωρίς να του με αδώσω αυτή την αγωνία, τη γνώση ότι με το κάθε λεπτό που περνά γίνεται λιγότερο νέος. Μπορεί να με βασάνισαν, να μ' εγκατέλειψαν: "Εγώ όμως τους άφησα στην άγκαλιά τους μια ετοιμοθάνατη: τη νεότητά τους ν' αργοπεθαίνει.

Ήταν η σειρά μου να μιλήσω. "Αρχισα να του λέω διάφορες κοινοτοπίες, για την άορατη θάλασσα, για το άρωμα των λουλουδιών, για τη μακρινή μουσιική. Τό πλαίσιο της ευτυχίας, του έλεγα, το μόνο που λείπει είναι η ευτυχία.

—Δεν με βλέπετε γιατί είναι σκοτεινά...

Βάλτε με τη φαντασία σας πώς είμαι μια γυναίκα...

Κόπικα μια στιγμή με την ελπίδα πως θα μου έλεγε ότι δεν χρειαζόταν το σκοτάδι για να πιστέψει στα νιάτα μου. Μα αυτός απάντησε με απάνθεια ότι σε καμιά πραγματικότητα δεν ανταποκρίνεται η σκηνογραφία της άγαστης έτσι που την παρουσιάζουν τó θέατρο κι' ο κινηματογράφος. Πρόσθεσε ακόμη μερικά λόγια για την αγάπη που ανθίζει όπου αυτή θέλει, συχνότερα σε μια αθούσα νοσοκομείου ή σ' ένα λεπροκομείο απ' ό,τι σε μια βεράντα δίπλα στη θάλασσα. Του είπα ότι δεν μιλούσαμε για την ίδια αγάπη. Μα αυτός πίστευε ότι η αγάπη είναι μία. Μία και μοναδική, με τη διαφορά που την εκδηλώνουμε σε διαφορετικά πράγματα.

Επιτέλους ήρθε η ώρα να του κάνω την ερώτησή μου: Την ανθρωπινή ευτυχία, που σήμερα την δονόταν με τόσο πείσμα, δεν θα την νοσταλγούσε αργότερα; Αν θα τον καταδίωκε η σκέψη των χαμένων ευκαιριών;

Δεν μου απάντησε. "Η διότι τον είχα άγγιξει στο ευαίσθητο σημείο ή διότι περίμενε να ολοκληρώσω τη σκέψη μου. "Η σιωπή του μου έδωσε θάρρος. Τόν βεβαίωνα ότι όταν περάσουν τα νιάτα, ή κάθε παραμελημένη ευτυχία, ή κάθε παραμικρή ευκαιρία που ανυπόθετη την εποχή της πλείας ανθρωπιάς, μάς καταδιώκουν μετά ως το θάνατο. Με φωνή που έτοιμε έλαφρά του μίλησα γι' αυτή τη βουή πρόσκληση των ματιών που περιφρονήσαμε και που μετά αναζητήσαμε σ' όλη μας την ύπολοιπη ζωή χωρίς ποτέ να την ξαναβρούμε... για την τρέλλα της νεότητος που νομίζεις πως μπορεί ν' αναβάλει την ευτυχία για αργότερα, ενώ η ευτυχία είναι τώρα και ποτέ ξανά.

Δέ φαινόταν συγκινημένος. "Η δική μου ψυχή ήταν αυτή που έκλαιγε. Αυτός με παρακολουθούσε σιωπηλός.

—Ξεφύγαμε από το δρόμο, μουρμούρισα. Δεν βλέπω τίποτε.

Παραπάτησα κι' έπιασε το χέρι μου. Με ξανάφερε στο μονοπάτι και με άφησε άμωσος. Δεν κρατήθηκα άλλο.

—Μα μιλήστε λοιπόν. Πήγε κάτι.

—Τι να σας πω; Δεν ξέρω ακόμη τι σημαίνει «αγάπη», «ευτυχία».

—Κι' εσείς; Μήπως νομίζετε τον έαυτό σας σε θέση να μου τα μάθετε; Κακόμοιρο παιδί!

—"Η ηλικία δεν έχει καμιά σημασία, είπε άτάραχος. Μερικοί τó ήξεραν από τη μέρα που γεννήθηκαν. "Άλλοι τó μαθαίνουν στα είκοσι χρόνια τους. "Αλ-

λοι αφού πονέσουν επί χρόνια. Οι περισσότεροι τó ανακαλύπτουν στο φεγγαρόβλημα του θανάτου.

Μουρμούρισα:

—Λόγια, λόγια.

—Εσείς λοιπόν... συνέχισε σάν να μη με είχε ακούσει, όλα έχετε να τα μάθετε. "Όλα είναι μπροστά σας και δεν τó ξέρετε.

Τού απάντησα με κάποια πρόκληση στόν τόνο της φωνής μου ότι είχα πάρει τó μεριδίό μου. Κι' ελάχιστα ακόμη αν τού έλεγα, θα βούλωνε τά άστιά του από φρίκη.

—Φωχό μου παιδί! Μια ζωή σάν τη δική μου οί κύκλοι σας—τους ξέρω καλά γιατί σε τέτοιον γεννήθηκα—τη λένε «εμβατημένο παρελθόν». "Αν μπορούσατε να βάλετε με τó νού σας...

Διαμαρτυρήθηκε πώς όσο φορτωμένο κι' αν ήν αυτό τó παρελθόν, άρχουσας μερικά μόνο δάκρυα, ένα χάδι στή μέτωπό μου για να ξαναγίνω παιδί.

—Τέτοια είναι η δύναμη της αγάπης...

Εγώ επανέλαβα:

—Λόγια, λόγια...

Μα όπως μπαίναμε στό φως που έριχνε τó ξενοδοχείο, είδα τó φλογισμένο πρόσωπό του. Ναι, ένα τρομερό πάθος, απαιτητικό, πεινασμένο, έξουσίαζε αυτό τó νέο... ή μάλλον—πώς να εκφράσω αυτό που ένιωσα;—μια παρουσία τόν κατείχε όλόκληρο, ξεχείλιζε απ' αυτόν, τόν έκαιγε...

Ψιθύρισα σχεδόν άθελά μου:

—Σας μισώ...

Κι' αυτός απάντησε χαμηλά, μα καθαρά:

—Εγώ, σας αγαπώ.

Αυτή η κουβέντα που με τόσο λαχτάρα περιμένα, είχε επιτέλους λεχθεί. "Ηταν αυτή η κουβέντα και δεν ήταν δυστυχώς αυτή. Δεν υπήρχε πιά φόβος να γελαστώ.

—Κακόμοιρε τρελλέ! Έκανα.

"Αν θυμώμαι καλά ενόχταν από τά βάθη της καρδιάς του να τη νοιώσω κι' εγώ αυτήν την τρέλλα. Θα παρακαλούσε γι' αυτό καθημερινά.

—Δεν χρειαζόμαι την συμπόνια σας! "Όσο άκριβι κι' αν τó πλήρωσα, τó είχα τó μεριδίό μου από τη ζωή, τó είχα τó μεριδίό μου...

Επανάλαβα για τρίτη φορά: «Τό είχα τó μεριδίό μου», μα σ' ένα λυγμό. "Όχι, δεν τó είχα. "Όλα είχαν τελειώσει για μένα, πριν ακόμη άρχίσουν. Δεν είχα τίποτε πια να περιμένω από την αγάπη, που μου ήταν έξ' ίσου άγνωστη τώρα, όσο ήταν σ' ά νεαρά μου. Δεν ήξερα τίποτε γι' αυτόν, εκτός από την λαχτάρα μου να την άποκτήσω. Αυτή τη λαχτάρα που μ' έξουσιάζει και με τυφλώνει... που ρίχνει πάνω στούς έρημους δρόμους, με σπρώχνει στούς τοίχους, μα κίμνει να παραπαύω σ' ά χαντάκια, με ξαπλώνει έξαντλημένη σε λάκκους γεμάτων λούπης.

Δεν ήταν πια δίπλα μου. Μπήκα πάλι κάτω από τά δέντρα του πάρκου κλαίγοντας, όπως κλαίω καμιά φορά: δάκρυα καπτά, διασπικά, που κυλούν χωρίς προσπάθεια, χωρίς καμιά σύσπαση. Περιμένα πολλή ώρα όσπου να σταματήσει αυτή η θύελλα, όσπου να πνεύσει ή νυκτερινή αύρα και να δροσίσει τó φλογισμένο πρόσωπό μου.

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΤΑΤΟΥ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΕΤΕΩΡΩΝ

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

(Τελευταίο)

Η ΤΑΝ πιά ανυπόμονος για να φύγει. Ήταν κουράλι. Τις τελευταίες βδομάδες τó κεφάλι του πονούσε άπελπιστικά.

Τότε μόνο παρατήρησε πάνω στη σιφονιέρα τó δίσκο με τó πρωινό του κι' όπως τά νεύρα του ήταν τσακισμένα απ' την κούραση τού ήρθαν δάκρυα.

—Με παραχαϊδεύεις, Ζυλέτ, έκανε συγκινημένος.

—Καλέ μου, σκοπεύω να σε παραχαϊδέσω τόσο πολύ, τόσο... Δεν μπόρεσε ν' άποτελειώσει. "Η φωνή της έσπασε σ' ένα λυγμό.

«"Όσπου να πεθάνεις... Αυτό σκεφτότανε» είπε κείνος μέσα του χαϊδεύοντάς την.

—Ελα, ελα... Τι σόι γυναίκα έχω γώ; Θα τó δεις, όλα θα πάνε μια χαρά. "Όλα...

Τό ξέρανε κι' οί δυό, πώς δεν ήταν αλήθεια. Οί τελευταίες βδομάδες άποξεράνανε κάθε πηγή δυνάμεως, τού πήρανε και τά λίγα χρόνια που μπορούσε να ζήσει άκόμα. "Εκείνη είχε μαντέψει την πραγματική φύση από τούς πονοκεφάλους του.

Καμώθηκε ξαφνικά τόν πεινασμένο.

—Μήν άργείς. Ντύσου γρήγορα. "Ενα σωρό κόσμος σε περιμένει κάτω.

—Και τι θέλουν;

—Νά σε δούνε. "Αγνωστοί άνθρωποι. Από τó Βερολίνο, τó Άμβούργο, τó Παρίσι. "Ακόμα κι' ένας κύριος απ' τó Λονδίνο. "Η πόλη έχει γεμίσει από επισκέπτες. Άντε, κάνε γρήγορα.

Άκουστηκε ένα έλαφρό χτύπημα και μπήκε μέσα ή Φάννυ.

—Ποδώνευα στό κρεβάτι! Γέλασε. Δεν άλλαξε καθόλου. Καίμενη μου Σεσίλ, τρέξα πώς στό τέλος θά πετύχει τó δικό του.

Τρώγοντας, παρατηρούσε την αδελφή του με χαμογελαστό βλέμμα.

—Για ήλικιωμένη, δείχνεις μια χαρά. Στράφηκε στή Σεσίλ. Είναι οικογενειακό μας. Έμεις οί Μέντελσον, όσο περνάν τά χρόνια, γινόμαστε όλο και πιά ώραιοι.

"Η Σεσίλ σηκώθηκε απ' τó κρεβάτι.

—"Ας πάω να δώ τι γίνεται κάτω. Σε παρακαλώ, Φάννυ, κάνε τον να σηκωθεί...

Σά μείνανε μόνοι, ή Φέλιξ κύτταξε την αδελφή του σκεπτικά.

—Εδνυχισμένη, Φάν; ρώτησε τελικά. Πώς τά περνάς με τόν άντρα σου;

—Κάθε χρόνο γίνεται και πιά άπέρσοχος. Έκανε στό Λονδίνο μια Έκθεση κι' ή βασίλισσα άγόρασε ένα απ' τά έργα του. Και τά παιδιά είναι έκτακτα. Τι παρτέζο, που τά δικά σου είναι όλα ξανθά σάν τή μητέρα τους. "Αλήθεια ή Σεσίλ δείχνει πολύ κουρασμένη.

—Τό ξέρω κι' ανησυχώ γι' αυτήν. Ένωισσε πάνω του τó τρυφερό, έρρευνη-

τικό της βλέμμα και μάντεψε τις σκέψεις της. Κι' εγώ έχω τά χάλια μου. Ξί.

—Κι' εσύ χρειαζέσαι άνάπαυση. "Τίποτα τού είπα άπροσδόκητα. Αύτοι οί πονοκέφαλοι είναι φριχτοί, δεν είν' έτσι.

—Εκείνος κατσούφιασε.

—Πώς τó μάντεψες;

—Τους έχω κι' εγώ, τού είπε σε ψίθυρο. "Ο γιαιτός λέει, πώς δεν γίνεται τίποτε. Τά γνωστά: άνάπαυση, ήρεμία, άφθονο γάλα...

Χαμογέλασε διασπόμενα και τού τράβηξε τά σκεπάσματα, όπως στά παλιά χόβνια.

—Σήκω τώρα, γιατί ή Σεσίλ θα τά βάλε μαζί μου.

Ένώ ξυνοίζονταν, ώριμσε μέσα ή Σεσίλ.

—Κάτω μαζεύτηκε πλήθος. Μόλις έφθασε κι' ή χερ Μόλλερ με τó συμβούλιο. "Όλοι τους ντυμένοι επίσημα. Κι' αυτός ή Έγγλέζος κύριος λέγεται σέο Τζώρτζ Σμάργ.

Απόμεινε με τó ξυφάφι στόν αέρα.

—"Ω, Θεέ μου! Άπ' την Άγγλία ίσαμε δώ...

—Ποιός είν' αυτός;

—"Ο μάετρος της Φιλαρμονικής "Ορχήστρας τού Λονδίνου.

—Άντε πιά κι' εσύ με τούς Έγγλέζους σου, τόν κοροΐδεψε. Είναι όπως όλος ή κόσμος. Και καλοί και κακοί. "Α, ξέχασα, ήρθε και μια κυρία.

Φράνς Ρίμαν. Πολλά δημοφιλής.

—Μπα; Και τι θέλει;

—Μου είπε να σου πώ, πώς είναι πολύ περήφανη για σένα.

—Πολύ ευγενικό από μέρους της.

—Και άνέφερε επίσης πώς σε γνωρίζει πολύ καλά.

—Κι' αυτή; Μήν την πιστεύεις, Σεσίλ. Είναι άπατεώγισσα. Δεν την είδα ποτέ μου.

—Παρά λίγο θα την παντρευόσουν, κουτορνήδι. "Αν δεν ήμουν γά.

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Μπαμπά, δεν ντρέπεσαι να κάνεις τó έλλογο;

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Ρίμαν; Επανάλαβε. "Α, βέβαια, ή Νίνα... Έδώ είναι;

—Ναι μαζί με τόν άντρα της.

—Εκείνος σκούπισε τó ξυφάφι του.

—"Αχ, ή Νίνα! Αυτή ήταν γυναίκα για μένα. Τι κούμα που μούδωσε τά παπούτσια σ' ή χέρι κι' εγώ αναγκάστηκα να ικανοποιηθώ με μια παπαδοπούλα.

—"Αν δεν κάνεις γρήγορα, ή παπαδοπούλα θα σε... Κόπηκε από τόν ήχο που κάνανε κάτω βαρειά βήματα. Στραφήκανε κι' είδανε να μπαίνει ή Κάρλ Κλίνγκεμαν.

—"Ορκίζομαι, μαντάκι, ξεφύσησε, άγνωστάς τόν Φέλιξ, πώς ή φίλιά μου με τόν σύζυγό σας θα προκαλέσει τόν πρόωγο χαμό μου. Δεν ξέρω πώς να τόν συγχαρώ και ποτέ να τόν συλλάβω.

—Πότε έφτασες; τόν έκοψε ή Φέλιξ απειλώντας τον με τó ξυφάφι.

—Τί είπατε, χερ Κλίνγκεμαν; Σχετικά με συλλήψεις;

—Τίποτε, έκανε με έμφαση ή Φέλιξ. "Ο Κάρλ κομπάζει διαρκώς για τά προνόμια τών διπλωματών. Και για ν' αλλάξει κουβέντα, ρώτησε. Πότε έφτασες;

—Χθες βράδυ. Και τούτο τó παλιό χόρι είναι τόσο γεμάτο από κόσμο, που αναγκάστηκα να κοιμηθώ σ' ένα τραπέζι τού μυλλιάδου.

"Η Σεσίλ ζήτησε συγγνώμη και γήτηκε.

"Ο Κάρλ κύτταξε τόν παιδικό του φίλο.

—Ε, παλιόμοιρικόνη, τά κατάφερες τελικά, έτσι; Είμαι περήφανος για σένα, Φέλιξ. Τρέξα, πώς ήσουν άνα μεγάλος μουσικός, τώρα πώς είσαι επίσης ένας μεγάλος άνθρωπος. Και πρόσθεσε με τó γυναικό πειραχτικό του χαμόγελο: Παραείχες πολλά προσόντα για ένα μόνο άτομο.

—Κι' εσύ άπ'ήρξες ή καλύτερος φίλος, που είχε ποτέ άνθρωπος, έκανε συγκινημένος ή Φέλιξ.

—Αλήθεια, είπε ή Κάρλ, που σάν όλους τούς αισθηματικούς τύπους, αντιπαθούσε τις συγκινητικές σκηνές. "Εχω κι' ένα νέο να σου πώ. Αφού έφτασα τήν πληντική ηλικία τού έγγενήσανταντίου, αποφάσισα να παντρευτώ.

—Ποιόημα!

—Είναι ή μοναδική βλακεία που δεν έκανα ίσαμε τώρα. Και τó πιά παράξενο είναι, βρήκα γυναίκα που να με βλέπει.

Κουβεντιάσανε λίγη ώρα, ενώ ή Κάρλ ντυνότανε. Απτόμα τó ύφος τού Κάρλ άλλαξε. Αντίο, Φέλιξ. Ξεκινώσας καλά. Είμαι τσακισμένος. Δεν θα σε δώ άστερα απ' τή συναντία. Έσθ θα είσαι περιτριγυρισμένος από κόσμο κι' εγώ πρέπει να πάω τó πρώτο τράινο για τó Παρίσι. Σταμάτησε και κάθωσε τó βλέμμα στό φίλο του: "Ηταν μεγάλη μου τιμή να γνωρίσω έναν άνθρωπο σάν έσένα.

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

Είχε κλάας βγει έξω απ' τó δωμάτιο. Τά βαρειά βήματα έσθυναν.

—Τί υοψ μαριμάσες μπροστά στόν καθρέφτη, έκανε μπαίνοντας διασπικά ή Σεσίλ. "Ακόμα δεν ετοιμάστηκες;

—Τάχω μπλέξει με τούτα τ' άναθεματισμένα τά παρτέζα. Έσθ βλέπω παραισάι δημοφιλής. Δεν ξέρω, αν ήθελες να σ' άφήσω να καθήσεις μόνη σου στήν έκκλησία.

—Εκείνη δεν τούδωσε σημασία. Ποτέ του δεν ή' άλλαξε. "Ακόμη και φορών-

τας τ' ανώτερο παρὰ σῆμα δὴ παρὰ μένει ἀπλὸς καὶ θάλασσα ἀνοήσιος. Ἰσως μο-
νάχα οἱ ἀνώτεροι ἀνθρώποι μποροῦν νὰ
παρὰ μένει ἀπλὸς καὶ νὰ λένε ἀνοήσιος. Οἱ ἄλλοι, θάλασσα πρῶτα νὰ ἐπιδείξουν
μὲ φαντασμοὺς τὴν ἀξία τους.

— Για νὰ σὲ δῶ. Εἶσαι ὡραῖος.
— Ἀνασκήθηκε στὰ νύχια γιὰ νὰ φτά-
σει τὰ χεῖλη του.

— Κι' ἐγὼ σ' ἀγαπῶ πάρα πολὺ

ΠΡΟΤΟΤ κατεβούν, πέρασαν ἀπ'
τὸ δωμάτιο τῶν παιδιῶν. Ἡ ἐμ-
φάνισή του προκαλεσε αἰσθησι.
«Ὁ Κάρλ κι' ἡ Μαρία, δὴτὼ κι' ἐφτά
χρονῶν τὸν χαϊρέτησαν τυπικά καὶ τοῦ
φίλησαν τὸ χεῖρ εὐγενικά. Τ' ἄλλα ὅ-
μως ἀπομείνανε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

— Βλέπεις δὲν μ' ἀναγνωρίζουν, εἶπε
στὴ Σεσίλ. Φταῖνε τοῦτα τὰ παρὰ σῆμα.
— Ὡστόσο, σὲ λίγο, ὁ πάγος εἶχε σπά-
σει. Ἐκείνη χάμω κι' αὐτὰ τὸν κυκλώ-
σανε, χτυπώντας τὰ χέρια τους, ὅταν
τοὺς εἶπε πὼς αὐτοὶ τὸ πρῶτὸ θὰ φεύγα-
νε ὅλοι μαζί μὲ τ' ὡραῖο τους τ' ἀμάξι.
Καὶ στὴν Ἑλβετία θὰ πᾶζαν, θὰ
σκαραφάλωναν στὰ βουνά, θὰ πᾶζαν
στὸ φάσμα. Τὸν γέμισαν φιλιὰ κι' ἐ-
ρωτησίαι. Ἡ Σεσίλ ὅμως τὸν ἐρώτησε.

— Τί ἤθελες νὰ μοῦ δείξεις στὸν κῆ-
πο; τὸν ρώτησε.

— Δὲν μπορῶ νὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἐλα νὰ
δεῖς.

Κατέβηκαν τὶς σκάλες καὶ βρεθῆκαν
στὴν ἡσυχία τοῦ κήπου. Τῆς κράτησε τὸ
χεῖρ καὶ προχώρησε ἀργά. Ἡ ἀνοιχτὴ
δουλοῦσαν παντοῦ. Στὶς ἀνθημένους
μηλιές, στὸ φρέσκο γρασίδι, στὰ μπου-
μπουκισμένα τριαντάφυλλα.

Ἐκεῖνος περπατοῦσε σιωπηλός. Ναι,
σκεφτόταν, ἀκόμα μιὰ ἡνοιχτὴ ἔφτασε.
Ἡ πὸ δημοφιλὴ γιὰ τὴν ἡσυχίαν. Τῆς
δῆσαν καὶ δὲν ἀναγνώρισε πιά. Εἶχε
ξήσει μιὰν εὐτυχισμένη, ὑπέροχη ζωὴ,
Καὶ δὲν εἶχε ξήσει μάταια. Τὶ παρὰ σῆμα
μποροῦσε νὰ θελήσει ἕνας ἀνθρώ-
πος;

Ξαφνικά νά! Ἐνα παγκάκι. Ἐνας
σημειωμένος πάγκος ἐνδὸς δημόσιου
πάρκου...

Εἶχε φοβηθεῖ πὼς ἐκεῖνη δὲν θὰ τ' ἀ-
ναγνώριζε, ἀλλὰ ἡ Σεσίλ ἄρπαξε τὸ χέ-
ρι του. Στάθηκαν πλὴτ — πλάι ντυτάζον
τάς το.

— Δὲν μπορεῖς νὰ φανταστεῖς τί τρά-
βηξα, ὅπου νὰ τὸ κλέψω. Τελικά ὁ
Τάτλεν ἀναγκάστηκε νὰ ἐξαγοράσει τὸν
ἀστυφύλακα, τὸν ἴδιο πιστεύω ποὺ μοῦ
εἶπε τ' ὄνομά σου. Κι' οἱ δύο μαζί τὸν
ἐξοκλήσανε νυχτιάτικα. Ἐχετε σπου-
δαῖα ἀστυνομία στὴ Φραγκφούρτη, ἔκανε
κλεισίμας τὸ μάτι του.

— Σὰ νὰ σὲ βλέπω ἀκόμη καθισμένο
σ' αὐτὸ, εἶπε ἐκεῖνη ἀνειροπολόντας.
Μείνανε γιὰ λίγο σιωπηλοί, ἀποχαμέ-
νοι στὶς σκέψεις τους. Ὅσοι, ἦσαν
ἐξαγούσαν στὸ σπίτι. Καθὼς πλησιάζ-
σαν, ἐκεῖνος στάθηκε, τὴν κτύπησε βα-
ρεῖα στὰ μάτια καὶ φίλησε ἀπαλὰ τὰ
χεῖλη της.

— Καὶ τώρα, ὅς πηγαίνουμε, εἶπε.

ΤΑ χέρια του ἀπλώθηκαν στὰ πλά-
κη τοῦ ὁργάνου, ἔριξε μιὰ τε-
λευτεῖα ματιὰ στὴν ἀσκήσιον,

στοὺς τραγουδιστές. Μονάχα ἡ Μαγδα-
λινὴ ἔλειπε.

Ἐδῶσε τὸ σύνθημα.

Σὲ κύματα πόνου οἱ πρῶτες χορδὲς
τῶν «Παθῶν» ἀπλώθηκαν σ' ὅλη τὴν ἐκ-
κλησία. Ὅσοι, ὅταν ἀετός, ἔοικος νὰ
πετάξει, ἡ ἀδύνατη μουσικὴ ξεχύθηκε
στὸ γαλάζιο οὐρανὸ, ψηλά, ὅλο καὶ πλε-
ψηλά, ὡς τὸ Ἀπειρο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΕΞΗ ὁδομάδες ὅσοι ἀπ' αὐτὴν
τὴν Κυριακὴ τῶν Βαίων στὶς 17
τοῦ Μᾶη, στὰ 1847, ὁ Φέλιξ Μέν-
τελσον πῆρε τὴν εἰδησι πὼς ἡ ἀδελφὴ
του ἡ Φάννυ εἶχε πεθάνει ξαφνικά. Ἐντὶ
ἐπαῖξε πᾶν. Ἐπείσε ἀμέσως λιπόθυμος
κι' ἔμεινε γιὰ ὥρες ἀναισθητός.

Ποτὲ του δὲν συνήλθε ὁλόκληρο ἀπὸ
τοῦτο τὸ χτύπημα. Μόλις ἦταν σὲ θέση
νὰ ταξιδεύει, πῆρε τὴ Σεσίλ καὶ τὰ
παιδιά στὴν Ἑλβετία, ὅπου πέρασε τὸ
καλοκαίρι, πασχίζοντας νὰ ξανακερδίσει
τὴν ὑγεία του. Σκεφτόταν ὅμως δια-
κῶς τὸν θάνατο. Τ' ὁμορφο πρῶτος του
εἶχε βαθυνώσει καὶ γεμίσει ρυτίδες ἀπ'
τὴν ἀρρώστεια καὶ τὴν ὑπερκόπωση.

Τὸ φθινόπωρο οἱ Μέντελσον ξαναγύ-
ρισαν στὴν Λειψία. Μιὰ νύχτα στὶς 4
τοῦ Νοέμβριου, ὁ Φέλιξ πέθανε στὰ τριαν-
ταχτὼ του χρόνια, στὴν ἀγκαλιὰ τῆς
Σεσίλ — ἔξη μῆνες ὅσοι ἀπ' τὸ θά-
νατο τῆς ἀδελφῆς του. Ποιὰ ὑπῆρξε ἡ
ἀρρώστεια τους, δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κα-
νεὶς μὲ σιγουριά, ἀλλὰ μερικὸι εἰδικοί,
συμπεράνανε πὼς ὁ Φέλιξ κι' ἡ Φάν-
νυ πέθαναν ἀπὸ ἐγκεφαλικὴ αἰμορραγία.

Ἡ Σεσίλ ἀφιέρωσε τὴν ὑπόλοιπὴ ζωὴ
τῆς στὰ παιδιά, ἀλλὰ δὲν ἔζησε οὔτε
ἔξη χρόνια ὅσοι ἀπ' τὸ θάνατο τοῦ
Φέλιξ. Πέθανε στὶς 25 τοῦ Σεπτεμβρίου,
στὰ 1853, τριανταεξὶ χρόνων.

ΜΕΡΙΚΕΣ ζωὲς ἀφήνουν μιὰ βα-
θεῖα ἐντύπωση στὸν κόσμο, καὶ
τέτοια ὑπῆρξε ἡ ζωὴ τοῦ Φέλιξ
Μέντελσον. Ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατό
του ὁργανώθηκε μιὰ κίνησι γιὰ νὰ δι-
νεταί εἰς μνήμην του μιὰ μουσικὴ ὑπο-
τροφία. Πρόεδρος ὑπῆρξε ὁ Σερ Τζῶρτζ
Σμάρτ, καὶ γραμματεὺς ὁ Κάρλ Κλίνγκε-
μαν. Ὁ πρῶτος συνθέτης ποὺ δέχτηκε
τὴν ὑποτροφία Μέντελσον, ὑπῆρξε ὁ Ἄλ-
θουρ Σ. Σάλλιβαν.

Ἡ μάχη ποὺ δόθηκε ἀπ' τὸν Μέντελ-
σον γιὰ τὴν ἀναγνώρισι τῆς μεγαλο-
φυΐας τοῦ Μπάχ ὑπῆρξε ἀποφασιστικὴ.
Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ὑποστηρίχτηκε τόσο ἕ-
νας καλλιτέχνης ἀπὸ ἄλλων καλλιτέχνη.
Πολλὰ ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ Μπάχ δὲν ἔχουν
ἀκόμα βρεθεῖ. Ἡ παρουσίαση ὅμως τῶν
ἀδύνατων «Παθῶν κατὰ Ματθαῖον»,
ἀπὸ τὸν Μέντελσον, κι' οἱ κατοπινὲς ἀ-
ναζητήσεις τῶν χειρογράφων τοῦ Μπάχ,
ἔφεραν τὸν ταπεινὸ δάσκαλο στὴ θέση
ποὺ τοῦ ἀνήκει στὴ μουσικὴ — στὴν ψη-
λότερη.

ΤΕΛΟΣ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ

τοῦ πεζογραφικοῦ ἔργου
ἐνός «ἀγνώστου»

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 14

ἄλου κλπ. Θ' ἀρχίσει μιὰ καινούργια
ζωή;

Τάδε στὶς 22 Σεπτεμβρίου 1912,
στὶ 10 τὸ ὁρᾶν κάθεται στὸ γραφεῖο
του καὶ γράφει. Γράφει ὅλη τὴ νύχτα
μέσα σ' ἕνα ἀσύγκριτο αἶσθημα ἰερ-
σης.

Στὶς ἔξι τὸ πρῶτ, γράφει τὴν τε-
λευταία φράση. Στὸ τραπέζι του ὑπάρ-
χει τὸ χειρόγραφο τῆς «Εὐμνηγορίας».

Σὲ λίγα κείμενα τοῦ Κάφκα, ἀνα-
κατεύονται, ὅπως σ' αὐτὸ τὸ ἀριστοῦρ-
γμα, ὅλα τὰ θέματα, ὅλες οἱ ἰδεολο-
γίες τῆς ζωῆς του. «Ἡ Ἐμνηγορία»
εἶναι ἡ ἱστορία ἐνός νέου ποὺ ἔχει ἀρ-
ραβωνισθεῖ καὶ δὲν ξέρει πὼς ν' ἀναγ-
γίλει τὴν εἰδησι σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς κα-
λύτερος φίλους του, ἐγκατεστημένο

στὴν Πετρούπολη καὶ ποὺ εἶχε πολὺ και-
ρὸ νὰ τοῦ γράφει. Στὸ τέλος πηγαίνει
νὰ συμβουλευθεῖ τὸν πατέρα του, ποὺ ἔ-
φου τοῦ παραπονιέται δριμύτητα ὅτι
παραμελεῖ, τὸν ρωτᾷ: «Πές μου, Γκέ-
οργκ, ἔχεις πραγματικὰ αὐτὸν τὸν φίλο
στὴν Πετρούπολη;» Ἐπειτα τὸν κατα-
ριέται καὶ τὸν καταδικάζει νὰ πεθάνει
ἀπὸ πνιγμό. Τότε ὁ Γκέοργκ ὁρμᾷ ἔ-
ξω ἀπὸ τὸ δωμάτιο, τρέχει στὸ ποτάμι,
πηδᾷ μέσα καὶ πνίγεται. «Ἐκεῖνη τὴν
στιγμὴ καταλήγει ὁ Κάφκα — ἡ κυ-
κλοφορία στὴ γέφυρα ἦταν κυριολεκτικὰ
τρομακτικὴ».

Εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκφρασθεῖ καλύτερα
τὸ μπερδεμα τῶν αἰσθημάτων τοῦ Κάφ
κα τὴ στιγμῇ τοῦ γάμου του.

Στὸ τέλος τοῦ 1912 ὁ Κάφκα δια-
λύει τοὺς ἀρραβῶνες του μὲ τὴ Φ... κι'
ἀρχίζει νὰ γράφει ἕνα ἄλλο φημισμέ-
νο ἀριστοῦργμα του, τὴ «Δίκη». Ἐκεῖ-
νη ἡ νύχτα τῆς «Εὐμνηγορίας» φαίνε-
ται νὰ ἦταν ἡ καμπὴ τῆς ζωῆς του, ἡ
στιγμὴ ποὺ ὅλα ξεκαθαρίζουν. Ὁ Κάφ-
κα ξέρει πᾶς ὅτι ἡ φυγὴ εἶναι ἀδύνα-
τη. Νέοι ἀρραβῶνες καταλήγουν κι' αὐ-
τοὶ σὲ διάλυση. Λίγο ἀργότερα ὁ Κάφ-
κα ἀρρωσταίνει. Ὑποφέρει βαθεῖα ἀπὸ
τὴ φθισι ποὺ ἐκδηλώνεται καὶ ποὺ μπορεῖ
νὰ εἶναι συνάμα αἰτία καὶ συνέπεια τῶν
ἄτυχων αὐτῶν ἀρραβῶνων. Εἶναι — λέ-
γει στὸ Μᾶξ Μπρόντ — «μιὰ φυγὴ
μπροστὰ στὸ γάμο». Καὶ στὸ «Ἡμερο-
λόγιό» του σημειώνει: «Ἡ πάθησι τοῦ
πνεύματος δὲν εἶναι παρὰ ἕνα σύμβολο,
σύμβολο τῆς πληγῆς ποὺ ἡ φλεγμονὴ
τῆς ὀνομάζεται Φ... καὶ ποὺ τὸ βάθος
τῆς ὀνομάζεται δικαιοσύνη».

Ἀπὸ σανατόριο σὲ σανατόριο σέρνει
ἀπὸ τότε δέκα ὀλόκληρα χρόνια — μιὰ
ζωὴ ποὺ τὴν ξέρει καταδικασμένη κι'
ἀρχίζει δέκα βιβλία ποὺ δὲν θὰ τελειώ-
σει κανένα.

«Ἄν θὰ ἔφταναν στὰ σαράντα —
εἶχε γράφει κάποτε — θὰ παντρευό-
μουν ἴσως μιὰ γεροντοκόρη μὲ πεταγ-
μένα δόντια ποὺ θὰ τὰ ξεσκέπαζε τὸ ἐπᾶ-
νω χεῖλι. Ἐλάχιστη ὅμως πιθανότητα
ὑπάρχει νὰ φτάσω στὰ σαράντα...»
Ὁ Φρόντς Κάφκα πέθανε στὸ σανα-
τόριο τοῦ Καϊρλίγκ ἕνα μῆνα πρὶν γί-
νει 41 χρόνων.

Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

Ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα τοῦ G. SIMENON

Μετ. Ε. ΓΟΝΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ

«Ἡλικία 32, ἀνάστημα 1,69, μύτη ἴσια στὴν ἄκρη πλατεῖα, αὐτιά ἰδιο-
τυπα μὲ μεγάλα πτερύγια, φρύδια ἀραιὰ ξανθὰ, κάτω χεῖλος προεξέχον,
λαϊμὸς μακρύς, μάτια πρασινωπά, μαλλιά ξανθὰ. Αὐτὸ ἦταν τὸ πορτραῖτο τοῦ
Πέτρου τοῦ Λιθουανοῦ.

Ὁ Μαιγκρὲ ἀξιωματικὸς τῆς Ἀστυνομίας δὲν μπορούσε νὰ κάνει λάθος.
Ὁ ταξιδιώτης μὲ αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ γύγχε ἀπὸ τὸ τραῖνο καὶ κατε-
βήθηκε στὸ ξενοδοχεῖο Μάτζεστικ. Μὰ στὸ ἴδιο τραῖνο στὸ βαγόνι 5 ποὺ ἡ
ἀστυνομία εἶχε ἐπιστημονεῖ τὸν Πέτρο Λιθουανὸ βρέθηκε δολοφονημένος μέσα
στὴν τουαλέττα ἑνός ἀνθρώπου μὲ ἀκριβῶς τὰ ἴδια χαρακτηριστικὰ. Ἡλι-
κία περίπου 32 ἀνάστημα 1,69.....

40

ΕΙΧΕ ἔρθει πρὶν ἀπ' αὐτόν... Θά-
ναι τεσεραράμις χρόνια.

— Ἀπὸ τί ζοῦν;

— Ἀπὸ τὸ διαβάσατε... Ἐργάτης
εἶναι.

— Για νὰ σοῦ πῶ, ἔκανε αὐστηρὰ ὁ
Μαιγκρὲ, πρᾶγμα ποὺ ἔκανε τὸν συνομι-
λητὴ του νὰ ἀλλάξει ἀμέσως στάση.

— Τὰ ὑπόλοιπα δὲν μ' ἐνδιαφέρουν,
εἶπε δὲν νομίζετε κι' ἐσεῖς; ἔκανε πλε-
ον ἐυγενικά αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ ξενοδόχος.
Πληρώνει τακτικά. Πᾶει, ἔρχεται καὶ
δὲν εἶναι δική μου δουλειὰ νὰ τὸν παρα-
κολοῦθῶ...

— Δέχετα ἐπισκέψεις;

— Καμιά φορὰ. Ἐγὼ πάνω ἀπὸ ἑ-
ξῆντα νοικιάζω καὶ δὲν μπορῶ νὰ
τοὺς ἀρραβωνίσω ὅλους μαζί... Ἀπὸ
δὲν κἀνουν τίποτε καλὸ... Ἐξ ἄλλου, ἀ-
φοῦ εἶστε ἀπὸ τὴν ἀστυνομία πρέπει νὰ
τὸ ξέρετε τὸ ξενοδοχεῖο μου. Τὰ βιβλία
μου εἶναι πάντοτε ἐν τάξει... Μπορεῖ νὰ
σᾶς τὸ βεβαιώσει καὶ ὁ ἀστυφύλακας
Βερμουγιέ. Αὐτὸς ἔρχεται κάθε ὁδομάδα.

Ὁ Μαιγκρὲ στράφηκε ἀπότομα καὶ
πρόφερε:

— Κατεβῆτε, Ἄννα Γκόρσκι.

Ἐγινε ἕνας ἐλαφρὸς θόρυβος στὶς
σκάλες καὶ μετὰ ξεχώρισαν δύο. Τὸ
τέλος φάνηκε μιὰ γυναῖκα.

Ἐδῆσαν νὰ ἔχει περάσει τὰ εἰκοσιπέντε
ποὺ ἔλεγε τὸ βιβλίο. Μὰ ἴσως νὰ ἔφται-
γε σ' αὐτὸ ἡ καταγωγὴ της. Ὅπως οἱ
περισσότερες Ἑβραῖες τῆς ἡλικίας της
εἶχε υπαλαβῆει χωρὶς νὰ χάσει ὅσοπο
κάποια ὁμορφιά. Τὰ μάτια, πολὺ σκοτεινὰ
ἦταν θαυμάσια. Μὰ ὑπῆρχε σ' ὅλο της τὸ
παρουσιαστικὸ μιὰ ἀνεμελιά, ποὺ χάλαγε
αὐτὴ τὴν ἐντύπωση. Τὰ μαῦρα της μαλ-
λιά, λιπαρὰ κι' ἀκτένιστα, σκέπαζαν τὸ
λαϊμό της. Φοροῦσε μιὰ φθαρμένη ρόμπα
ποὺ ἔχασκε μπροστὰ κι' ἄφηνε νὰ διακρί-
νεται τὸ κομπιναιζὼν της. Οἱ κάλτσες ἦ-
ταν κυλιγμένες ρολῶ πάνω ἀπὸ τὰ γό-
νατα.

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.

Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

— Τὶ κάνετε ἐκεῖ σὶς σκάλες;
— Βρίσκομαι στὸ σπίτι μου.
Ὁ Μαιγκρὲ ἀμέσως κατάλαβε μὲ τὴ
εἰδους γυναῖκα εἶχε νὰ κάνει. Θραυτά-
τη κι' ὅλο πάθος, ἦταν ἔτοιμη γιὰ καυγᾶ.
Μὲ τὴν παρρησιᾶ εὐκαιρία θὰ προκαλοῦ-
σε μιὰ φασαρία ποὺ θὰ ἀναστᾶνε δ-

μους, μάντεves τὴν ἀνδρόπινη μᾶζα, μιὰ
ζωὴ ὑπολή. Σκέψις πῆγαναν σύρριζα
στοὺς τοίχους. Τὰ μαγαζιά πουλοῦσαν ἐμ-
πορεύματα ποὺ καὶ τ' ὄνομά τους ἀκόμη
ἦταν ἀγνωστοὶ τοὺς περισσότερους Γάλ-
λους.

Οὔτε ἐκατὸ μέτρα μακρύτερα, ἡ ὁδὸς
Ριβολ καὶ ἡ ὁδὸς Σταλιν — Ἀντουάν,
πλατεῖες, φωτεινὲς, μὲ τὰ τρόλλεϊ τους,
τὶς προθήκες τῶν καταστημάτων τους,
τοὺς τροχονόμους τους.

Ὁ Μαιγκρὲ σταμάτησε ἕνα πιστολικο
ποὺ ἔτρεχε

— Πῆγανε γρήγορα νὰ μοῦ φέρεις
ἕναν ἀστυφύλακα ἀπὸ τὴν πλατεῖα Σαιν
Πώλ.

Μὰ ὁ μικρὸς τὸν κῆτταξε μὲ τρομαγμέ-
να μάτια καὶ κατὶ μονομυρία. Δὲν ἦ
ξερε λέξη γαλλική.

Ὁ ἀστυνόμος πλησίασε ἕναν κουρελῆ.

— Πᾶρε ἕνα φράγχο καὶ πῆγανε πρὶν
τὸ σημεῖωμα στὸν ἀστυφύλακα τῆς πλα-
τεῖας Σαιν — Πώλ.

Ὁ ἀλήτης κατάλαβε. Δέκα λεπτά με-
τὰ κατέφθασε ἕνας ἀστυφύλακας μὲ στο-
λή.

— Τηλεφωνήστε ἀμέσως σᾶς παρακα-
λῶ στὴ Γενική Ἀσφάλεια νὰ μοῦ στει-
λουν τὸ γρηγορότερο ἕναν ἐπιθεωρητή...
Τὸν Ντυφορδὸ ἀν εἶναι δυνατόν.

Ἐκανε βόλτες τουλάχιστον μισὴ ὥρα
ἀκόμη. Ἀνθρώποι ἔμπαναν στὸ ξενο-
δοχεῖο, ἄλλοι ἔβγαιναν. Μὰ ἐξακολου-
θοῦσε ν' ἀνάβει φῶς στὸ δεύτερο παρὰ
θυρο ἀριστερὰ τοῦ τρίτου πατώματος.

Στὴν εἰσοδὸ φάνηκε ἡ Ἄννα Γκόρ-
σκι. Εἶχε φορέσει ἕνα πρασινωπὸ πανω-
φόρι πάνω ἀπὸ τὴ ρόμπα της. Δὲν φο-
ροῦσε καπέλλο καὶ παρ' ὅλη τὴ βροχὴ
εἶχε στὰ πόδια της πέδιλα ἀπὸ κόκκινο
σατέν.

Πέρασε τὸ δρόμο παλαβουτώντας
στὰ νερά. Ὁ Μαιγκρὲ κούφθηκε στὴ
σκιά.

Μπῆκε σ' ἕνα μαγαζάκι ἀπ' ὅπου βγή-
κε λίγα λεπτά μετὰ μ' ἕνα σοφὸ ἄσπρα
δεματάκι καὶ δυὸ μπουκάλια καὶ χάρη-
κε πάλι στὸ σπίτι.

Ἐπὶ τέλους κατέφθασε ὁ ἐπιθεωρητὴς
Ντυφορδὸ. Ἦταν 35 ἐτῶν καὶ μιλοῦσε
τρὶς γλώσσες μ' εὐκολία, πρᾶγμα ποὺ
τὸν ἔκανε πολὺτιμο παρ' ὅλη τὴ μανία
του νὰ μπερδεύει καὶ τὶς πλεονεξίες διποθέ-
σεις. Ἀπὸ μιὰ τιποτένια ἱστορία κλοπῆς ἡ
διαρρήξεως κατὰφθανε νὰ φτιάχνει μυ-
στηριώδη δόγματα καὶ στὰ τελευταῖα νὰ
πελαγώνει κι' ὁ ἴδιος. Μὰ δταν τοῦ ἀνέ-
θετες μιὰ συγκεκριμένη ἀποστολή, ἦταν
περίφημος χάρι στὸ γαϊδουρινὸ πείσμα
του.

Ὁ Μαιγκρὲ τοῦ ἔδωσε τὴν περιγρα-
φὴ τοῦ Φεντόρ Γιούροβιτς καὶ τῆς φι-
λινάδας του.

— Θὰ σοῦ στειλῶ κι' ἄλλον. Ἄν ὁ ἔ-
νας ἀπὸ τοὺς δυὸ βγεῖ ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖο
πρέπει νὰ τὸν παρακολουθήσεις, μὰ ὁ
συνάδελφος θὰ μείνει ἔδῳ γιὰ νὰ συ-
λάει. Κατάλαβες;

— Ἡ ἴδια ἱστορία τοῦ Ἀστέρι τοῦ
Βορδᾶ; Ὁ ε

σκυβε πάνω στη σόμπα του βλαστημώντας το Ζάν που δεν είχε ρίξει αρκετά κάρβουνα. Τό μουσκεμένο πανωφόρι του κρεμόταν ντοφρο στο πόδι — μαντώ και διατηρούσε το σχήμα των ώμων του.

— Δεν τηλεφώνησε ή γυνάικα μου;
— Τό πρωί. Της είπαμε πώς είσε σε δουλειά.

Ήταν συνηθισμένη σ' αυτά. 'Ο Μαιγκρέ ήξερε πώς μπορούσε να γυρίσει στο σπίτι του κι' αυτή θα τον φιλούσε όπως κάθε φορά, σαν να μην είχε συμβεί τίποτε, και χωρίς να ρωτήσει το παραμικρό θα πήγαινε στην κουζίνα της ν' ανακατέψει τις κατσαρόλες της για να του φέρει ένα πιάτο γεμάτο από κάτι που θα μωσχρόλουσε. Τό πολύ—πολύ, μ' μόνο ήταν αυτός θα καθόταν σ' ό τραπέζι, να ξαίωρνε μια καρέκλα απέναντί του και με το πηγού νι άκουσμασμένο στην παλάμη να του έλεγε μ' ένα αδιόριστο χαμόγελο:

— Καλά τ'ά νέα;

— Ή τ'ό μεσημέρι πήγαινε σπίτι του ή στις πέντε τ' άπόγευμα, τ'ό φαγητό θα ήταν πάντοτε ζεστό στην κατσαρόλα ξετομιο να σεβρισισθεί.

— 'Ο Τορράνς;... ρώτησε ό αστυνόμος στο Ζάν.

— Τηλεφώνησε στις έξι τ'ό πρωί.

— Από τ'ό Μάτζεστικ;

— Δεν ξέρω. Ρώτησε αν είχατε φύγει.

— Μετά;

Ξανατηλεφώνησε στις πέντε και δέκα τ' άπόγευμα. Παρακάλεσε να σ'ας πούμε ότ'ό σ'ας περιμένει.

'Ο Μαιγκρέ δεν είχε φάει παρά μόνο μια ρέγγα από τ'ό πρωί. Ήμεινε λίγα λεπτά θρόιος μπροστά στη φωτιά του που άοχιζε να ροχαλλίζει, γιατί είχε μοναδικό χερικό για να κάνει και τ'ά πιδ δύστροπα κάρβουνα να κορώσουν.

Τέλος πήγε άσγά στην πορτίτσα του βάθους, που άδινε στη μικροσκοπική τουαλέττα όπου ήταν ένας νιστήρας, ένας καθρέφτης, μια πετσέτα και μια θαλίτσα. Τράβηξε τ'ή θαλίτσα στη μέση του νοσφείου, ξεπλύνθηκε, φόρεσε στεγνά καθαρά εσώρουχα, πέρασε διαστακτικό χέρι πάνω στο άξυριστο πηγούνι του.

— Λέ βαρύνσαι!

Έβριξε μια τελευταία νοσταλγική ματιά στη σόμπα που άναβε τόσο καλά τώρα, αποδέχτηκε δύο κάρβουλες μπροστά όπου άπλωσε μ' επιμέλεια τ'ά βρεγμένα ρούχα του. Στο τραπέζι επάνω έμεινε ένα σάντουιτς από τ'ήν περασμένη νύχτα και τ'ό καταβρόχθισε, θρόιος έτοιμος για να φύγει. Μόνο δεν άπληχε πιά μύτρα. Ένοιωθε τ'ό λαμό του κάτω στεγνό.

— Αν συμβεί ό,τιδήποτε είμαι στο Μάτζεστικ, είπε στον Ζάν. Να μου τηλεφωνήσουν.

Κι' επιτέλους σωριάστηκε σ'ό κάθισμα ενός ταξί.

ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

Ο ΜΑΙΓΚΡΕ δέ βοήκε τ'όν Τορράνς στη χάλ του ξενοδοχείου, μ'ά σ' ένα δωμάτιο του παλιού πατώματος, όπου ήταν σεβρισισμένο ένα έξαιρετικό γεύμα. 'Ο άρχιφύλακας του έκλεισε τ'ό μάτι:

— 'Ο διευθυντής άνέλαβε, τ'ό έξηγησε. Με προτιμάει έδω πάνω, παρά κάτω. Με έκτευσε σχεδόν να δεχθώ αυτό τ'ό δωμάτιο και τ'ά έκλεκτά φαγητά που μου σ'έδιναι.

Μιλούσε χαμηλόφωνα κι' έδειξε μια πόρτα.

— Άίπλα είναι οι Μόρτιμερ...
— 'Ο Μόρτιμερ γύρισε;
— Κατά τις έξι τ'ό πρωί, βρεγμένος, λασιωμένος, έξω φρενών, τ'ά ρούχα του γεμάτα κιμωλία ή άσβέστη.

— Τί είπε;
— Τίποτε... Προσπάθησε να γυρίσει στην κάμαρά του άπαρητητος. Μά τ'όν είπαν ότι ή γυναίκα του τ'όν περιμένει σ'ό μπάρ. Και ήταν αλήθεια. Είχε μαζέψει για παρά ένα ζευγάρι Βραζιλιάνων. Τ'ό μπάρ έμεινε άνοιχτό μόνον γι' αυτούς. Δεν ήξερε τί της γινόταν από τ'ό πολύ μεθύσι.

— Δουλόι;
— Αυτός έγινε πολύ χλωμός. Χαιρέτησε ξερά τ'ους Βραζιλιάνους, άρπαξε τ'ή γυναίκα του από τ'ό χέρι και τ'ήν τράβηξε μαζί του χωρίς να πεί λέξη. Νομίζω ότ'ό κοιμήθηκαν ως τις τέσσερις τ' άπόγευμα. Δεν άκουγόταν τίποτε στο διαμέρισμά τους ως εκείνη τ'ήν ώρα. Τ'όσ'ερα άκουσα ψιθυρίσματα. 'Ο Μόρτιμερ τηλεφώνησε για να τ'όν άνεβάσουν τις έφημερίδες...

— Δεν πιστεύω να γράφουν τίποτε για τ'ό ζήτημά μας.
— 'Οχι. Έδέησαν να φανούν πειθαρχικοί αυτή τ'ή φορά. Μόνο, σ'ά πλά γράμματα, άναφέρεται ότι βρέθηκε ένα πτώμα στο «'Αστέρι του Βορρά» κι' ότ'ή άστυνομία πιστεύει ότ'ό πρόκειται για αυτοκτονία.

— Μετά;

— Τ'ό γκαρσόνι τ'ους άνέβασε λεμονάδες. Στις έξι ή ό Μόρτιμερ έκανε μια βόλτα στο χάλ και πέρασε δυό—τρείς φορές δίπλα μου συλλογισμένος. Έστειλε τηλεγραφήματα στην Τράπεζά του τ'ής Νέας Τόρκης και σ'όν γραμματέα του που βρίσκειται τώρα και λίγες μέρες στο Λονδίνο.

— Αυτά είναι όλα;

— Τώρα τελειώνουν τ'ό φαγητό τους.

ΠΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ

ΣΤΗΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 12

ταρα τ'ό έγκεφάλου. Άλλ' ή ποσότητά του νερού που πίνουμε όταν διψάμε, έλέγχεται από τ'ά κύτταρα τ'ό λάρυγγος, που διαβιβάζουν τις πληροφορίες τ'ους στον έγκεφαλο. 'Ο έγκεφαλος τότε «άποφασίζει» αν τ'ό νερό που ήπιαμε ήταν άρκετό.

Ή πνευματική ρουτίνα

ΦΥΣΙΚΑ, ό άνθρωπίνος έγκεφαλος ύποχρεώνεται συχνά να παίρνει άποφάσεις πολύ πιδ περίπλοκες από τ'ό ανά πιδ κανείς ή να μην πειδ. Άλλ' ό μηχανισμός δεν διαφέρει ουσιαστικά. Οι άναμνήσεις που είναι συσσωρευμένες στον έγκεφαλό μας όλη ή εκτεταμένη «πειρά» μας — μάς επιτρέπουν να κρίνουμε αν ή τάδε πράξη όδηγεί στον τάδε σκοπό και, αν ύπάρχουν πολλοί τρόποι ένεργείας, ποιός είναι ό καλύτερος για να φτάσουμε στο σκοπό μας. Στις πολύ σοβαρότερες άποφάσεις, ή επιλογή αυτή των μέσων που θα χρησιμοποιήσουμε για να πετύχουμε ένα σκοπό γίνεται συνειδητά. Άλλά στην καθημερινή ζωή συνή-

Στρείδια, κοτόπουλο ψητό, σαλάτα. Μου δίνουν άναφορά για τ'ά πάντα. 'Ο διευθυντής είναι τόσο εύχαριστήμένος που μ' έκλεισε έδω μέσα που είναι πρόθυμος να μου κάνει όποιαδήποτε χάρη τ'ό ζητήσω. Πρίν, ήρθε και μου άνήγγειλε ότ'ό οι Μόρτιμερ έχουν πάρει είσητήρια στο θέατρο «Ζυμνάζ». Παίξει τ'ήν «Έποποιία». Τέσσερις πράξεις και...

— Τ'ό διαμέρισμα τ'ού Πέτρου τ'ού Λιθουανού;

— Τίποτε. Δεν γύρισε. Κλείδωσα τ'ήν πόρτα κι' έβαλα ένα βολάν κερί στην κλειδωνιά κι' έτσι κανείς δεν μπορεί να μπει χωρίς να τ'ό καταλάβω.

'Ο Μαιγκρέ είχε πάρει ένα πόδι από κοτόπουλο και τ'ό έτρωγε με βουλμία, ενώ τ'ό μάτι του κυκλόφερε μήπως άνακάλυπτε καμιά σόμπα. Άποφάσισε να καθίσει πάνω στο καλοριφέρ και ρώτησε:

— Δεν έχεις τίποτε να πούμε;

'Ο Τορράνς τ'ού σέρβισε ένα περιφρμένο άσπρο Μακόν που τ'ό ήπαι σαν διψασμένος. Τ'ήν ίδια στιγμή κάποιος έξυσε τ'ήν πόρτα. Μπήκε ένας ύπρετης με ύφος συνωμότη.

— 'Ο διευθυντής μου είπε να σ'ας πω ότ'ό οι Μόρτιμερ κάλεσαν τ'ό αυτοκίνητό τους.

'Ο Μαιγκρέ έβριξε νοσταλγικό βλέμμα στο τραπέζι με τ'ά φαγητά, όπως είχε ρίξει στη σόμπα τ'ού γραφείου του.

— Πάω, είπε. Έσύ μείνε έδω. Φτιάχτηκε λιγάκι μπροστά στον καθρέφτη, σκούπισε τ'ά χέλη του και τ'ό πηγούνι του. Ένα λεπτό μετά περιμένει σ' ένα ταξί πότε οι Μόρτιμερ—Λιδιγκστον ή άποφάσισαν να μπειν στο άμάξι τους.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ή συνέχεια

θως ένεργούμε άσυνείδητα, «αυτομάτως».

Ή μελέτη τ'ής λειτουργίας τ'ού έγκεφάλου δεν έχει μονάχα θεωρητικό ενδιαφέρον. Οι έρευνες αυτού τ'ού είδους έχουν πολλές πρακτικές εφαρμογές.

Ήν άνακαλύψουμε περισσότερες λεπτομέρειες για τ'ή λειτουργία τ'ού έγκεφάλου, θα μπορούσαμε να κατασκευάσουμε μηχανές που άντικαθιστούν τ'όν άνθρωπο από τ'ό διανοητικό μόχθο, που είναι πολύ χειρότερος από τ'ό σωματικό.

Τ'ό πρόβλημα τ'ής χειρωνακτικής εργασίας έχει σχεδόν λυθεί, γιατί υπάρχουν σήμερα μηχανές που μπορούν ν' άντικαταστήσουν όλους τ'ους ανθρώπινους μύς. Άλλ' ή πνευματική ρουτίνα είναι άκόμα ή καλύτερα τ'ό αιώνα μας. Είμαστε ύποχρεωμένοι να έκτελούμε γραφικές εργασίες άπαραίτητες, αλλά σχεδόν άφόρητα άνισρές.

Χάρη στις έρευνες τ'ής πειραματικής ψυχολογίας, ίσως κάποτε θα κατασκευάσουμε μηχανές που θα μπορούν να παίρνουν σοβαρές άποφάσεις και μάλιστα σωφώτερες από τις άποφάσεις που παίρνουν οι άνθρωποι. Τότε ίσως ή άνθρωπότητα θα ζήσει πιδ εύτυχισμένη.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΤΟΥ Ε' ΤΟΜΟΥ (ΤΕΥΧΗ 93 - 115)

Τ'ό εύρετήριο έχει συνταχθεί με ταξινόμηση κατά θέματα και με γενική κατάταξη, ώστε ή άνεύρεση τ'ών άρθρων να είναι εύκολη και έξυπρητική.

Τ'ά έξώφυλλά μας

Η Γ'ή με τ'ους τεχνητούς δορυφόρους	τ. 93
'Ο «χρόνος» τ'ού Ρενουάρ	τ. 94
'Η «Καραγκούνα» έθνική ένδυμασία από τ'ήν συλλογή μουσείου Μπενάκη	τ. 95
Τ'ό κεφάλι σφίγας	τ. 96
'Ο άστροναύτης επ'αερωεί τ'ό θαλαμίσκο	τ. 98
'Ο Λ. Σεντόφ και φόν Μπράουν	τ. 99
'Ο Γιούρι Γκαγκάριν	τ. 100
'Η τροχιά τ'ού «Βοστόκ 1» και πύραυλος έκτοξευόμενος	τ. 102
'Ο Σέπαρντ όταν άσκειται και σχέδιο Άμερικανού άστροναύτη στο θαλαμίσκο του	τ. 103
'Ο Έρμης τ'ού Πραξέιλου — Σκελετός δεινοσαύρου	τ. 104
Κέννεντυ και Κροούτσεφ	τ. 105
— Ή καρδιά	τ. 106
Μια γυναίκα τ'ής Άφρικής και τ'ό διαστημικό όχημα τ'ού φόν Μπράουν	τ. 107
Τ'ό «παιδί με τ'ό πύερον» τ'ού Μανέ	τ. 108
'Ο Γιούνγκ και ένα διαστημόπλοιο	τ. 109
'Η έξέλιξη τ'ής ζωής και τεχνητοί δορυφόροι	τ. 110
Πυραυλοκίνητοι Ίκαροι	τ. 111
Κεφάλι τ'ού Άρη και ένας μοναχός τ'ού Θιβέτ	τ. 113
'Η γυναίκα τ'ού Πικασσού — Έρμης Άρης και Άφροδίτη	τ. 114
'Η Κόρη τ'ών Άθηνών τ'ού Θ. Βρυζάκη	τ. 115
Τ'ό σχέδιο 8	

Με τ'ό περισκόπιο

N. ΒΡΕΤΤΑΚΟΤ:	τ. 93 σ. 7	τ. 94 σ. 5	τ. 95 σ. 6	τ. 96 σ. 6	τ. 98 σ. 6	τ. 100 σ. 5	τ. 101 σ. 5	τ. 106 σ. 5	τ. 108 σ. 6	τ. 109 σ. 5	τ. 111 σ. 4	τ. 113 σ. 4	τ. 115 σ. 5
---------------	------------	------------	------------	------------	------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Τ'ό μικρό περισκόπιο

Άπίστευτο κι' όμως αληθινό	τ. 93 σ. 2
Οί αριθμοί και οι καρδιές	τ. 94 σ. 2
Μνήμη τ'ής ιστορίας	τ. 95 σ. 2
Κυρώσεις και εδθύνες	τ. 96 σ. 2
Άνθρωπόμορφα κτήνη	τ. 97 σ. 2
Θυσίες και άνοιξη	τ. 98 σ. 2
Άϊχμαν	τ. 99 σ. 2
Γράμματα στη Στήλη	τ. 100 σ. 2
Μνήμη τ'ού Βέρν	τ. 101 σ. 2
Φόβοι και έλπίδες	τ. 102 σ. 2

Ή καρδιά τ'ής μάνας	τ. 103 σ. 2
Αυό χρόνια ζωής	τ. 104 σ. 2
Μαύροι, λευκοί...	τ. 105 σ. 2
Ή μοίρα τ'ών ειρηνοποιών	τ. 106 σ. 2
Σύγχρονες Μήδειες	τ. 107 σ. 2
Κολασμός κι' επιβράβευση	τ. 108 σ. 2
'Ο άπόστολος τ'ών φτωχών	τ. 109 σ. 2
Δικτάτορες και Δικτατορίες	τ. 110 σ. 2

Ποιός; Πότε; Πού;

Ποιός, πότε, πού; Άπό τ. 94 μέχρι τ. 108

Σχόλια

Για τ'ήν ειρηνική συμβίωση	τ. 93 σ. 3
Έγκλήματα ήθων	τ. 93 σ. 3
Οί διαφημίσεις τ'ών κλημιαγραφικών κειμένων	τ. 93 σ. 3
Οί ΗΠΑ και ή βοήθεια σ'ας άναολικές χώρες	τ. 94 σ. 3
Ή φωνή τ'ού περιοδικού μας	τ. 94 σ. 3
'Η κατάργηση τ'ής λογοκρισίας στις ΗΠΑ	τ. 95 σ. 3
Τ'ό σχέδιο τ'ού καθηγητού κ. Α. Παπανδρέου	τ. 95 σ. 3
Μια τίμια φωνή (Ρ. Φρόστ)	τ. 96 σ. 3
'Η νέα σταυροφορία για τ'ήν Κοινή Άγορά	τ. 97 σ. 3
Ένα ύπεροχο μήνυμα	τ. 99 σ. 3
Άσχοπα συνθήματα	τ. 100 σ. 3
Καρκινώματα	τ. 101 σ. 3
Συμβολή στην Ειρήνη	τ. 102 σ. 3
Η πρωτοπορία	τ. 103 σ. 3
Αυό σωστά χρόνια	τ. 104 σ. 3
'Ο πρώτος διάλογος	τ. 105 σ. 3
Τ'ό Θούριο τ'ού Ρήγγα	τ. 106 σ. 3
'Ο ξήλος τ'ών δορυφόρων	τ. 107 σ. 3
Αυτό δεν θα γίνει	τ. 108 σ. 3
Πικρές αλήθειες	τ. 109 σ. 3
'Αντιπνευματικό κράτος	τ. 110 σ. 3
'Ηνωμένη Εδράση	τ. 111 σ. 3
'Ο Γκαγκάριν στην Άγγλία	τ. 112 σ. 3
'Η δραστηριότητα τ'ών Άμερικανών	τ. 112 σ. 3
'Η αύξηση τ'ών δημοσίων έξόδων	τ. 112 σ. 3
'Η Κυπριακή πολιτεία και ή επέτειος	τ. 113 σ. 3
'Ο πόλεμος τ'ής Μπαϊράτας	τ. 113 σ. 3
'Ο Κόστας Καροφύλας	τ. 113 σ. 3
Τ'ά ρεύματα τ'ού ψυχρού πολέμου	τ. 114 σ. 4
Τ'ό ζήτημα τ'ού Βερολίνου	τ. 114 σ. 4
Τ'ά επιτεύγματα για τ'ήν κατάκτηση τ'ού διαστήματος	τ. 114 σ. 4
'Ο Πικασσώ και ό Τσάπλιν στη Μπιλμίν	τ. 114 σ. 4
'Ο άντιδραστήρας «Δημόκριτος»	τ. 114 σ. 4
Προγράμματα οικονομικής άναπτύξεως	τ. 114 σ. 4
Έπαναστατικά σημάδια στην	

Κόπρο	τ. 115 σ. 4
'Η λογοκρισία	τ. 115 σ. 4
'Η Κάλλας και ή έθνική ψύχωση	τ. 115 σ. 4
'Η χαριστική βολή τ'ού ψυχροπολέμου	τ. 115 σ. 4
«Μόν Παρνές»	τ. 115 σ. 4
Τ'ά ύπερέσσοδα	τ. 115 σ. 4
Οί Γάλλοι και ή Μπιζέρτα	τ. 115 σ. 4
'Η ύποχρεωτική ιατρική εξέταση	τ. 115 σ. 4

Έρευνες - Κοινωνικά και Πολιτικά θέματα

Ποιός θα κερδίσει τ'ήν Άφρική;	τ. 93 σ. 4
'Ανατέλλει ή εποχή τ'ής μεταρραχίας	τ. 93 σ. 39
'Ερωτική Γεωγραφία	τ. 95 σ. 22
'Η Βρετανική Κοινοπολιτεία	τ. 96 σ. 7
Τ'ό συμβαίνει στο Λάος	τ. 97 σ. 22
'Η άνάσταση τ'ού έλληνοισμου	τ. 98 σ. 3
'Η Δίκη τ'ού Άϊχμαν	τ. 98 σ. 7
'Η μεγάλη μάχη λευκών και μαύρων στην Άφρική	τ. 99 σ. 16
Οί ολυμπιονίκες τ'ού Διστήματος	τ. 99 σ. 7
Όταν ένας Λαός στέκει στο σταυροδρόμι	τ. 100 σ. 4
'Η Ειρήνη θα μ'ας έρθει άπό τ'ό διάστημα	τ. 100 σ. 7
'Η Λατινική Άμερική άναμεσα στον Κόστρο και τις Ηνωμένες Πολιτείες	τ. 100 σ. 15
Τ'ά μονοκάλια τ'ών μεγάλων	τ. 101 σ. 4
Τ'ό ηλεκτρικό λαμπρόν και τ'ά πνευματικά σκοτάδια	τ. 102 σ. 4
Όρα μηδέν: ούτε πόλεμος ούτε ειρήνη	τ. 103 σ. 7
'Η ψυχολογία τ'ής σημερινής νεολαίας	τ. 103 σ. 11
Τ'ό διεθνές Ίλποκράτειο	τ. 103 σ. 37
'Ο δρόμος τ'ών νέων	τ. 104 σ. 4
Σιδηρία ή χώρα τ'ού μέλλοντος	τ. 104 σ. 10
Ήτάρχουν ακόμα 20 εκατ. πνευματιστών	τ. 104 σ. 18
Τώρα που αρχίζει μια νέα εποχή	τ. 105 σ. 4
Αυό δίκες, δυό άνθρωποι, δυό πολιτισμοί	τ. 105 σ. 7
'Η Άμερικανίδα και ή Ρωσία	τ. 105 σ. 18
'Η διατήρηση ενός ανθρώπου	τ. 106 σ. 4
'Η τελευταία άποικιακή αυτοκρατορία	τ. 106 σ. 7
Τ'ό καλοκαίρι τ'ών παιδιών	τ. 107 σ. 4
Ένα ήφαιστειο έτοιμο να έξοραγεί	τ. 107 σ. 7
Τ'ό υδρολόγιο τ'ών βουλεύτων	τ. 108 σ. 4
Δικτάτορες και Δικτατορίες	τ. 108 σ. 7
Άρχοντοκρατίες	τ. 109 σ. 4
Στ'ό άδύτο τ'ής Κεντρικής Τ'ηροσείας Πληροφοριών	τ. 110 σ. 13
Οί άνθρωποι τ'ού Αύγου και οι κατάσκοποι	τ. 110 σ. 16
Τ'ό μυστικό τ'ής συνπαράξεως	

των λαών	τ. 110 σ. 27
Σε μία μεγάλη πόλη	τ. 112 σ. 7
Οι τρελλοί και οι άλλοι	τ. 113 σ. 5
Τι είναι η κρίση του Βερο- λίνου	τ. 113 σ. 6
Διπλωματία χωρίς παραδό- σεις	τ. 113 σ. 10
Τα πετρέλαια το μύλο της ξυδιος	τ. 114 σ. 6
Το ήφαιστειο της Μπι- ζέροτας	τ. 115 σ. 7

Ο Κόσμος του πνεύματος και της Τέχνης

Απέθανε ο μαρκήσιος Ζ. ντε Κουέβας	τ. 93 σ. 14
Η φλόγα ενός ρομαντισμού— Ο Έλληνολόγος Ντελα- κρούα	τ. 93 σ. 36
Η αρχαϊκή εποχή της ποι- ήσεως (μετάφραση)	τ. 94 σ. 26
Οι χοροί των Ινδιών	τ. 94 σ. 36
Η αλήθεια για την «Αλή- θεια»	τ. 95 σ. 26
«Όσα παίρνει ο άνεμος» της Μάργκαρετ Μίσελλ	τ. 95 σ. 36
Ζυλλιέτ Γκεζό, η μουσα των υπαρχιστών	τ. 96 σ. 11
Η μαγεία του φωτισμού	τ. 96 σ. 26
Το μουσικό έργο του Ραβέλ	τ. 96 σ. 36
Χωρίς αμφιβολία δεν υπάρ- χει τίποτα	τ. 97 σ. 18
Το αριστούργημα της Σάρτρ	τ. 97 σ. 34
Το μοντάζ των δυο «Ποτα- μιών»	τ. 98 σ. 26
Φεντέριχο Γκαρθία Λόκρα	τ. 98 σ. 34
Ο Ντύρενματ	τ. 99 σ. 26
Τισανός, ο ζωγράφος της σάρας	τ. 99 σ. 33
Μία μεγαλοφυΐα χωρίς μα- ταιοδοξίες ο Χ. Περέλλ	τ. 100 σ. 34
Μπέρτ Μοριζό	τ. 101 σ. 34
Μικρός περίπατος στην κοι- νηση	τ. 102 σ. 5
Οι θεωρίες του Φρόντ στών κινηματογράφο	τ. 102 σ. 14
Αωδέακη Αύλα	τ. 102 σ. 26
Το θέατρο του Τρέχοφ	τ. 102 σ. 34
Γκόστα Μπέρλινγκ	τ. 103 σ. 33
Φρανσουάζ Σαγκάν	τ. 104 σ. 13
Το έργο του Ζωρζ Μπράκ	τ. 104 σ. 37
Οι Πανθέοι	τ. 105 σ. 29
Δημήτρης Σοστάκοβιτς	τ. 105 σ. 34
Το «Μαγικό Βουνό» του Τόμας Μάνν	τ. 106 σ. 34
Η επανάσταση στην αρχιτε- κτονική του Φρανκ Λόβντ	τ. 107 σ. 34
Μορίς ντε Βλαμέν, ο ιδρυ- τής του φωβισμού	τ. 108 σ. 34
Ζάν — Πώλ Σάρτρ	τ. 109 σ. 34
Η αναγέννηση της Ισπανι- κής μουσικής (Ισαάκ Άλμ- πένεθ)	τ. 110 σ. 34
Η Δελφική Ίδέα και ο Σικελανός	τ. 110 σ. 4
Ουίλλιαμ Φώκνερ	τ. 111 σ. 35
Η αναβίωση της αρχαίας τρα- γωδίας	τ. 112 σ. 4
Η μουσική ιδιοφυΐα του Γκούσταφ Μάλερ	τ. 112 σ. 37
Πώς βλέπει ο Πικασσό τη γυναίκα του.	τ. 113 σ. 17
Επανάσταση στο θέατρο του Ιονέσκο	τ. 113 σ. 18
Βιοτζίνα Γουόλφ	τ. 113 σ. 25

Μεθόδια ποσά στα έργα τέχνης	τ. 114 σ. 22
Η γαργιά Μόξες	τ. 115 σ. 34

Ιστορία

Το ναυάγιο του «Τιτανικού»	τ. 93 σ. 12
Ένας Τζορτζ Μάρκους σουλ- τάνος του Άλγερίου	τ. 93 σ. 17
Ο αληθινός μαρκήσιος Σάδ	τ. 94 σ. 16
Πότε κηρύχθηκε η επανά- σταση του Ελζασίν	τ. 95 σ. 7
Η αρχαιοκαπηλεία	τ. 95 σ. 35
Οι έπτά μεγάλοι του Δει- κού Οίκου	τ. 96 σ. 12
Τα μυστικά του Άμαζονίου	τ. 96 σ. 17
Η πρώτη σχολή θηλέων	τ. 96 σ. 39
Χίλλ	τ. 96 σ. 39
Κασιανή	τ. 97 σ. 33
Κανσταντίνος Κανάρης	τ. 98 σ. 33
Η τουρκική ναυαρχίδα λά- φυρο των στασιαστών	τ. 99 σ. 33
Οι μάγοι του Χίτλερ	τ. 99 σ. 36
Ο θάνατος του Καραϊ- σκάκη	τ. 100 σ. 33
Το «Κόινο των Μόχων»	τ. 100 σ. 33
Το αινίγμα της βασίλισ- σας Χριστίνας	τ. 101 σ. 25
Όταν οι βρυζόλακες πλημ- μύρισαν τη Νάσο	τ. 101 σ. 33
Ένας Έλληνας πήγε στην Αμερική 5 αιώνες πριν από τον Κολόμβο	τ. 102 σ. 36
Το μυστικό όπλο της Λο- χαίας Σπάρτης	τ. 103 σ. 30
Μαντώ Μαυρογένους	τ. 103 σ. 35
Όταν η ιστορία γίνεται πα- ραμύθι	τ. 104 σ. 17
Η Άντονανέτα στο Ικρίωμα	τ. 104 σ. 25
Πομπηία: η πιο συγκλονιστι- κή σελίδα της αρχαιολο- γίας	τ. 105 σ. 26
Ο πλάτανος το εθνικό μας δέντρο	τ. 105 σ. 36
Ο έπισκοπος και ο Εδου- χός	τ. 106 σ. 37
Ο Έλληνογάλλος ποιητής Ανδρέας Σενιέ και η φί- λη του Μαρία Μονφόρ άνε- βαίνουν μαζί στη γκιλοτινή	τ. 106 σ. 36
Το τέλος της αποστολής Νόμπελ	τ. 107 σ. 15
Η Ψωροκόστανα από το Αϊβάλτι	τ. 107 σ. 33
Το ξεσπάσμα του ανθρώπου	τ. 108 σ. 22
Ο Τσιάνο μπροστά στο έκ- τελεστικό απόσπασμα	τ. 108 σ. 26
Το καφί που κάρφωσαν τον Χριστό	τ. 108 σ. 33
Ένα συγγενής του Ναπολέον- τος στην Ελλάδα	τ. 109 σ. 6
Τα 100 χρόνια της Ιτα- λικής ανεξαρτησίας	τ. 109 σ. 11
Ζάν Λαφίτ	τ. 109 σ. 17
Ο ώραιος Μπρούμμελ	τ. 110 σ. 18
Πριν είκοσι χρόνια ο Χίτλερ υπέγραφε την καταδίκη του	τ. 111 σ. 10
Η αναρχιστική εκτέλεση του Ρασπούτιν	τ. 111 σ. 26
Όταν οι αναρχικοί τρομοκρα- σαν τον κόσμο	τ. 112 σ. 14
Μαρία Βαλέσκα, ο μεγάλος ζωγράφος του Ναπολέοντος	τ. 112 σ. 26
Ο Κολόμβος αλλοσοδεμένος	τ. 114 σ. 28
Ο θησαυρός του Νάνα Σα- χίμπ	τ. 114 σ. 36
Καταπονημένες πολιτείες	τ. 115 σ. 11
Το «Τρίτο Ράιχ» η γέννηση και η πτώση του	τ. 115 σ. 14

Βιολογία-Ίατρική-Υγιεινή

Το μυστήριο της ερατολογίας	τ. 93 σ. 15
Χρονία βρογχίτις	τ. 93 σ. 19
Ο καρκίνος μία μορφή αλ- λεργίας	τ. 93 σ. 19
Τα μυστικά της αναρρώσεως	τ. 93 σ. 20
Βελονισμός, θεραπεία σκολη- κοειδούς χωρίς νυστέρι	τ. 93 σ. 30
Κατασκευάστηκε τεχνητή καρ- διά	τ. 93 σ. 32
Κόλλα για ανθρώπινα κόκ- καλα	τ. 93 σ. 32
Το χάπι της ανδρείας	τ. 93 σ. 38
Προλαμβάνεται η γρίπη	τ. 93 σ. 40
Πώς θα κόψουμε το κάπνι- σμα	τ. 93 σ. 40
Όχι δεν είστε ήπατιζός	τ. 94 σ. 20
Η ζωή χωρίς μικρόβια	τ. 94 σ. 22
Η βραδυλυσία θεραπεύε- ται οριστικά	τ. 95 σ. 19
Θεραπεία νευρικών διαταρα- χών	τ. 96 σ. 13
Νευρωτική κατάθλιψη	τ. 96 σ. 19
Η σκέψη	τ. 96 σ. 22
Το ξυπνητήρι του θανάτου	τ. 96 σ. 24
Νέα από τον καρκίνο	τ. 96 σ. 33
Συνάχι και ψυχιατρική	τ. 96 σ. 38
Η άφετηρία της ψυχανα- λώσεως	τ. 97 σ. 16
Τα εκ γενετής ανώμαλα παι- διά δεν είναι άνιατα	τ. 97 σ. 19
Η τρίτη ημέρα των διακο- πών	τ. 97 σ. 21
Εργαστήριο υπερανθρώπου	τ. 97 σ. 25
Τα νύχια	τ. 98 σ. 12
Η μορφίνη	τ. 98 σ. 12
Αίδουσα βιολογία	τ. 98 σ. 13
Ανατομία του άγχους	τ. 98 σ. 14
Τα μυστήρια της κληρονομι- κότητας	τ. 98 σ. 18
Η ήμικρανία	τ. 98 σ. 27
Η άνοιξη επικίνδυνη για την πολιομυελίτιδα	τ. 99 σ. 14
Η πιο εκτεταμένη χειρουργι- κή επέμβαση	τ. 99 σ. 18
Ο τέτανος	τ. 99 σ. 20
Περισσότερα χρόνια	τ. 99 σ. 22
Ο καρκίνος οφείλεται σε δύο	τ. 100 σ. 20
Ο φόβος του σκοταδιού	τ. 100 σ. 21
Το βουνίσιο κλίμα προκαλεί στεφίωση	τ. 100 σ. 35
Τα παιδιά και η ραδιενέρ- γεια	τ. 101 σ. 9
Η ψυχρή γυναίκα	τ. 101 σ. 20
Ο καρκίνος	τ. 101 σ. 40
Νεότης και μακροζωία	τ. 102 σ. 6
Ούτε άνδρες ούτε γυναίκες	τ. 102 σ. 15
Η νηστεία του αλαπού	τ. 102 σ. 21
Ο κήπος των φαρμάκων	τ. 102 σ. 28
Πώς βλέπουν τα μωρά	τ. 103 σ. 18
Ο καρκίνος και η βιταμίνη F	τ. 103 σ. 12
Ο καρκίνος του στήθους	τ. 103 σ. 20
Πολιομυελίτις	τ. 104 σ. 20
Η παχυσαρκία	τ. 105 σ. 11
Ο κινηματογράφος θεραπεύ- ει τη μυστική	τ. 105 σ. 17
Μικροβιοκτόνα χαρτονομί- σμα	τ. 105 σ. 20
Η κυκλοφορία του αίματος	τ. 105 σ. 21
Ο διχασμός του εγκεφάλου	τ. 106 σ. 15
Η αρτηριοσκλήρωση και βιτα- μίνη B6	τ. 106 σ. 15
Η φωνή σας δείχνει την υ- γεία σας	τ. 106 σ. 19
Η 60ή ημέρα	τ. 106 σ. 22
Ο καρκίνος της μήτρας	τ. 106 σ. 25
Αύτη η φωτιά που καίει	

μέσα μας	τ. 107 σ. 18
Μαρμάρινοι και γυάλινοι άν- θρωποι	τ. 107 σ. 20
Καινοτόγια σοβιετικά φάρμα- κα	τ. 107 σ. 21
Ψυχολογική τέση νοημοσύ- νης	τ. 108 σ. 10
Κάρλολς Γιούνγκ	τ. 108 σ. 11
Παράξενες επιδημίες	τ. 108 σ. 21
Μηνιγγίτις	τ. 109 σ. 20
Παράξενη εγκεφαλοσύνη	τ. 109 σ. 21
Το νερό και η καρδιά	τ. 110 σ. 2
Το ήλεκ ροεγκεφαλοσκόπιο	τ. 110 σ. 2
Το πανεπιστήμιο των μά- γων	τ. 110 σ. 6
Το λυτρεφούν	τ. 110 σ. 20
Τρυνωση και χειρουργική	τ. 110 σ. 22
Κουνηθείτε, η κοίνα όφελει	τ. 110 σ. 26
Ο καρκίνος και η θάλασσα	τ. 110 σ. 43
Είστε βέβαιος για την υ- γεία σας;	τ. 111 σ. 19
Η καρδιακή προσβολή δεν σημαίνει αχρηστευση	τ. 111 σ. 20
Η υποθερμία στη καρδιοχει- ρουργική	τ. 111 σ. 21
Πότε αρχίζει να πεθαίνει ο άνθρωπος	τ. 111 σ. 22
Φονικές μέλισσες	τ. 111 σ. 25
Τα ινδικά χοιρίδια και ο καρκίνος	τ. 111 σ. 40
Η Ηλιοθεραπεία	τ. 112 σ. 20
Το λάδι του καλαμποκιού	τ. 112 σ. 30
Το κρασί περιέχει αντιβιο- τικά	τ. 112 σ. 30
Θεραπεύεται η βαρηκτόα	τ. 112 σ. 30
Τέτραση	τ. 113 σ. 20
Τα δίδυμα αδέλφια σκοντά- φτουν στον έρωτα	τ. 113 σ. 29
Ο πηλός και η φαλάκρα	τ. 114 σ. 14
Όταν μάς τυραννούν τα παιδιά	τ. 114 σ. 15
Ο διαβήτης των ενηλίκων	τ. 114 σ. 20
Η άσπρινη κατά της χολη- στερόλης και η βιταμίνη B12	τ. 114 σ. 27
Ο καρκίνος οι ακτινοβολίες και το δευγόνο	τ. 114 σ. 27
Η τερηδόνα	τ. 114 σ. 30
Η ασηρότις της κνήμης	τ. 114 σ. 30
Το ήλιο ρόπιο και η πίεση	τ. 115 σ. 10
Τεβνητή βαλβίδα της καρ- διάς	τ. 115 σ. 10
Ψυχιατρική και Καλές Τέ- χνες	τ. 115 σ. 19
Από το ενδιαφέρον συνάτι	τ. 115 σ. 20
Στόμα με μύτη, η καινού- για μέθοδος της τεχνητής ανάπνοης	τ. 115 σ. 26
Φλεγμονή του φάρυγγος	τ. 115 σ. 38
Η διανοητική καθυστέρηση και βιταμίνη B6	τ. 115 σ. 38
Ο χυμός του σέλινου και η τριχοπύωση	τ. 115 σ. 38
Η έρευνα των αδένων έσω έκκρίσεως	τ. 115 σ. 39

Ζωα-Έντομο-Φυτά

Το φτερωτό απολίθωμα της Αυστραλίας	τ. 93 σ. 30
Οι θαλάσσιες ένυδριδες	τ. 93 σ. 31
Ανακόντα, το τρομερό τέρας του Άμαζονίου	τ. 94 σ. 30
Το θαύμα της πελματοβολίας	τ. 95 σ. 30
Ο Χάρτινος πόρος της σφρηκοφωλίας	τ. 96 σ. 31
Κουκαμπούρα το πουλί που γελάει	τ. 97 σ. 29
Οι τεομίτες	τ. 99 σ. 23

Το λυκόφως της Άγορας πανίδας	τ. 100 σ. 28
Τα παράξενα ήθη των χιμ- πατζήδων	τ. 101 σ. 28
Οι πονηριές της σουπιάς	τ. 103 σ. 28
Πώς παντρεύονται τα ζώα	τ. 105 σ. 22
Ο πλάτανος, το εθνικό μας δέντρο	τ. 105 σ. 36
Οι αληθινές σειρήνες	τ. 106 σ. 26
Το καράβι της εσθμίου	τ. 107 σ. 12
Το δελφίνι	τ. 108 σ. 28
Αλήθειες και ψέματα	τ. 110 σ. 10
Τα παράξενα δέντρα	τ. 111 σ. 13
Το εφευρετικό πνεύμα της ζωτανής φύσεως	τ. 112 σ. 16
Το μυστήριο των αισθήσεων των ζώων	τ. 113 σ. 22
Μη άγγιζετε τις μέδουσες	τ. 114 σ. 9
Σάλμο Σαλάρο, ο σολομός	τ. 115 σ. 17

Διάστημα - Αστρονομία

Η πρώτη εξερεύνηση του πυρήνος της Γης	τ. 93 σ. 21
Βενούσι	τ. 93 σ. 22
Η Άλλη όψη του φεγγα- ριού	τ. 93 σ. 25
Η προσελήνωση των αστρο- ναύων	τ. 93 σ. 26
Ο αϊρετικός Κέπλερ	τ. 93 σ. 40
(Ουένσκο) Τα ήλιακα τέλ- ματα	τ. 94 σ. 19
Ο πρώτος αστροναύτης	τ. 95 σ. 9
Τα περλάια της Αφροδί- της	τ. 95 σ. 14
Η πτήση στην Αφροδίτη	τ. 97 σ. 15
Ο Ίλιγγος του χώρου και του χρόνου	τ. 98 σ. 10
Διακοπές στη Σελήνη	τ. 98 σ. 22
Ο κατακτητής των άστρων	τ. 99 σ. 9
Οι άνθρωποι μπορούν να ζή- σουν στην Αφροδίτη	τ. 100 σ. 10
Σελήνη, Άρης και Νερό	τ. 100 σ. 13
Η συντέλεια του κόσμου	τ. 100 σ. 17
Ανατολή ενός Κόσμου	τ. 100 σ. 23
Τα πρακτικά κέρδη από το διάστημα	τ. 101 σ. 10
Ο δάσκαλος — Ρομπέρτ «Πλανήτης 28»	τ. 101 σ. 13
«Πλανήτης 28»	τ. 101 σ. 15
Αλλάζει το κλίμα της Γης;	τ. 101 σ. 22
Μία νέα κι' άπιστευτη επο- χή έχει αρχίσει για την ανθρωπότητα	τ. 102 σ. 7
Προπαρσενή για το α- πειρο	τ. 102 σ. 10
Η ζωή σε άλλους κόσμους	τ. 103 σ. 14
«Ελευθερία 7»	τ. 103 σ. 22
Πύραυλοι προς το κέντρο της γης	τ. 105 σ. 6
Οχήματα ρομπότ	τ. 105 σ. 33
Τάραξη άσραγε ζωή στη Σελήνη	τ. 106 σ. 10
Οι επιστήμες στη Σοβιε- τική Ένωση	τ. 107 σ. 22
Νέες ελπίδες στη μάχη κατά του θανάτου	τ. 108 σ. 18
Οι θανατονογές βιταμίνες	τ. 108 σ. 19
Ερωτικές τροφές	τ. 108 σ. 20
Τεχνητο δορυφόρος άγνώ- στου εθνικότητας	τ. 109 σ. 7
Η στρατηγική του διαστή- ματος και η επιστήμη	τ. 110 σ. 7
Κάθε μέρα η Γη αλλάζει	τ. 112 σ. 22
Οι γείτονες του Διαστήματος	τ. 113 σ. 26

Τα λα ομεία του ούρανού	τ. 114 σ. 5
Το «σχέδιο 8»	τ. 115 σ. 22

Επιστήμη και τεχνική

Ηλεκτρονικός εγκέφαλος	τ. 93 σ. 14
Ηλιακή στήλη	τ. 93 σ. 32
Ανθρωποι από πυρίτιο	τ. 94 σ. 10
Εξήντα μέτρα νερού ά- πειλουν 6.000 χρόνια ί- στορίας	τ. 101 σ. 7
Οι μηχανές εκτοπίζουν τον άνθρωπο	τ. 104 σ. 22
Το ήλεκ ριζό ρολόι του χειριού	τ. 104 σ. 30
Αν η Μεσόγειος γίνει σ.ε.ριά	τ. 105 σ. 15
Ένα τεράστιο άλμα	τ. 107 σ. 10
Σύγχρονος Άρης	τ. 111 σ. 7
Στους δυτικούς των ωκεανών	τ. 112 σ. 6

Φυσική - Χημεία

Ο ατομικός κήπος	τ. 98 σ. 28
Το καλλιφόρνιο	τ. 99 σ. 19
Ο άόρατος κόσμος	τ. 106 σ. 13

Ανθρωπολογία

Ένας απολιθωμένος λαός: Οι Τόντα	τ. 95 σ. 15
Η αβγή του προϊστορικού ανθρώπου	τ. 97 σ. 7
Το πιο παλιό ξεγκλημα του κόσμου	τ. 97 σ. 11
Η γυναικοκρατία στην Κε- ράλα	τ. 99 σ. 12
Αδριο ένας νέος άνθρωπος	τ. 102 σ. 22
Το μυστήριο της εξελίξεως	τ. 104 σ. 7
Ένας λαός αποπεθαίνει	τ. 109 σ. 14
Η πορεία της ζωής	τ. 109 σ. 22
Η χότσα των κανιβάλων	τ. 112 σ. 10
Τζόν Φράμ, ο θεός των Κανάκων	τ. 113 σ. 13
Το τέλος των Ούρου	τ. 113 σ. 36
Αϊνός: Οι λευκοί Ιάπωνες	τ. 114 σ. 22
Η ζωή σ' ένα ινδιάνικο χωριό	τ. 115 σ. 28

Διάφορα

Έρωτας και πάθος στη Σου- ηδική Αθή	τ. 93 σ. 9
Οι Μορόνοι προσελάντουν τις ψυχές των νεκρών	τ. 93 σ. 18
Μολύβι που άθροίζει	τ. 93 σ. 14
Η αναβίωση του γάτου με τις 9 ουρές	τ. 93 σ. 11
Τα ήφαιστεια της Ν. Ζη- λανδίας	τ. 94 σ. 6
Η σελήνη θα γίνει άστρο;	τ. 94 σ. 6
Η ολλανδική αστρονομία πι- στεύει στα μντήριου	τ. 94 σ. 7
Μία Γαλλίδα ήθοποιός βα- σιλισσα του Μαρόκου	τ. 94 σ

Οι πύθιοι της λίμνης Βικτωρίας	τ. 96 σ. 18
Η σκυλία ζωή	τ. 96 σ. 18
Κινέζικα φαρμακεία	τ. 97 σ. 10
Τ' αυγά της χελώνας	τ. 98 σ. 27
Ένα άσπιο αγαλμα	τ. 98 σ. 42
Μύρα για τις αγελάδες	τ. 99 σ. 18
Οι άγρότες της μισής ημέρας	τ. 101 σ. 19
Χειρουργικά εργαλεία της ρωμαϊκής εποχής	τ. 102 σ. 6
Κατασκοποφobia	τ. 103 σ. 10
Μαύρο χιόνι	τ. 103 σ. 13
Τα νησιά του Σολομώντος	τ. 103 σ. 13
Οι θηλυκοί δήμιοι	τ. 103 σ. 34
Οι βροχοπτώσεις	τ. 105 σ. 10
Η κυκλοφορία στο Παρίσι από 100 χρόνων	τ. 105 σ. 14
Χαβάνη	τ. 107 σ. 27
Ένας θεός στην έξορία	τ. 108 σ. 15
Οι κυκλώνες των ωκεανών	τ. 109 σ. 19
Μακάβριες επιστροφές	τ. 109 σ. 36
Η ισομεία	τ. 109 σ. 38
Ο πυρηνολογικός Ίκαρος	τ. 110 σ. 5
Δίφορες αγγαδιές	τ. 111 σ. 12
Θιβέτ	τ. 111 σ. 16
Οι πιο μεγάλες πόλεις της αρχαιότητας	τ. 112 σ. 8
Στατιστική για το κάπνισμα	τ. 112 σ. 21
Ο Γκαγκάριν στην Οθόνη	τ. 112 σ. 25
Πωλούνται ιδέες	τ. 114 σ. 18
Οι κίνδυνοι της πατάτας	τ. 114 σ. 32

Μυθιστόρημα

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΤΡ: Τραγούδι 'Αγάπης. Η ζωή του Μέντελσον από τ. 93 μέχρι τ. 115
ΜΑΡΓΟΤ ΝΕΒΙΑ: Φωτισμός και έγκλημα από τ. 102 μέχρι τ. 113
Ζ. ΣΙΜΕΝΟΝ: Πέτρος ο Λιθουανός από τ. 114 μέχρι τ. 115

Διήγημα

Ν. Νικολαΐδη: 'Ο Σκέλεθρας	τ. 93 σ. 27
τ. 94 σ. 38	τ. 95 σ. 38
Α. ΑΚΡΙΤΑ: Μπροστά τραβάει ο Θεοδωής	τ. 95 σ. 4
«Το οικόπεδο με τις τσιγκνιές» του 'Οδ. Έλκη	τ. 95 σ. 5
ΠΕΡΑ ΜΠΑΚ: 'Ο εύτυχη μένος Δράκος	τ. 95 σ. 28
τ. 96 σ. 28	
ΑΟΤΚΗ ΑΚΡΙΤΑ: Τό φορτίο του ανθρώπου	τ. 96 σ. 4
Ν. ΒΡΕΤΤΑΚΟΤ: 'Από τους ίδιους αιώτες δρόμους περσάν κάποτε (όδοιπορικό)	τ. 97 σ. 4
ΑΑΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ: Πάσχα Ιερών	τ. 97 σ. 5
ΑΝΤΡΕ ΖΙΝΤ: 'Ερωτική δοκιμή ή μάταιος πόθος; (διήγημα)	τ. 97 σ. 36
ΦΤΑΛΙΣ ΜΠΕΝΤΛΕΥ: Συζήτηση στο αυτοκίνητο	τ. 98 σ. 36
ΑΟΤΚΗ ΑΚΡΙΤΑ: Τό παραισθητικό Κοσμοναύτη	τ. 99 σ. 4
Ν. ΒΡΕΤΤΑΚΟΤ: «Ξαναγνωρίζω σπίτι μου, είμαι καλά»	τ. 99 σ. 5

ΓΚ. ΠΕΡΡΙΝ: 'Επιχείρηση Πιονερσάγια	τ. 99 σ. 27
ΜΑΡΣΕΛ ΑΙΜΕ: 'Ο τελευταίος	τ. 100 σ. 36
ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΤΑ: «Καλήσπέρα χουστή μου»	τ. 101 σ. 36
ΑΟΤΚΗ ΑΚΡΙΤΑ: 'Η κατάρα της 'Αθηνάς	τ. 103 σ. 4
ΣΤΕΦΕΝ ΛΗΚΟΚ: 'Η κατάθεση	τ. 103 σ. 43
Ν. ΒΡΕΤΤΑΚΟΤ: Βλέποντας τόπους αγαπημένους (όδοιπορικό)	τ. 104 σ. 6
ΣΤΑΒΑΣ ΑΚΡΙΤΑ: 'Ανθώ (διήγημα)	τ. 104 σ. 31
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: 'Η δημοσιογραφία	τ. 104 σ. 43
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: Τό δάγειο	τ. 105 σ. 43
ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ: 'Η δράση του Μπαήμ — μπαμπά (διήγημα)	τ. 106 σ. 29
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: 'Ο μπίζνεσμαν	τ. 106 σ. 45
ΟΤ-ΓΑΛΙΑΜ ΦΩΚΝΕΡ: 'Ένα μούλαρι στην αυλή (διήγημα)	τ. 107 σ. 36
ΦΡΙΓΓΕΣ ΚΑΡΙΝΟΥ: Χαλατζί	τ. 108 σ. 43
Γ. ΘΕΟΤΟΚΑ: 'Όλα ένταξει	τ. 109 σ. 27
ΒΑΣΙΛΗ ΑΡΝΤΩΦ: Καμώματα Φεγγαριού	τ. 109 σ. 37
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: Τό μυστικό της επιτυχίας	τ. 109 σ. 43
ΕΡΒΕ ΜΠΑΖΕΝ: 'Η Κουτσάβλα (διήγημα)	τ. 110 σ. 36
ΧΑΝΣ ΡΑ-Ι-ΜΑΝ: Τό πνίγεις;	τ. 110 σ. 43
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: Δικαιοσύνη (διήγημα)	τ. 111 σ. 2
ΠΙΕ ΝΤΕΜΕΖ: Παρισινή νύχτα (διήγημα)	τ. 111 σ. 31
Α. ΚΑΜΠΑΝΙΔΕ: Στό τραϊνό (διήγημα)	τ. 112 σ. 2
ΑΝΤΡΕ ΜΩΡΟΤΑ: Σταθμός (διήγημα)	τ. 112 σ. 31
ΤΖ. ΓΚΟΤΑΡΕΣΚΙ: Τό παιδί φάνασμα (διήγημα)	τ. 113 σ. 2
ΠΙΕΡ ΑΟΤ-Γ. ΦΙΛΙΠ: Νίκησε τó δάβολο (διήγημα)	τ. 113 σ. 31
ΤΖ. Γ. 'Ο κύριος Χ διήγημα)	τ. 113 σ. 35
Κ. ΤΟΤΧΟΛΣΚΤ: 'Η οικογένεια (διήγημα)	τ. 114 σ. 2
ΠΙΕΝΟ ΕΑΤ-Γ: Σχολή Μπέριλς	τ. 115 σ. 2
ΒΙΑΙΕ ΝΤΕΛΙΑ — ΑΝΤΑΝ: Βέρα	τ. 115 σ. 31

Μονόπρακτα

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ: Πρόταση γάμου (μονόπρακτο)	τ. 94 σ. 27
ΚΕΝΕΘ ΓΚΟΤΤΜΑΝ: Τό παιχνίδι με τó σκάκι (μονόπρακτο)	τ. 96 σ. 28
ΕΡ. ΧΕΜΙΝΓΚΟΥΑΙΗ: Σήμερα είναι Παρασκευή (μονόπρακτο)	τ. 114 σ. 31

Madele'oli

Στό Τέξας, μιά μεγάλη διομηχανία δίσκων γραμμοφώνου λανσάρισε πρόσφατα τή «μουσική που τρώγεται». 'Η μουσική καταγράφεται σέ λεπτότατα πλαστικά φύλλα που επικολλώνται σ' ένα δίσκο από ζάχαρη ή σοκολάτα. Στήν εμφάνιση ο δίσκος δέ διαφέρει από τούς συνηθισμένους δίσκους των 45 στροφών. 'Η μόνη διαφορά είναι ότι τρώγεται. 'Έτσι, όταν ο ακροατής βαρεθεί ένα τραγούδι, ή όταν τó τραγούδι δέν του άρέσει, μπορεί νά δαγάλει τó δίσκο από τó γραμμόφωνο καί νά τόν καταβροχθίσει. 'Αλλά πρέπει νά προσέξει νά μὴν πάθη βαρυστομαχία γιατί ώρισμένα τραγούδια είναι... άχώνευτα. Στήν περίπτωση αὐτή μπορεί νά πάρει ένα έμετικό, έκτος αν προτιμάει ένα... καθαρτικό. Είναι ή μεταχείριση που άξίζει σέ ώρισμένους 'Ελληνες συνθέτες έλαφρών τραγουδιών.

Οί γιατροί του άμερικανικού ναυτικού μελέτησαν τήν περιεκτικότητα του αίματος σέ ούρικό οξύ. Τό ποσοστό ούρικού όξέος παρουσιάζεται ηύξημένο στους ανθρώπους που πάσχουν από άρθριτικά. Αὐτό ήταν γνωστό από χρόνια, άλλ' οί 'Αμερικανοί γιατροί διαπίστωσαν καί κάτι άλλο, πολύ πιο ένδιαφέρον: Τό μεγαλύτερο ποσοστό ούρικού όξέος στό αίμα παρατηρείται στους ανθρώπους με τó ανώτερο επίπεδο νοσηρότητας. Μά άλλα λόγια, οί εύφύστεροι άνθρωποι έχουν αίμα πλούσιο σέ ούρικό οξύ. Φαίνεται πως υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ τής ούσίας αὐτῆς καί τής νοσηρότητας. Αὐτό έξηγεί καί τó γεγονός ότι πολλοί μεγάλοι άνδρες τής Ιστορίας υπέφεραν από άρθριτικά.

Ο δρ Γκόλντμπεργκ, ένας Γερμανός ειδικός επί του άλκοολισμού, παρατήρησε πως οί ένσεις όρμονών του θυρεοειδούς χαρίζουν τή νηφαλιότητα στους μεθύουσους. Οί όρμόνες αὐτές παρασκευάζονται καί σέ χάπια. 'Ένα χάπι πρίν από τó γλέντι, επιτρέπει τήν κατανάλωση μεγαλύτερων ποσοτήτων οίνοπνεύματος χωρίς νά «θολώνει τó μυαλό». Φαίνεται πως οί όρμόνες του θυρεοειδούς εξουδετερώνουν τήν επίδραση του οίνοπνεύματος στόν εγκέφαλο καί χαρίζουν πνευματική διαύγεια.

500 Κορυφαίοι 'Ελληνες τῆς 'Επιστήμης, τῆς Τεχνικῆς, τῶν Γραμμάτων καί τῶν Τεχνῶν

'Ακαδημαϊκοί, καθηγηταί πανεπιστημίου, πολυτεχνείου καί ανωτάτων σχολών, τεχνικοί καί οικονομολόγοι, εκπαιδευτικοί, νομικοί καί ιατροί, στρατιωτικοί, συγγραφείς καί δημοσιογράφοι, αίσθητικοί, λογοτέχναι, καλλιτέχναι, ανώτατοι δημόσιοι υπάλληλοι, διοικηταί τῶν μεγάλων άργανισμῶν κ.τ.λ.

Ο,ΤΙ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΕΧΕΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΕΛΛΑΣ

Συνεργάζονται εἰς τήν σύνταξιν καί τήν εἰκονογράφησιν τοῦ πλέον ἐπιβλητικοῦ ἔργου, ποῦ φιλοδοξεῖ νά παρουσιάσῃ ὁ Νεώτερος 'Ελληνισμός.

ΝΕΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

12 τόμοι μεγάλου σχήματος, 12.000 σελίδες, 25.000 εἰκόνες, σχεδιαγράμματα καί 300 φωτογραφίαι ΟΡ-TEXT με πολυχρώμους ζωγραφικούς πίνακες καί γεωγραφικούς χάρτας.

'Η πλουσιωτέρα εἰκονογράφησις ἑλληνικῆς ἐκδόσεως, ἀνάλογος πρός τὰς τελευταίας ἐκδόσεις τῆς Μπρτάννικα, τῆς 'Αμερικάνικα καί Λαρούς

ἡ ΝΕΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

- Θά χρησιμοποιήσῃ εἰδικόν, πολυτελῆ χάρτην, ἐνιαίας καί σταθερᾶς ἀποχρώσεως, ἀναλλοίωτον καί ἐντελῶς ἀφθαρτον ἀπό τὸν χρόνον.
- Θά στοιχειοθετήσῃ με νέους τυπογραφικούς χαρακτήρας, ὥστε ἡ καθαρώς τεχνική, τυπογραφικὴ πλευρὰ νά ἀποτελέσῃ ἀνυπέρβλητον σταθμὸν εἰς τὰ χρονικά τῶν ἑλληνικῶν ἐκδόσεων καί
- Θά ἐκτυπώσῃ ἐξ ὁλοκλήρου με τὸ σύστημα OFFSET, ὅπως αἱ πολυτελεῖς ξέναι ἐκδόσεις.

'Η Ν.Ε.Ε., ἀπολύτως συγχρονισμένη εἰς περιεχόμενον καί ἐμφάνισιν, πάντοτε ἐνημερωμένη, φιλοδοξεῖ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας καί τὰς ἀξιώσεις τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου.

**Η ΕΓΓΥΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΠΙΔΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΣΑΣ**

Εἰς τὰς 18 - 19 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Η ΠΡΩΤΗ ΚΛΗΡΩΣΙΣ
τῆς νέας ἐκδόσεως

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΛΑΧΕΙΟΝ
ΔΕΝ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΕΙ ΚΑΝΕΝΑΝ

**Δίδει τὰ 650)ο τῶν ἀκαταρίστων
εἰσπράξεων εἰς κέρδη πρὸς τοὺς
ἀγοραστὰς καὶ ἐνισχύει μὲ τὰ κα-
δαρὰ τοῦ ἔσοδα Ἑθνικοὺς καὶ Κοι-
νοφελεῖς σκοποὺς.**

ΜΗ ΜΕΝΕΤΕ ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΑ

